

KIRKKOTORIN KOULU RAKENNUSHISTORIASELVITYS

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, 31.12.2019





Oulun kaupunki
Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen toimiala
Maa ja mittaus

KIRKKOTORIN KOULU
Asemakatu 5
Rakennushistoriaselvitys

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 2019

Tekijät Kirsi Vainio, rakennusarkkitehti, arkkitehti yo
 Julia Virkkala, arkkitehti SAFA
 Kai Tolonen, arkkitehti SAFA



SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	4
1.1 Tehtävän rajaus	4
1.2 Tutkimusaineisto	4
1.3 Kohde	5
1.4 Kaavoitus- ja suojelutilanne	6
1.5 Liittyminen ympäristöön	11
2. TAUSTA.....	12
2.1. Kaupungin rakentuminen 1600-1800.....	12
2.2. Modernismin aika.....	16
2.2. Rakennushankkeen synty.....	19
3. KIRKKOTORINKOULUN HISTORIA JA VAIHEET.....	22
4. NYKYTILANNE JA MUUTOKSET.....	32
4.1 Asema kaupunkirakenteessa	32
4.2 Piirustukset ja olennaiset muutostyöt	38
4.3. Perustus ja runko	52
4.4 Sisätilat	54
4.5 Ulkotila.....	68
5. SÄILYNEISYYS	72
6. YHTEENVETO	74
LÄHTEET	77

1 JOHDANTO

1.1 Tehtävän raja

Tämän rakennushistoriallisen selvityksen (RHS) kohde sijaitsee Oulussa I. (Pökkisten) kaupunginosassa, korttelin 14 tontilla 2. Kohteen osoite on Asemakatu 5. Historiansa ajan mm. asuinrakennuksena, raatihuoneena ja kouluna toiminut rakennus on siirretty nykyiselle paikalleen 1865. Alkuperäiselle paikalleen Pateniemeen rakennus on valmistunut mahdollisesti 1800-luvun alkupuolella.

Rakennushistoriallisen selvityksen tarkoituksena on tarkastella Oulussa, I. kaupunginosassa sijaitsevan aiemmin raatihuoneena toimineen rakennuksen rakennushistoriaa. Rakennuksesta on laadittu tämä rakennushistoriaselvitys, koska näin voidaan arvioida rakennukseen mahdollisesti toteutettavien muutostöiden vaikutuksia sekä mahdollista suojelutarvetta. Selvitys on laadittu noudattaen Oulun kaupungin rakennussuojelutyöryhmän laatimaa opasta ”Rakennushistoriaselvityksen laatiminen Oulun kaupungissa”.

Selvityksen toimeksiantajana on Oulun kaupungin Maa ja mittausyksikkö.

Rakennushistoriaselvityksen tehtävänä on luoda rakennuksesta hyvä ja selkeä yleiskuva korjausrakentamisen tai yksityiskohtaisen kaavoituksen tarpeisiin. Rakennushistoriaselvityksen kohteena on rakennus nykytilassaan, sellaisena kuin se on tutkimusta tehtäessä. Selvityshetkellä rakennus toimii Oulun kaupungin käytössä Kirkkotorin koulutuskeskuksena.

1.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto koostuu arkistomateriaalista, kirjallisista lähteistä ja kenttätutkimuksen tuottamasta aineistosta. Työn suorittamisesta ovat vastanneet arkkitehdit Julia Virkkala, Kai Tolonen ja rakennusarkkitehti Kirsi Vainio FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy:stä.

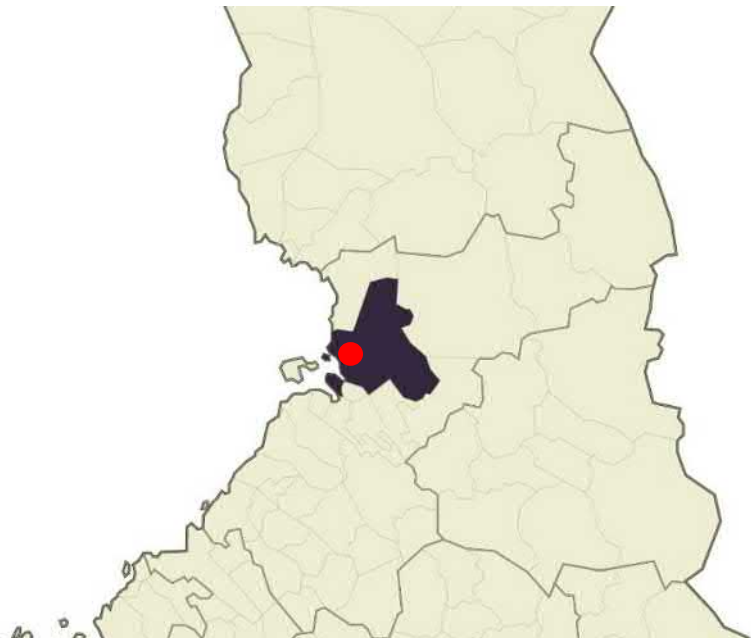
Kohde	Kirkkotorin koulu
Kiinteistötunnus	564-1-14-2
Sijainti	Asemakatu 5, 90100 Oulu
Laajuus	kerrosala 508m ² huoneistoala 423m ² tilavuus 2640 m ³
Omistaja	Oulun kaupunki
Suunnittelija	Ei tiedossa
Rakentamisajankohta	mahdollisesti 1810-luku. Hirsikehikko siirretty nykyiselle paikalleen 1865.
Muut nimet	Raatihuone, Raatihuoneen koulu, Kirkkotorin kansakoulu, Kirkkotorin päiväkeskus, Kirkkotorin koulutuskeskus
Olennaisimmat muutokset	n. 1810-luku Pateniemen laivarvin työväenasunto tai versta/veistämö Pateniemessä 1865 hirsikehikko siirretty nykyiselle paikalle: <i>Ala-alkeiskoulu ja Raatihuone</i> 1874 <i>Reaalikoulu</i> n. 1875 ulkovaalaus (nykyinen ulkoasu) 1882 <i>Raatihuone</i> 1893 <i>Kansakoulu, ala- ja yläkoulu</i> 1915 <i>Kansakoulu, alakoulu</i> 1935 <i>Kansakoulu, apukoulu</i> 1963 salista lohkaistu luokka ja myöhemmin toinen 1969 piha-alue siirtyy tonttien vaihtokaupassa valtion hallintaan (Suomen pankki valmistuu 1973) 1971 Kansakoulu/ apukoulu siirtyy Heinäpään koululle 1977 rakennus siirtyy koululaitoksen hallinnasta sosiaaliviraston valvontaan 1979 perusparannus. Muutoksia sisätiloihin sekä kellari- ja ullakko-tiloihin (mm. WC-tilat, tekninen tila, IVKH). <i>Kirkkotorin päiväkeskus</i> 1984 pieniä muutoksia sisätiloihin. 2003 pieniä muutoksia sisätiloihin, <i>Kirkkotorin koulutuskeskus</i> 2007 peruskorjaus
Suojelutilanne	Alue on maakunta- ja yleiskaavassa valtakunnallisesti arvokasta aluetta; Valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö RKY2009: Kaupunginajan varren puistovyöhyke
Asemakaava	Voimassa olevassa asemakaavassa alueen käyttötarkoituksmerkintä on julkisten lähialueurakennusten korttelialue (YL). Kirkkotorin koulu on suojeltu asemakaavassa (sr-1).

1.3 Kohde

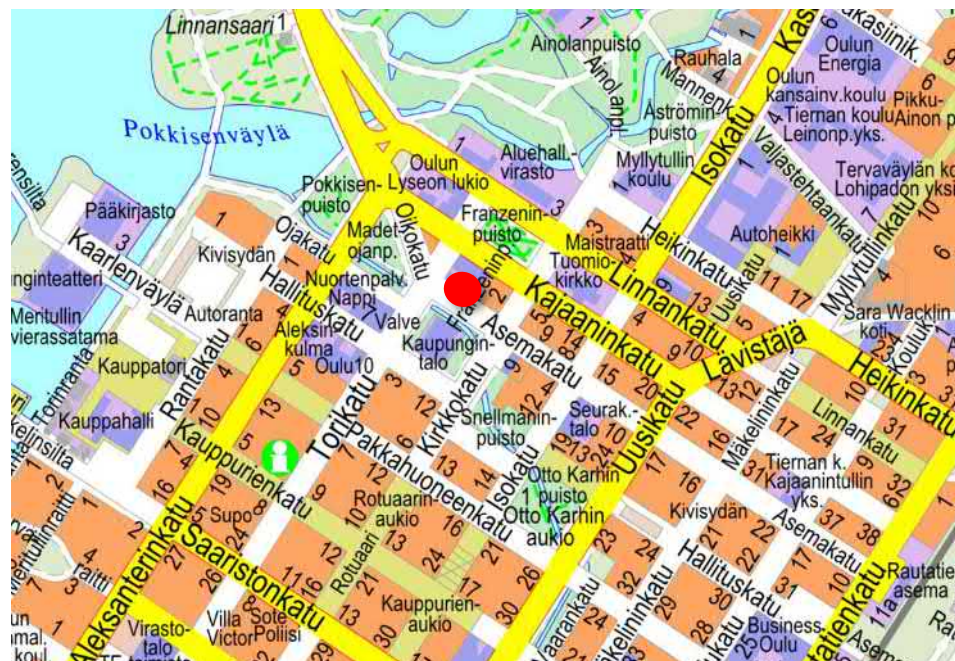
Entinen Kirkkotorin koulu on siirretty nykyiselle paikalleen palovakuutuskirjan mukaan 1865. Talo on alun perin toiminut Pateniemessä laivaveistämön työntekijöiden asuinrakennuksena tai vertas/veistämörakennuksena.

Oulun kaupunki hankki rakennuksen omistukseensa vuonna 1865 siirtääkseen sen keskelle kaupunkia ja tehdäkseen siitä raatihuoneen ja ala-alkeiskoulun, "Raatihuoneen koulun". Vuonna 1893 rakennus siirtyi kansakoulun käyttöön. Se oli Oulun kansakoulutaloista kolmanneksi vanhin ja sen nimeksi vakiintui "Kirkkotorin koulu".

Vuonna 1977 rakennus siirrettiin pois koululaitoksen hallinnasta sosiaaliviraston valvontaan. Rakennukseen tehtiin entistävään henkeen peruskorjaus vuonna 1979, jolloin siitä tuli Kirkkotorin päiväkeskus. Nykyisin rakennuksessa toimii Oulun kaupungin Kirkkotorin koulutuskeskus.



Kuva 1. Maantieteellinen sijainti.



Kuvat 2 ja 3. Kohteen sijainti Oulun kaupunkirakenteessa.

1.4 Kaavoitus- ja suojelutilanne

Maakuntakaava

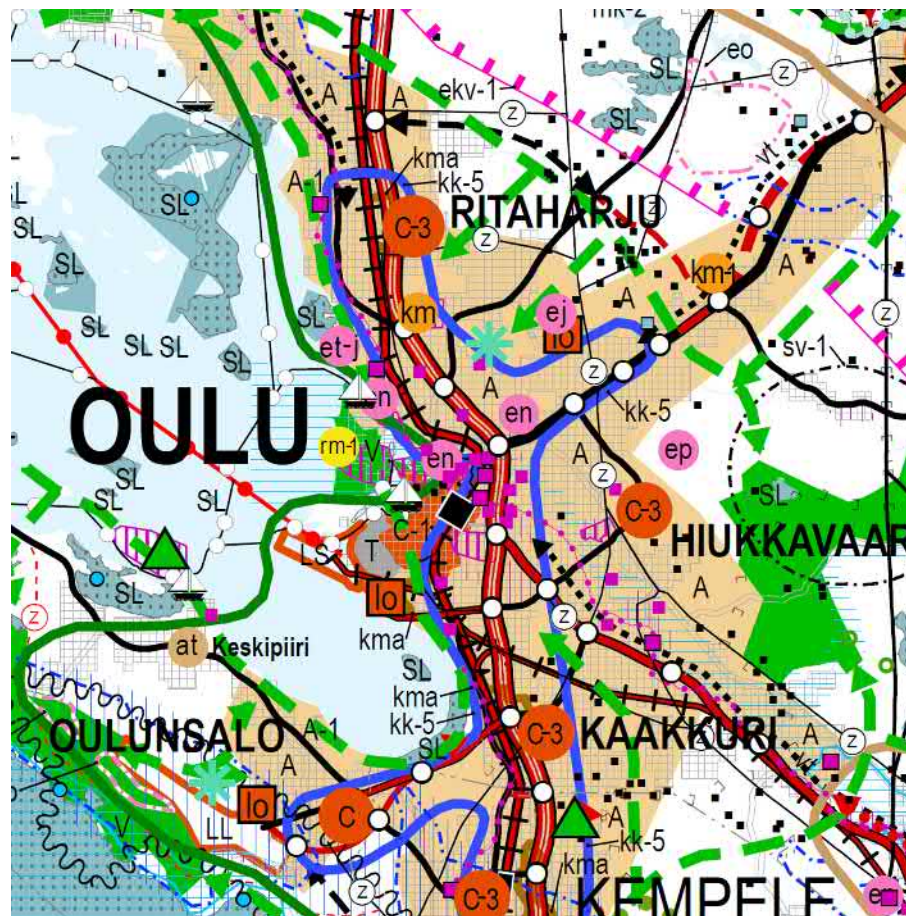
Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavaa on uudistettu kolmessa vaiheessa. 1. vaihemaakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 23.11.2015, 2. vaihemaakuntakaava on vahvistettu ympäristöministeriössä 7.12.2016, Pohjois-Pohjanmaan 3. vaihemaakuntakaava on hyväksytty maakuntavaltuustossa 11.6.2018. Maakuntahallituksen 5.11.2018 päätöksellä (§ 232) maakuntakaava on tullut voimaan MRL 201 §:n nojalla ennen kuin se on saanut lainvoiman.

Entisen Kirkkotorin koulu sijaitsee alueella, joka on merkitty maakuntakaavassa Oulun keskustatoimintojen alueeksi (C-1). Merkinnällä osoitetaan Oulun kaupunkikeskustan palvelutoimintojen alue, johon sijoittuu keskustahakuisia hallinto-, kauppa-, hyvinvointi- ja vapaa-ajan palveluja sekä asumista. Alueella olevat valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaat kulttuuriympäristöalueet ja -kohteet on esitetty 2. vaihemaakuntakaavan selostuksen liitteessä. Alueeseen sisältyy Museoviraston määrittelemä Oulun kaupunkiarkeologinen alue, jolla tunnetaan muinaismuistolain (295/63) rauhoittamia maanpinnan alla olevia kulttuurikerroksia ja rakenteita.

Oulun vanha monumentaalikeskus ja Franzénin puisto (RKY 2009) ja Kaupunginojan varren puistovyöhyke on merkitty valtakunnallisesti arvokkaiksi rakennetuiksi kulttuuriympäristöiksi (vaaleanpunainen rajattu viivoitus). Entinen Kirkkotorin kansakoulu on määritelty valtakunnallisesti arvokkaaksi kohteeksi (2. vaihemaakuntakaavan selostuksen liite 4). Merkinnällä osoitetaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt (RKY 2009). Osa kohteista ei näy kaavakartalla; luettelo valtakunnallisesti arvokkaista rakennetuista kulttuuriympäristöistä ja -kohteista on esitetty 2. vaihemaakuntakaavan selostuksen liitteissä 4 ja 5 sekä 3. vaihemaakuntakaavan selostuksen liitteessä 5 a.

Suunnittelumääräyksen mukaan *alueiden käytön suunnittelussa tulee edistää kulttuuriympäristön valtakunnallisten ja maakunnallisten arvojen säilymistä.*

Yksityiskohtaisemmassa kaavoituksessa on otettava huomioon rakennettujen kulttuuriympäristöjen kokonaisuudet ja ominaispiirteet. Suunnittelussa tulee erityisesti kiinnittää huomiota RKY 2009 -inventoinnissa sekä Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 -selvityksessä kirjattuihin arvoihin ja ominaispiirteisiin.



Kuva 4. Ote Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavojen yhdistelmäkartasta.

Yleiskaava

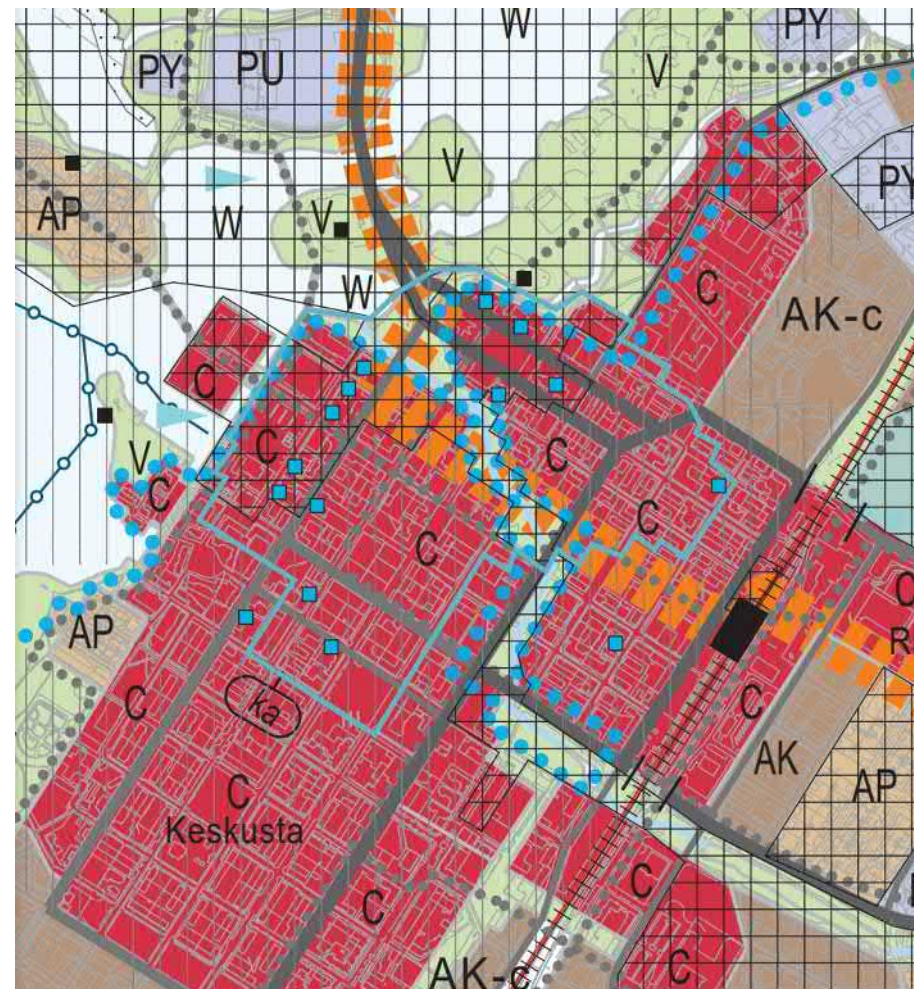
Oulun kaupunginvaltuusto on 18.4.2016 tekemällä päätöksellään hyväksynyt Uuden Oulun yleiskaavan. Kaava on voimassa selvitysalueella.

Yleiskaavan kaavakartassa 2 entisen Kirkkotorin koulu sijaitsee alueella, joka on osoitettu pääkeskus, keskustatoimintojen alueeksi (C). Tämä alue on merkitty myös kulttuuriympäristön vaalimisen kannalta valtakunnalliseksi tärkeäksi kohteeksi tai alueeksi (ruutuviivoitus). Merkinällä on osoitettu valtakunnallisesti merkittävät rakennetun kulttuuriympäristön kohteet (RKY 2009) ja valtakunnallisesti arvokkaat maisema-alueet. Alueen suunnittelussa ja käytössä tulee edistää kulttuuriperintö- ja maisema-arvojen turvaamista siten, että rakennustaiteellisesti tai kulttuurihistoriallisesti arvokas rakennuskanta säilytetään. Suunniteltaessa alueelle muutoksia on turvattava alueen ominaisluonteen ja erityispiirteiden säilyminen. Rakennettuun kulttuuriympäristöön vaikuttavista hankkeista on pyydettävä lausunto museoviranomaiselta.

Entisen Kirkkotorin koulun lähiympäristössä sijaitseva sinisellä neliöllä merkitty Franzénin talo on suojeltu rakennussuojelulain nojalla. Läheisyydessä sijaitsee myös oranssilla merkitty kaupunkiraitiotien kehittämiskäytävä.

Alue, jolla entinen Kirkkotorin koulu sijaitsee, kuuluu kaupunkiarkeologiseen alueeseen (ka)

Oulussa on käynnistynyt kulttuuriympäristön teemayleiskaavan laadinta. Pyrkimyksenä on päivittää ja yhdenmukaistaa Oulun kulttuuriympäristöjen kaavamerkinnot, kuten maakunnallisesti merkittävät kohteet ja alueet, sekä täydentää paikallisesti arvokkaiden kulttuuriympäristöjen kaavamerkinnot muun muassa modernin rakennuskannan osalta. Osallistumis- ja arviointisuunnitelma oli nähtävillä 4.3.-5.4.2019.



Kuva 5. Ote Uuden Oulun yleiskaavan kaavakartta 2:sta.

Asemakaavoitus

Alueella on voimassa 15.5.1984 päivätty asemakaava, joka on hyväksytty kaupunginvaltuustossa 13.8.1984 ja vahvistettu Ympäristöministeriössä 10.12.1984.

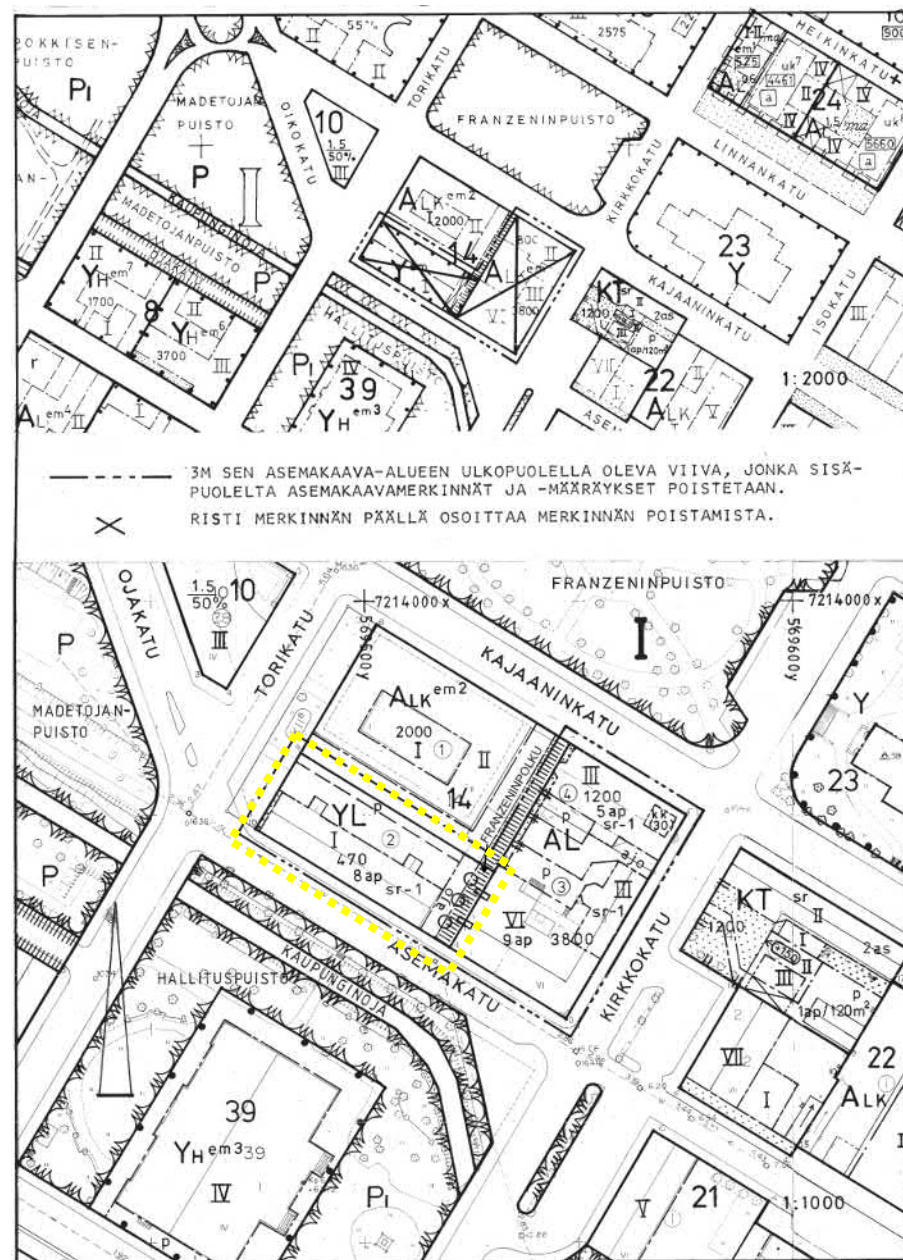
Voimassaolevassa asemakaavassa Kirkkotorin koulun alue on merkitty julkisten lähipalvelurakennusten korttelialueeksi (YL).

Kirkkotorin koulu on merkitty suojeltavaksi rakennukseksi (sr-1), *suojeltava rakennus tai sen osa, jota ei saa purkaa. Rakennukseen tai sen lähiympäristöön ei saa tehdä sen rakennustaiteellista, kulttuurihistoriallista tai kaupunkikuvallista arvoa alentavia muutoksia. Mikäli rakennuksessa tai sen lähiympäristössä on tällaisia aikaisemmin suoritettu, on ne rakennusten korjaus- ja muutostöiden yhteydessä korjattava entistään tai muulla rakennukseen ja lähiympäristöön sopivalla tavalla. Lisä- ja uudisrakentamisesta sekä muutoksista tulee pyytää museoviranomaisen lausunto.*

Itäpuolella sijaitsevat Franzénin talo ja Siemssenin talo on merkitty suojelumerkinnällä (sr-1). Franzénin talo on suojeltu myös rakennussuojelulain nojalla.

Kirkkotorin koulun osalta voimassaolevaan asemakaavaan on merkitty rakennusoikeutta 470 k-m² ja kerrosluku I. Rakennusalan raja on tehty olemassa olevan rakennuksen mukaiseksi.

Kuva 6. Ote voimassaolevasta asemakaavasta.



RKY 2009

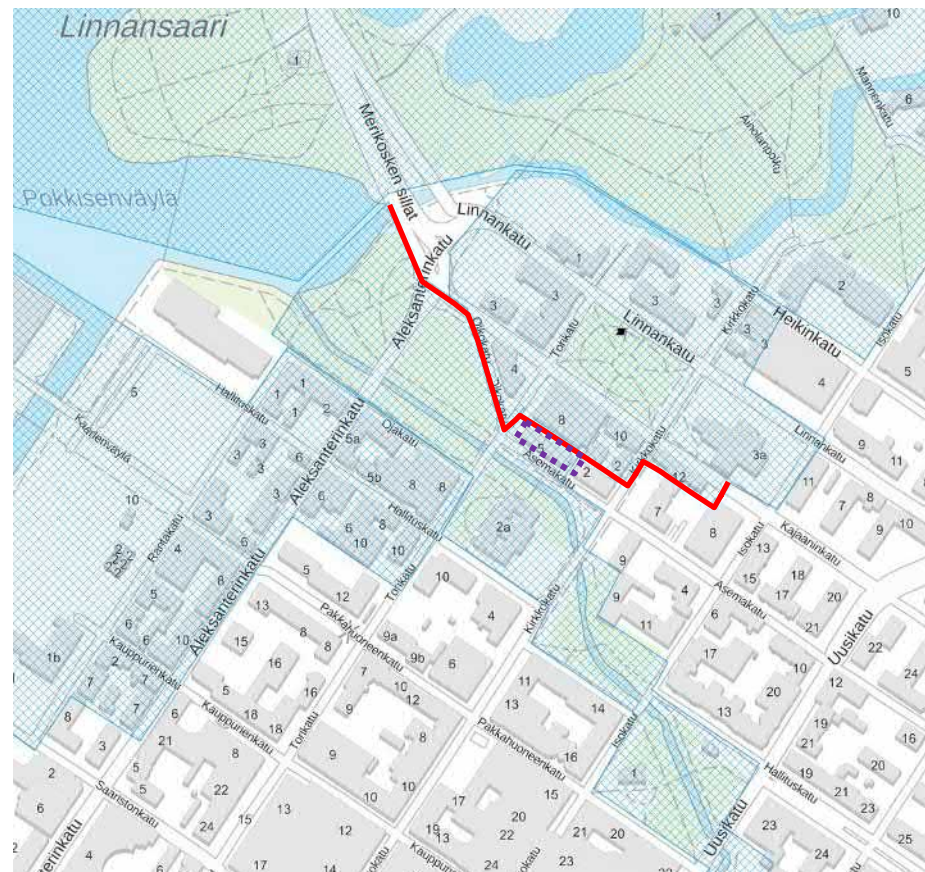
Valtakunnallisesti merkittävät rakennetut kulttuuriympäristöt RKY on Museoviraston laatima inventointi, joka on valtioneuvoston päätöksellä otettu maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuvien valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden tarkoittamaksi inventoinniksi rakennetun kulttuuriympäristön osalta 1.1.2010 alkaen.

Entinen Kirkkotorin koulu sijaitsee RKY 2009-alueella. Asemakatu 5 kuuluu Kaupunginojan varren puistovyöhyke-aluekokonaisuuteen. Puistovyöhyke perustuu puukaupungin palon jälkimainingeissa 1824 laadittuun empireasemakaavaan, jossa Oulun Kaupunginojan varren aukiot eli plaanat muodostavat kaupunkirakenteessa keskeisen puistosarjan läpi Oulun ydinkeskustan.

Kaupunginojan varrelle sijoittuvat Pokkisen puisto, Madetojan puisto, Hallituspuisto, Snellmanin puisto, Vaaran puisto ja Lyötyn puisto. Entisen Kirkkotorin koulun taakse sijoittuu Franzénin puisto, joka jatkuu Kajaaninkadun toisella puolella. Madetojan puisto sijoittuu Kirkkotorin koulun länsipuolelle ja Snellmanipuisto kaakkoispuolelle. Hallituspuisto ympäröi Oulun kaupungintaloa ja entinen Kirkkotorin koulu sijoittuu puistoa ja kaupungintaloa vastapäätä, Asemakadun toiselle puolelle.

Oulun vanha monumentaalikeskus ja Franzénin puisto-aluekokonaisuus limittyy Asemakatu 5:n kohdalla Kaupunginojan varren puistovyöhyke-aluekokonaisuuteen. Oulun vanha monumentaalikeskus ja Franzénin puisto aluerajaus koostuu Oulun tuomiokirkosta, sen edustalla sijaitsevasta Franzénin puistosta ja puistoa ympäröivien julkisten ja yksityisten rakennusten muodostamasta kokonaisuudesta, joka kuvastaa Oulun roolia läänin hallintokaupunkina¹. Franzénin puiston lähiympäristöön on keskittynyt Oulun kaupungin perustamisesta lähtien syntyntä, pääasiassa 1800-luvun kehitystä ilmentävää rakennusperintöä.

¹http://www.rky.fi/read/asp/r_kohde_det.aspx?KOHDE_ID=2077, viitattu 22.10.2019.



Kuva 7. RKY-alerajaukset. Punaisella viivalla on merkitty Kaupunginojan varren puistovyöhyke- ja Oulun monumentaalikeskus ja Franzénin puisto- RKY-aluekokonaisuuden rajaus Asemakatu 5:n kohdalla.

Kaupunkiarkeologinen alue

Alue, jolla entinen Kirkkotorin koulu sijaitsee, kuuluu kaupunkiarkeologiseen alueeseen, jolla vielä todennäköisesti on säilyneitä 1600- ja 1700-lukujen kulttuurikerroksia. Alueella tehtävät kaivutyöt edellyttävät arkeologista tutkintaa.

Museoviraston Rakennushistoria osaston vuoden 2007 Oulun Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivityksessä Asemakatu 5:n tontti on asetettu luokkaan 1, *Erittäin todennäköisesti säilynyt ja/tai tutkimuksellisesti erityisen kiinnostava alue*.

1600-luvun puolenvälin kartoissa tontti on osittain korttelialueena, jonka läpi on vinoittain kulkenut poikkikatu kohti kirkon edessä olevaa aukiota. 1600-luvun puolenvälin jälkeen olleiden suurpalojen jälkeen laadituissa Oulun ensimmäisissä asemakaavoissa on säännölliset ruutukaavat, jotka muuttivat korttelialueita. 1700-luvun kartoissa tontti on jo kokonaan korttelialuetta kuten nykyisin.

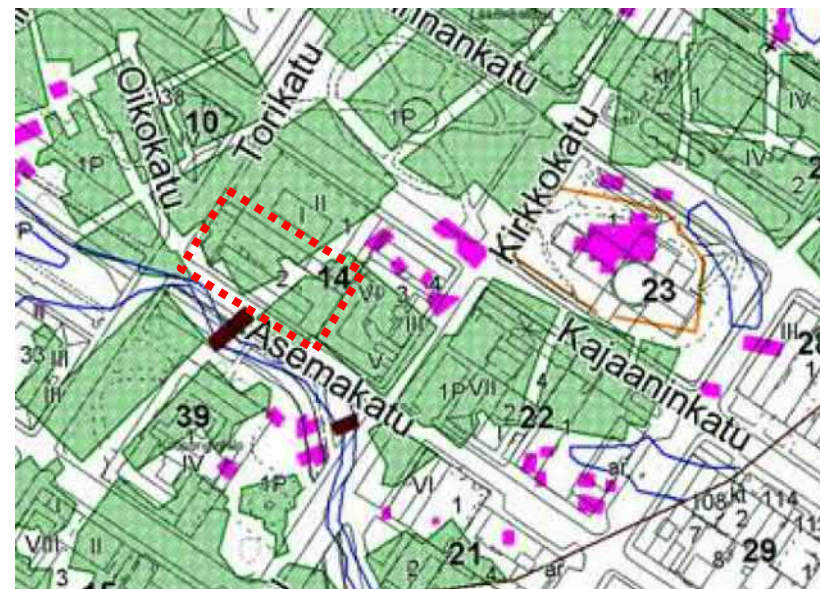
Inventoinnin päivityksessä Asemakatu tontin kohdalla on asetettu luokkaan 2, *Luultavasti säilynyt ja/tai tutkimuksellisesti mielenkiintoinen alue*. Torikatu tontin kohdalla on tutkittu jo aikaisemmin.



Kuva 8. Oikealla ylhäällä ote Nikodemus Tessin vanhemman kartasta vuodelta 1649, joka on asemoitu nykyisen kaupungin kartan päälle / Museovirasto

Kuva 9. Oikealla alhaalla ote Tutkimuksen ja suojelun kannalta merkittävät tontit ja puistot -kartasta / Museovirasto

Kuva 10. Vasemmalla alhaalla ote Tutkimuksen ja suojelun kannalta merkittävät katualueet -kartasta / Museovirasto



1.5 Liittyminen ympäristöön

Pokkisten kaupunginosa on Oulun I. kaupunginosa ja muodostaa osan Oulun ydinkeskustaa. Kaupunginosan lävitse kulkee Kaupunginojana (Plaanaoja, Laanaoja) tunnettu vanha Oulujoen sivuhaara, joka suistoalueineen muodostaa mutkittelevan puistokäytävän muuten suoraviivaiseen ruutukaavamaiseen kaupunkirakenteeseen.

Oulun ruutukaavakeskusta ja Kaupunginojan varsi kuuluvat valtakunnallisesti merkittäviin rakennettuihin kulttuuriympäristöihin (RKY 2009). Alueella sijaitsee useita merkittäviä Oulun vanhimpiin kuuluvia säilyneitä rakennuksia, kuten Oulun kaupungintalo, Oulun lääninhallitus, Oulun tuomiokirkko.

Jälleenrakennuskaudella Oulun keskustaan syntyi uutta rakennuskantaa, joka perustui Meurmanin-Ervin asemakaavan muutokseen vuodelta 1947. Jälleenrakennuskauden rakennuksista muodostuu Kajaaninkadun molemmiin puolin hyvin säilynyt kokonaisuus, joka hallitsee myös Asemakadun puoleisia katunäkymiä Mäkelininkadun risteyksestä Pokkisenväylälle päin.

Viime vuosina Oulun kaupunkirakennetta on pyritty tiivistämään useiden muiden kaupunkien tapaan täydennysrakentamalla. Ydinkeskustan osalta täydennysrakentaminen tapahtuu korttelirakennetta tiivistämällä. Katujen osalta kaupunkisuunnittelussa huomioidaan jalankulku ja pyöräily aiempaa tarkemmin ja pysäköintiä on pyritty sijoittamaan maan alle. Asemakaavoitus toteutetaan pääasiassa pienten, usein vain korttelin tai tontin kokoisten asemakaavan muutosten kautta.



Kuva 11. Viistoilmakuva alueesta.



Kuva 12. Ote Claes Claessonin regulointisuunnitelmasta vuodelta 1649. Suunnitelma on laadittu mittaukseen perustuvan kaupunkikartan päälle.

2. TAUSTA

2.1. Kaupungin rakentuminen 1600-1800

Oulun kaupunki perustettiin vuonna 1605 Oulujoen suistoon vanhalle kauppapaikalle. Kaupungin pääkatu kulki Linnalta kirkon ohi itäiselle tulliportille ja kaupungin toiminnot sijoituivat tämän yhden pääkadun varsille melko vapaasti. Sijainti meren läheisyydessä, jokisuiston ympärillä vaikutti kaupungin kasvusuuntiin ja rakentumiseen.

Oulun ensimmäisen kartoituksen ja regulointisuunnitelman vuodelta 1649 on laatinut Pohjanmaan maanmittari Claes Claesson. Claesson sai tehtäväkseen laatia myös Oulun ensimmäisen asemakaavan. Tämä Claessonin vuonna 1651 laatima, Oulun ensimmäinen asemakaava oli säännölliseen ruudukkoon piirretty, pääasiassa topografiaa ja olemassa olevaa rakennuskantaa huomioimaton. Suunnitelma edusti renessanssikaupungin ihanteita, jotka kaavan laatimisajankohdan aikaan poikkesivat melkoisesti vapaasti rakentuneen puukaupungin silloisesta kaupunkirakenteesta. Pohjimmainen syy ruutukaavoitukselle oli merkantilistinen. Tavoitteena oli muun muassa verojen kannon tehostaminen, mikä näkyi kaikkialla Ruotsissa hovin vaatimusten mukaisena.

Oulu kärsi 1650-luvun aikana kaksi suurpaloa, vuosina 1652 ja 1655. Vuoden 1652 palon jälkeen Claessonin asemakaava paalutettiin ohjeeksi maastoon huolimatta siitä, että osa kaupunkilaisista vastusti rettelöiden tonttien ja rakennusten siirtoa. Ranta-alueesta muodostettiin tori ja sinne siirtyivät mittaushuone, vaakahuone ja pakkahuone.

Oulu paloi toisen kerran vuonna 1655. Tänä aikana tulipalojen vaaraa alettiin huomioida paremmin myös kaupunkisuunnittelussa, mihin liittyy myös Suomen ensimmäisen yleisen rakennusjärjestyksen synty vuonna 1856.

1600-1700-lukujen vaihteessa Oulua, kuten muutakin valtakuntaa, koettelivat nälkävuodet, taudit ja Suuri Pohjan sota. Vuonna 1705 Oulu paloi kahteen kertaan heinä-elokuun aikana. Kaupunki koki



Kuva 13. Ote Claes Claessonin laatimasta, ensimmäisestä Oulun asemakaavasta vuodelta 1651.

merkittävää tuhoa Isonvihan aikaan 1713-1721, kun suuri osa julkisista rakennuksista kärsi suuria vahinkoja ja asuntoja ryöstettiin.

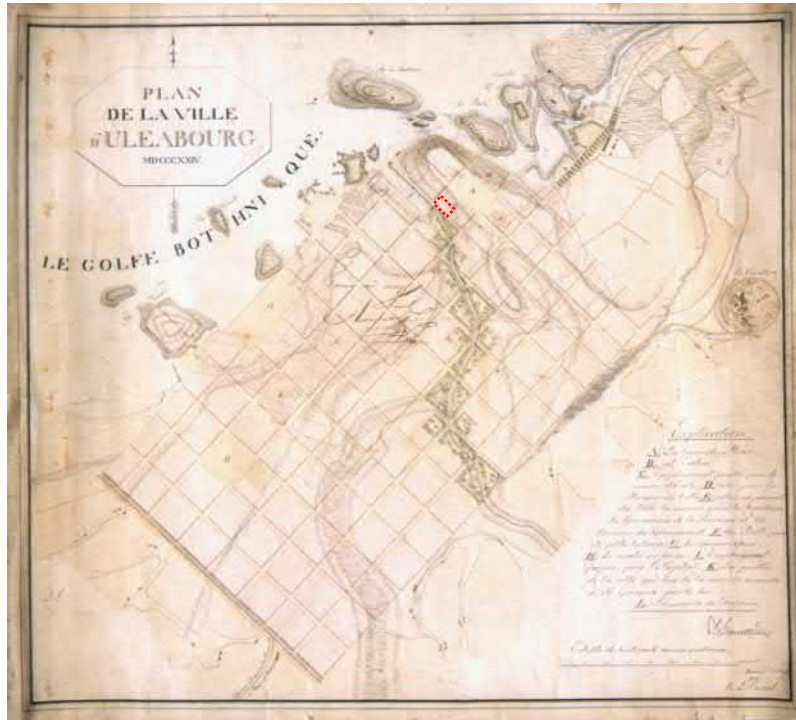
Pikkuvihan jälkeen 1740-luvun lopulla kaupunkirakennustaide alkoi elpyä ja 1820-luvulle asti suomalaisten kaupunkien rakennetta hallitsi klassismin ruutukaava. Kaupunkirakennetta elävöitettiin erikokoisilla kortteli- ja tonttijaotteluilla. Kaupunkisuunnittelussa aukoiden ja torien merkitys kasvoi ja katutyyppejä syntyi lisää.



Kuva 14. Ote G.D. Andersinin vuonna 1814 tekemästä jäljennöksestä Mårten Hackzellin kartasta vuodelta 1763.

Rakennuskorkeus nousi mansardikattoisten ja kaksikerroksisten talojen lisääntymisen myötä.

Vuonna 1763 laaditun, Mårten Hackzellin kaupunkimittaukseen perustuneen kartan laadinnan yhteydessä Oulun kaupungin tontit ja talot numeroitiin ensimmäistä kertaa ja kaupunkilaiset saivat katuosoitteet. Kaavoitettu alue oli laajentunut etelään ja rantaviivaa mukailut ruutukaava oli siellä hieman eri koordinaatistossa. Oulu sai vuonna 1765 tapulioikeudet.



Kuva 15. J. A. Ehrenströmin ja C.L. Engelin laatima Oulun keskustan asemakaava vuodelta 1824.

Vuonna 1773 Oulu kärsi kolme suurpaloa, jotka tuhosivat noin kolmanneksen kaupungista. Vuonna 1776 Oulusta tuli läänin pääkaupunki, joka tarkoitti sitä, että kaupunkiin sijoitettavat virkamiehet ja maaherra tuli asuttaa korkeatasoisiin asuinrakennuksiin. Tämä nopeutti kaupunkikuvan kohentumista.

Vuonna 1783 laaditussa Henrik Holmblomin asemakaavassa kaupungin laajenemissuunniksi määriteltiin etelä ja itä ja rantaan suunniteltiin uutta kauppatoria.



Kuva 16. Claes Kjerrströmin laatima Oulun asemakartta vuodelta 1876 on yksi vanhimmista painetuista kartoista.

Suomi liitettiin vuonna 1809 Venäjään autonomisena suuriruhtinaskuntana. Oulu oli tuolloin merkittävä suomalaisarmeijan huoltokeskus. Vallanvaihdon myötä Suomen joukot poistuivat Kemijoelle taakse ja venäläiset perustivat Ouluun oman tukikohtansa. Vuonna 1822 sattui Oulun historian pahin kaupunkipalo, jossa vauras tervakaupunki tuhoutui lähes kokonaan. Palon suuruusluokasta kertoo se, että kaupungista sijainneista 430 talosta paloi 365. Suurpalon jälkeen perustettiin komitea suunnittelemaan jälleenrakennusta, erityisesti paloturvallisuus huomioiden.

Kaavoitustyön suorittajiksi valittiin maanmittarit Jeremias Lagerborg ja Andreas Bergner. Suunnitelma oli säännöllinen ruutukaava, jossa tontteja ja katuja oli laajennettu

paloturvallisuutta silmällä pitäen. Tässä suunnitelmassa oli ehdotettu rantaviivan jättämistä käsittelemättömäksi, mikä ei ollut keisari Aleksanteri I:n mieleen. Valtioneuvos Johan Albrecht Ehrenström ehdotti rantaviivan oikaisua, hieman alkuperäistä ehdotusta kapeampia katuja, Laanaojan säilyttämistä luonnonmukaisena ja istutuksien lisäämistä ojan varrelle palovyöhykkeeksi. Läänin rakentamismääräykset vuonna 1823 salli korkeintaan yksikerroksiset puutalot kaupunkien keskustoissa, joten kaupunkisuunnittelussa siirryttiin lähemmäs empiren matalaa ja leveää katutilaa.

Ehrenströmin uusi asemakaava on vahvistettu 1825 keisarin omakätisellä nimikirjoituksella. Suurpalon jälkeinen uudelleenrakennus mahdollisti suunnitelman laajemman toteutuksen, joskin palosta säästyneiden talojen siirto aiheutti haasteita. Kirkko jäi paikoilleen ja sen ympärille sijoitettiin suurtori ympäröivine arvorakennuksineen. Vilkkainta rakennusaikaa olivat vuodet 1826-1830. Tontit hinnoiteltiin sijainnin mukaan, mikä johti osaltaan selkeämpään yhteiskuntaluokkien eriytymiseen omiin kaupunginosaan.

1850-luku oli suomalaisen kaupunkirakentamisen murrosaikaa teollistumisen lisääntymisen myötä. Kaupunkien yleinen rakennusjärjestys KYRJ tuli voimaan 1856 ja Oulussa se suositti keskustan rakentamista useampikerroksisin kivitaloin. Paloturvallisuusohjeita painotettiin edelleen. Kaavoitus siirtyi vuonna 1875 senaatilta kunnille. 1870-1860-luvun vaihteen Oulu oli Arkangelin ohella maailman tervakaupan keskuksia. Tervaporvarit rakensivat kertaustyyllisiä kauppakartanoita rantakadun varrelle². Samoihin aikoihin valmistuivat nykyinen kaupungintalo, joka toimi valmistumisensa aikaan seurahuoneena, ja entinen kauppiastalo, nykyinen Valveen talo. Franzénin puisto oli vuoden 1822 jälkeen toiminut Kirkkotorina, mutta vuonna 1884 se istutettiin puistoksi. Franzénin patsas oli paljastettu vuonna 1881.

Oulu paloi jälleen vuonna 1882, mikä johti uuden tiukan rakennusjärjestyksen laatimiseen. Tämä vaikutti lähinnä Heinäpäässä muutamaaan kortteliin ja uuteen Heinätorin puistovyöhykkeen toteutumiseen. Uuden asemakaavan laatiminen aloitettiin 1904 kaupungin rakennuskonttorissa. Asemakaavan



Kuva 17. Ote Oulun vuoden 1907 asemakaavasta.

² Oulun moderni ruutukaavakeskusta, inventointi.

³ Oulun kaupungin historia III.

laatijoina toimivat kaupungininsinööri Alexander Brandt ja lääninarkkitehti Victor J. Sucksdorff. Ulkopuoliseksi asiantuntijaksi kutsuttiin Bertel Jung. Asemakaava vahvistettiin 1908 ja siinä tehtiin paluu vuoden 1882 paloa edeltäneeseen tonttijakoon pienten tonttien kysynnän ja sammutusvälineistön kehittymisen myötä. Kaavaratkaisulla pyrittiin ehkäisemään kaupunginosien jakautumista eri yhteiskuntaluokkiin. Asemakaavan yhteydessä muutettiin katujen nimiä, kun vanhoja pidettiin liian pitkinä ja hankalina. Lyhyet nimet pidettiin ennallaan.³

Vuoden 1907 rakennusjärjestys puuttui aiempaa tarkemmin talojen rakentamiseen. Asuinhuoneet oli rakennettava niin, että niihin saatiin tarpeeksi valoa ja ilmaa. lisäksi oli määräyksiä ikkunoiden koosta ja sijainnista, talleista, navetoista ja vesisäiliöistä.

2.2. Modernismin aika

Oulu oli melko perinteinen puukaupunki 1900-luvun alkupuolella. Sotien ja Suomen itsenäistymisen jälkeen teollisuuden ja kaupan kasvaminen vetivät ihmisiä kaupunkiin, mikä aiheutti asuntopulaa. Asuntorakentamisessa korostuivat sosiaaliset tavoitteet ja asuntopulan ratkaisu nähtiin yhteiskunnan tehtävänä. Kaupunki hankki omistukseensa uusia asuntoja ja tontteja ja rakensi uusia. 1920-luvun asuinympäristöt syntyivät vanhojen lomaan.

Oulun keskusta vaurioitui pahoin jatkosodan ajan pommituksissa helmikuussa 1944. Venäläiset pommituslentäjät käyttivät tähtäykseen Oulun tuomiokirkon tornin ristiä lähestyen Pokkitormän ja Linnansaaren suunnasta. Tämän vuoksi etenkin kirkon itäpuoleiset keskustan puutalokorttelit tuhoutuivat. Näin Oulun monumentaalikeskus ja Kirkkotorin koulu säästyivät.

Useita kortteleita jouduttiin jälleenrakentamaan. Pula rakennusaineista johti rakennustarvikkeiden säännöstelyyn, mikä puolestaan johti puurakentamiseen, korvikkeiden käyttöön ja kierrätykseen. Asuntorakentamisen alkuun päästiin kunnolla vasta

Kuva 18. Yllä oikealla: ilmakuva Oulusta vuodelta 1939.

Kuva 19. Alla Oikealla: ilmakuva Oulusta vuodelta 1947. Sodan aiheuttamat tuhot ovat selkeästi nähtävissä.



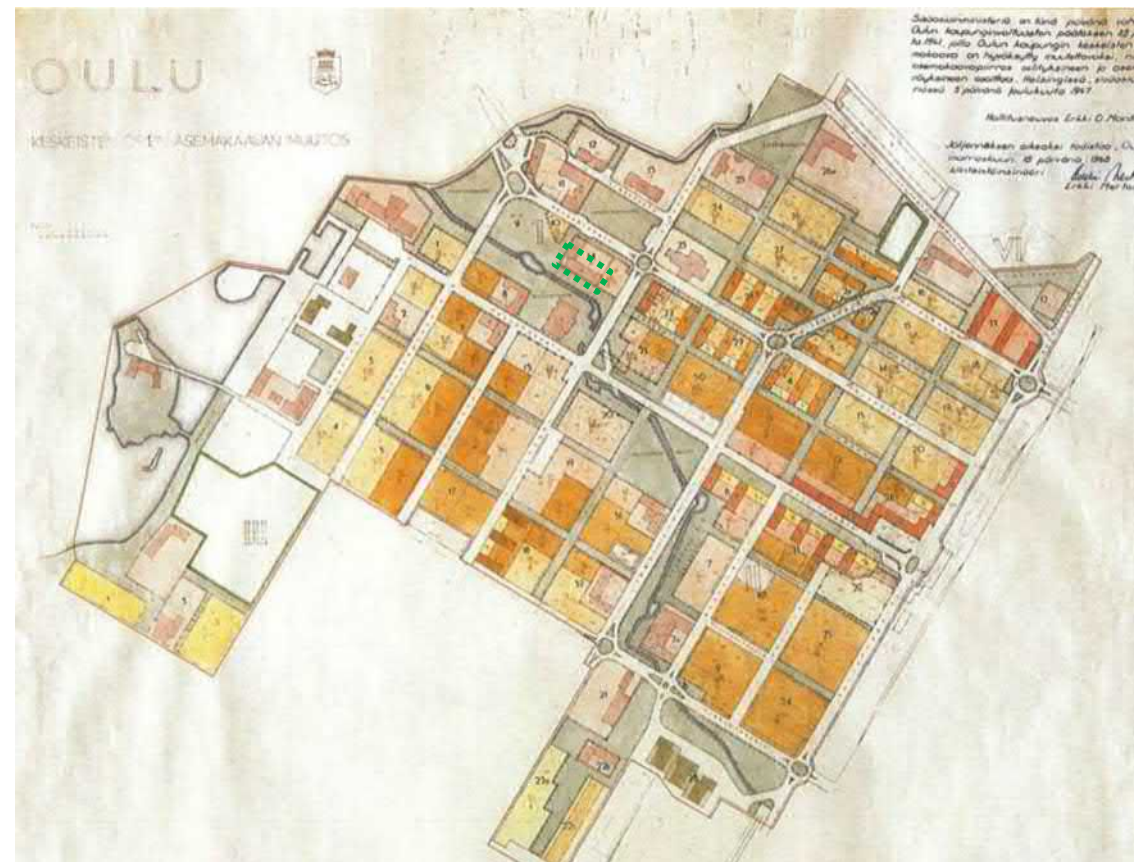
vuoden 1950 alussa, jolloin käynnistyi uusi teollistumisen ja kaupungistumisen vaihe. Oulun asukasluku kasvoi vuosien 1950-1958 välillä 37 000 asukkaasta yli 50 000 asukkaaseen. Väkiluvun kasvu toi mukanaan tarvetta koulu- ja palvelurakentamiseen.

Vuoden 1945 Oulun keskusta muodostui pääasiassa yksikerroksisista, vaaleista puutaloumpikortteleista, joiden väliin sijoittui aiempien vuosikymmenten tyyliuuntia edustavia kivitaloja. Suomen Väestöliitto asetti tavoitteekseen ”korkeamman asumiskulttuurin” edistämisen.

Meurmanin ja Ervin kaavat

Oulun keskeisten osien asemakaavan muutos hyväksyttiin 1947. Laatijoina toimivat Otto Iivari Meurman ja Aarne Ervi. Tavoitteena oli toimivan, taiteellisesti arvokkaan keskustan luominen uudisrakentamismahdollisuuksia unohtamatta. Katuverkon osalta tehtiin jako pääliikenneväyliin ja puistomaisempiin jalankulkuväyliin, joista lähinnä pääväylät ovat toteutuneet. Hallituskadusta määriteltiin kaupungin pääkatu ja keskipisteeksi Kirkkokadun ja Hallituskadun risteys, johon kaavassa suunniteltiin keskusaukiota.

Kortteliratkaisut ovat avoimia tai puoliavoimia perinteisten umpikorttelien sijaan. Avoimella rakennustavalla saavutettaisiin ilmavuutta kaupunkirakenteeseen ja yhtenäisempi ilme eri aikakausilta peräisin olevien rakennusten muodostamille katunäkymille. Kaavassa keskustan liikealueen oli ajateltu koostuvan 4-6-kerroksisista tiivistä avokortteleista, mutta 1950-luvulla kaupunki alkoi myydä korotettuja kerros oikeuksia. Kerroskorkeudet nousivat jopa kymmeneen, mitä kuitenkin asuntopulan vaivaamassa kaupungissa pidettiin edistyksen merkinä. Korkea rakentaminen keskittyi puistojen ja aukoiden ympärille, jolloin tornitalot toimivat maamerkkeinä ja kaupunkikuvallisina kiintopisteinä.



Kuva 20. Ote vuoden 1947 asemakaavasta.

Vuonna 1952 valmistui Oulun ensimmäinen yleiskaava, jonka suunnittelijoina toimivat jälleen Meurman ja Ervi. Yleiskaavan tarkoituksena oli vastata väkiluvun kasvusta johtuvaan rakennuspaineeseen. Kaupunkirakenne jäsenneltiin keskustan ympärille sijoitettaviin noin 4000 asukkaan asumalähiöihin ja työpaikka-alueet sijoiteltiin eri puolille kaupunkia, jolloin työmatkat voidaan tehdä jalan tai pyörällä. Joukkoliikenne oli tarkoitus hoitaa neljällä keskustan läpi kulkevalla johdinautolinjalla. Rannat ja jokisuistoalueen saaret osoitettiin puisto- ja virkistysalueiksi. Kaava vaikutti merkittävästi Oulun kaupunkirakenteen kehittymiseen seuraavina vuosikymmeninä.



Kuva 21. Ote vuoden 1952 yleiskaavasta.



2.2. Rakennushankkeen syntyssyt

Vuoden 1822 suurpalon jälkeisenä periaatteena oli, että asukkaiden asuinrakennusten rakentaminen oli julkisten rakennuksien rakentamista tärkeämpää. Raatihuone ja kaupungin virastot toimivat vuosikymmenien ajan väliaikaisissa ja kaupunkilaisilta vuokratuissa tiloissa.

Asemakatu 5:n kohdalla aikaisemmin olleet rakennukset olivat tuhoutuneet Oulun suurpalossa vuonna 1822. Vuoden 1839 Gyldenin asemakaava-kartassa tämä 'palotontti' oli määrätty lääninhallitusta varten.⁴ Kaupungin raatihuonetta varten oli varattu Franzénin talosta katsottuna Kirkkotorin vastapuolelta Tori- ja Kirkkokadun välistä koko korttelin levyinen tontti. 1850-luvun alussa kuitenkin katsottiin, että lääninhallitukselle varattu tontti oli

liian pieni, mutta suurempi Raatihuoneelle varattu tontti Kirkkopuiston vastakkaisella reunalla olisi tarkoitukseen sopivampi.

Raatihuoneen ei katsottu tarvitsevan niin suurta tonttia ja liian pienen talon rakentaminen niin suurelle alueelle ei kaunistaisi seutua. Senaatti pohti myös vaihtoehtona lääninhallitukselle varatun tontin vieressä olevan Franzénin tontin ostamista valtiolle.⁵

Nähtävästi vuosikymmenen puolivälissä käydyn Krimin sodan vuoksi lääninhallituksen rakentamiskysymys samoin kuin Franzénin talon ostamiskysymys siirrettiin myöhemmäksi. Lopulta valtio ja kaupunki kuitenkin päätyivät vaihtamaan Raatihuoneen ja Lääninhallitukselle varatut tontit. Lääninhallituksen rakennus rakennettiin vasta 1880-luvun lopulla.

Myös Raatihuoneen osalta rahanpuute lienee ollut suurin syy rakennushankkeen viivästymiselle. Tontille siirrettiin 1865 hirsirakennus tilapäiseksi raatihuoneeksi. Rakennukseen sijoittui myös ala-
alkeiskoulu.

⁴ Oulu-lehti 13.12.1973.

⁵ Hautala, 1975. s. 55



Kuva 22. Kuva Oulusta 1870-luvulla. Entinen Kirkkotorin koulu näkyy kuvassa keskellä oikealla Franzénin talon vieressä. Tässä kuvassa huomaa kuinka rakennus on liittynyt monumentaali-keskustaan, sillä kuvasta saa mielikuvan, että rakennus sijaitsisi Kirkkotorin reunassa, vaikka se on korttelin toisella reunalla ja rinteessä alempana.

Koululaitos

Koulutoiminta alkoi Oulussa jo 1600-luvun alussa. Oulun kaupungin ensimmäisinä vuosikymmeninä oli pitkään keskusteltu Oulun pedagogion muuttamisesta yliopistoon johtavaksi oppilaitokseksi.⁷ Turun tuomiokapituli esitti piispa Gezeliuksen puoltaessa vuonna 1679, että Ouluun asetettaisiin moniopettajainen koulu. Oppilasmääräksi ilmoitettiin 160, mihin tosiasiallisesti päästiin vasta triviaalikoulun aikana vasta kahtena viimeisenä lukuvuonna. Kuninkaan määräyksestä neliluokkainen ja -opettajainen Oulun triviaalikoulu perustettiin vuonna 1682.

Merkittäväksi koulukaupungiksi Oulu kehittyi 1800-luvulla.⁶ Kun Suomi irtautui Ruotsista vuonna 1809, koulutoimen alalta perinnöksi jäi vuoden 1724 koulujärjestys. Sen mukaan oppikoulu käsitti yksi- ja kaksiluokkaiset pedagogiot, 4-5-luokkaiset triviaalikoulut ja kolmivuotiset lukiot.⁷ Suomessa oli 1800-luvun alussa kaikkiaan kahdeksan triviaalikoulua, joista yksi oli Oulun triviaalikoulu. Vuoden 1842 kouluasetus päätti Oulun triviaalikoulun toiminnan ja sen korvasivat ala- ja yläalkeiskoulut.

Suomen sodan jälkeen Suomi muuttui Venäjän suuriruhtinaskunnaksi. Koulutuksen osalta tämä näkyi siinä, että vuonna 1812 lukuohjelmaan otettiin myös venäjän kieli. Koulutilojen osalta Oulussa tulipalot aiheuttivat haasteita, suurpalot verottivat myös koulurakennuksia.

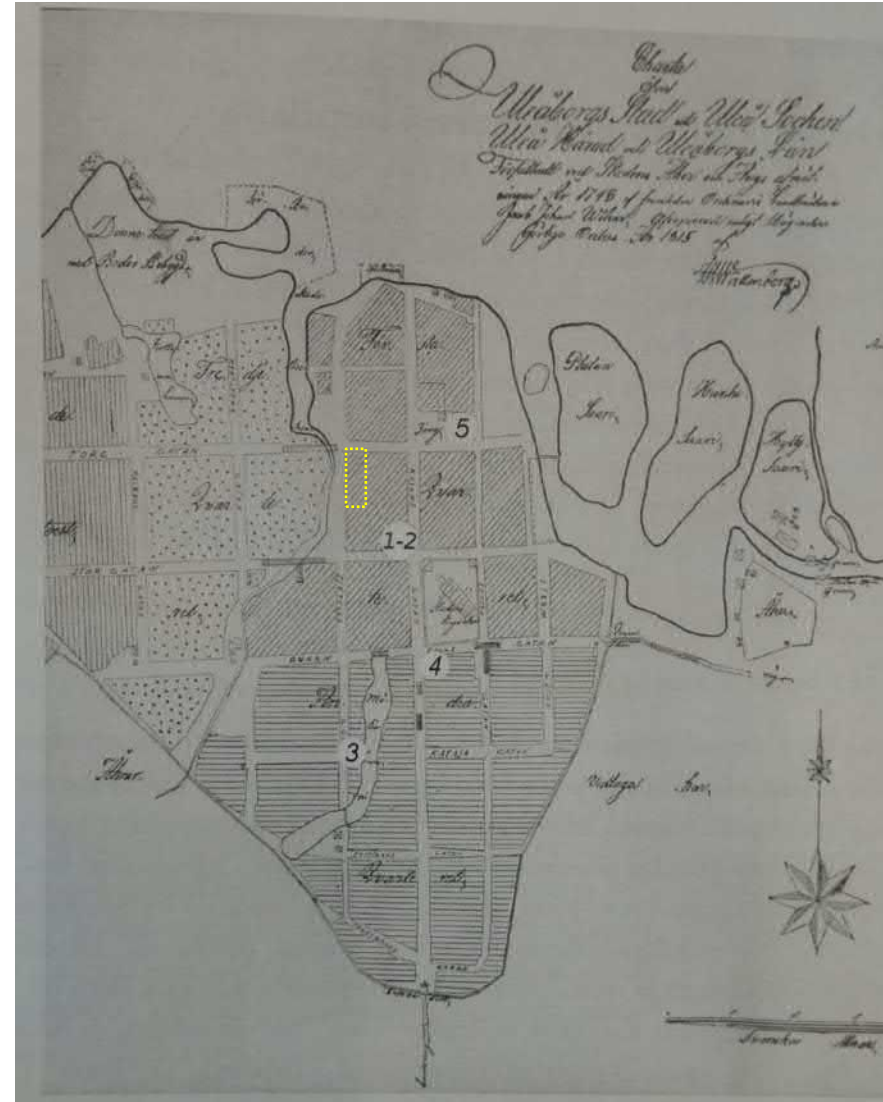
Vuonna 1863 Oulussa tarjoutui ensi kertaa tilaisuus saada koulusivistystä suomen kielellä.⁸ Kansakoulut puolestaan syntyivät Oulun ympäristössä Oulun kaupunkia aiemmin. Ensimmäiset kansakoulut aloittivat toimintansa Haapavedellä ja Rovaniemellä 1870. Tämä johtui siitä, että Oulussa oli sellaisia kansanopetusta harjoittavia oppilaitoksia, joiden arveltiin edelleenkin voivan hoitaa kansakoulun tehtäviä.⁹ Näitä laitoksia olivat mm. sunnuntai- eli käsityökoulu, pientenlastenkoulu ja ylioppilaitten kansakoulu. Kirjallinen anomus kansakoulun perustamisesta jätettiin kirkonkokoukselle 1.11.1871. Allekirjoittajina olivat mm. kuvernööri papisto, vanhimmat ja porvaristo.

⁶Asunmaa et al.

⁷Kiuasmaa 1982.

⁸Oulun koulujen 300 vuoden muistoksi.

⁹Hautala, 1976.



Kuva 23. Oulun vanhojen koulurakennusten sijaintipaikat vuoden 1815 kartalle merkittynä.

1. Pedagogio eli lastenkoulu rakennettiin vuonna 1612 Kajaanin- ja Kirkkokadun kulmaukseen, nykyisen Franzénin talon kohdalle. Rakennus tuhoutui tulipalossa.
2. Samalle paikalle rakennettiin uusi koulutalo 1670-luvulla.
3. Triviaalikoululle valmistui uusi rakennus Asema- ja Uudenkadun kulmaukseen vuonna 1770.
4. Triviaalikoululle rakennettiin vuonna 1816 uusi rakennus Kajaanin- ja Myllytullinkadun kulmaan, josta purettiin Wacklinin talo. Rakennus tuhoutui Oulun suurpalossa 1822 ja triviaalikoulu jatkoi toimintaansa Raahessa.
5. Oulun koulun uusi rakennus valmistui Engelin piirustusten mukaan vuonna 1831.

Raatihuone ja kaupungintalo

Raatihuone on ollut kaupungin hallinto- ja edustuskäyttöön tarkoitettu rakennus, joka tavallisesti sijaitsi keskeisen torin vieressä. Sillä on ollut tärkeä osuus edustavan kaupunkikuvan luomisessa, ja sen keskeistä asemaa voitiin vielä tehostaa tornilla, jossa oli kello. Raatihuoneen tärkein tila oli suuri sali, jossa järjestettiin istunnot ja pidettiin juhlia. Alun perin raatihuoneita rakennettiin silloisten kaupunkien ylintä päätös-, hallinto- ja tuomiovaltaa käyttäneen raadin eli raastuvanoikeuden ja maistraatin jäsenten toimi- ja kokouspaikoiksi.

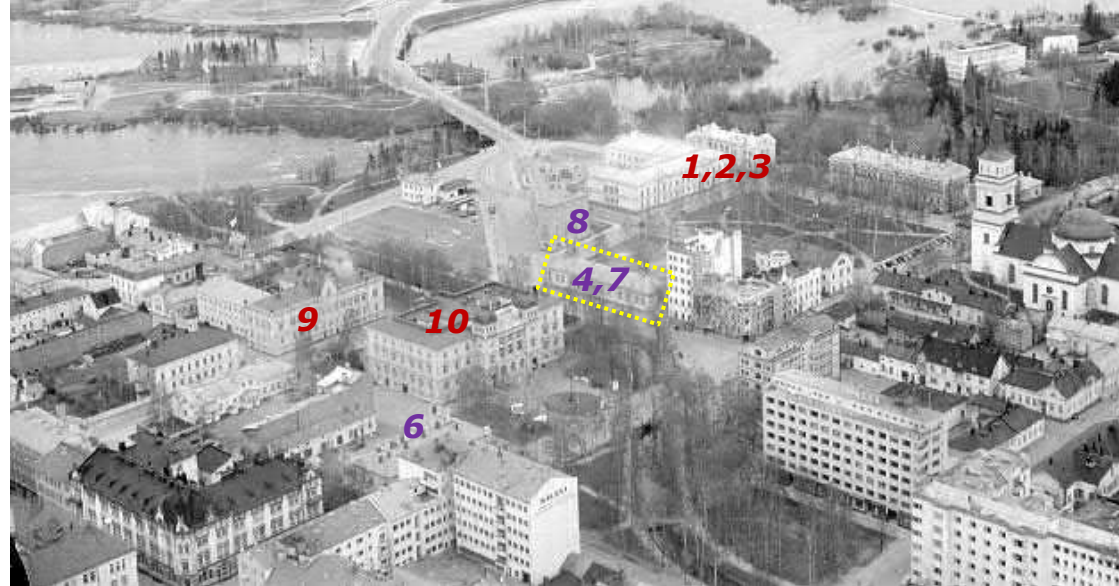
Vuonna 1875 tuli voimaan asetus kaupunginhallinnosta. Raadit lakkautettiin ja niiden tilalle tuli kaupunginvaltuustot. Lainmuutoksen myötä kaupungin hallinnon tehtävät lisääntyivät ja samalla niitä hoitamaan tarvittavien virkamiesten määrä kasvoi. Vanhat raatihuoneet kävivät ahtaiksi ja uusia tilavampia kaupungintaloja alettiin rakentaa 1800-luvun loppupuolella. Kaupungintaloa saatettiin vielä kuitenkin nimittää raatihuoneeksi.

Kaupungintalo on kaupungin tärkein virastotalo, jossa kaupunginvaltuusto kokoontuu. Siellä useimmiten työskentelevät myös kaupunginhallitus ja kaupungin ylimmät virkamiehet. Kaupungintalo on keskeisin hallinto- ja edustusrakennus, jossa saattaa olla myös muita virastoja, toimistoja ja kokous- ja juhlatiloja.

Oulua hallittiin Pokkitörmältä lähes 200 vuotta

Ensimmäinen raatihuone sijaitsi Pokkitörmällä jo 1630 nykyisen Oulun Lyseon lukion koilliskulman kieppeillä (1). Ensimmäinen raatihuone paloi 1652. Paikalle rakennettiin uusi, tornilla varustettu raatihuone (2). Tornissa oli tuntikello, jonka oikean ajan osoittamisesta piti huolta kaupunginurkuri. Vuonna 1728 päätettiin kaupungin toinen raatihuone rapistuneena purkaa. Kolmas raatihuone (3) valmistui 1731. Se tuhoutui Oulun suurpalossa 1822.

Suurpalon jälkeen periaatteena oli, että asuinrakennusten rakentaminen oli julkisten rakennusten rakentamista tärkeämpää.



Kuva 24. Ilmakuva Oulusta (kuvausaika n. 1950 luvun puolivälissä)

Julkiset palvelut ja kaupungin virastot toimivat vuosikymmenien ajan väliaikaisissa ja/tai kaupunkilaisilta vuokratuissa tiloissa. Mm. raatihuone toimi vuosina 1865-1874 Asemakatu 5:ssä (4). 1870-luvun puolivälissä valtuustolaitoksen syntymisen jälkeen se kokoontui Liljeblomin talossa (5, ilmakuvas rajauksen ulkopuolella) Aleksanterinkadun ja Pakkahuoneenkadun kulmassa maistraatin ja raatihuoneen istuntosaleissa. Sieltä siirryttiin Ahlstrandin taloon (6) Kirkkokadun ja Hallituskadun kulmaan. Kun vuoden 1882 suurpalossa kaupunki menetti taas virastojensa ja valtuuston istuntohuoneet, siirrettiin ne uudestaan reaalikoululta vapautuneeseen Asemakatu 5:n rakennukseen (7). 1890-luvun alkupuolella virastot muuttivat vielä pariaksi vuodeksi Fabritiuksen taloon (8), joka sijaitsi nykyisen Kolmiotalon kohdalla.

Kaupunki osti konkurssin tehneen kauppias Granbergin keskeneräisen rakennuksen. Rakennusta laajennettiin lisäkerroksella ja kaupungin virastot pääsivät muuttamaan sinne syksyllä 1894. Oulun kaupunki oli viimein saanut kaupungintalon (9) 72 vuoden päästä edellisen, Pokkitörmällä sijainneen Raatihuoneen palosta 1822. Kaupungin virastojen tilantarve kasvoi edelleen ja vuonna 1920 ne siirtyivät entisen Seurahuoneen rakennukseen, nykyiseen kaupungintaloon (10), johon tässä vaiheessa rakennettiin kolmas kerros.

3. KIRKKOTORIN KOULUN HISTORIA JA VAIHEET

Lähteinä käytetty rakennuslupa-asiakirjoja ja kirjallisuuslähteitä.

Kirkkotorin koulu on historiansa aikana nykyisellä paikalla toiminut Oulun raatihuoneena, ala-alkeiskouluna, reaalikouluna, kansakouluna, päiväkeskuksena ja nykyään koulutuskeskuksena.

Rakennus on toiminut alun perin Pateniemen laivavarvin työntekijöiden asuinrakennuksena¹⁰. On mahdollista, että rakennuksessa on Pateniemessä ollut myös veistämö- tai verstastoimintaa. Pateniemen varviyhtiö ”iso vari” oli vuonna 1856 Oululaisten suurin yhteinen yritys laivanrakennuksessa.¹¹ Tilauskannan hiipuesssa laivanvarustajat kuitenkin kokivat suuria tappioita ja varviyhtiö päätettiin huutokaupata.¹² Huutokaupassa myytiin myös todennäköisesti sittemmin Kirkkotorin kouluna toimineen rakennuksen hirsirunko. Oulun Wiikko-Sanomissa 18.3.1865 julkaistu ilmoitus kuului seuraavasti:

”Pateniemen työhuonerakennuksen purkamiseen ja wetämiseen tänne kaupunkiin saadaan tehdä tarjouksia viikon ajan tästä päivästä alkaen allekirjoitetun tykönä.”¹³

Allekirjoittajana oli A(nton) M(aurits) Reuter, metsänhoitaja, Sahasaaren vesisahan palveluksessa, kauppias ja tehtailija.

Oulun kaupunki on ostanut rakennuksen itselleen vuonna 1865 tehdäkseen siitä raatihuoneen ja ala-alkeiskoulun keskelle kaupunkia. Oulun Wiikko-Sanomissa (n. 30/28.7.1866) kaupunki tarjosi huutokaupalla:

”Säleaidan eli staketin rakentamisen ja maalaamisen raatihuoneen ja alakoulun tomtein ympärille.”¹⁴

Rakennukselle oli otettu Tarmon ainaispalovakuutusten vakuutusnro 6743/10.9.1867. Palovakuutus kirjassa kerrotaan 1865 pystytetyn rakennuksen olleen hirsistä, hyväkuntoinen, vuoraamaton ja maalaamaton. Katon kerrotaan tehdyn päleistä.

Rakennuksen seitsemästä huoneesta käytettiin nimitystä asuinhuone. Yhteensä rakennuksessa oli palovakuutus kirjan mukaan 11 kaakeliuunia. Mitoista kerrotaan, että rakennus oli 73 kyynärää pitkä, 15 $\frac{3}{4}$ leveä sekä 15 kyynärää ja neljännes korkea. Stakettikin oli vuoteen 1867 mennessä valmis.

Rakennuksen ulkoasun on todennäköisesti suunnitellut arkkitehti Wolmar Westling, joka on suunnitellut Ouluun muutamia rakennuksia 1870-luvun alkupuolella. Rakennus on ilmeisesti vuorattu vuonna 1875.¹⁵

Aluksi koulua kutsuttiin Raatihuoneen kouluksi, mutta raatihuoneen siirryttyä rakennuksesta pois vakiintui nimitykseksi Kirkkotorin koulu. Kirkon edessä olevaa aukiota kutsuttiin Kirkkotoriksi ennen kuin Franzéninpuisto perustettiin aukion tilalle. Ennen Suomen Pankin rakentamista (1973) rakennus on avautunut nimenomaan Kirkkotorin (Franzéninpuiston) suuntaan, vaikka se sijaitsikin tontin Asemakadunpuoleisessa reunassa koulun piha-alueen jäädessä sen ja Kirkkotorin väliin. Näin ollen Kirkkotorin koulu on ollut oleellinen osa Oulun monumentaalikeskustaa.



Kuva 25. Ote kuvasta Oulu 1870-luvulla. Entinen Kirkkotorin koulu vielä vuoraamattomana ja pärekattoisena sekä alkuperäinen staketti (aita).

¹⁰ Pentzin, 1918

¹¹ Oulu-lehti 13.12.1973.

¹² Laukka et al. 2007

¹³ Oulu-lehti 13.12.1973.

¹⁴ Oulu-lehti 13.12.1973.

¹⁵ Oulu-lehti 10.11.1980

1865-1893 Raatihuone, ala-alkeiskoulu ja reaalikoulu

Ala-alkeiskoulu oli aloittanut toimintansa 1842 ja toimi Oulussa vuoteen 1874. Sen toiminta siirtyi tähän rakennukseen vuonna 1865. Ala-alkeiskoulussa opetettiin lähinnä vaatimattomia perustietoja. Sen tehtävänä oli valmistaa oppilaita yläalkeiskouluun, joka toimi pohjakouluna monen liike-elämän ja merenkulun käytännön ammattiin.¹⁶ Siinä aloitti koulutaipaleensa myös silloin Heinäpäässä asunut Theodor Frosterus, joka myöhemmin tunnettiin nimellä Teuvo Pakkala.¹⁷

Uusi suomalainen reaalikoulu jatkoi koulutoimintaa rakennuksessa. Ilmeisesti tässä vaiheessa raatihuone joutui väistymään muihin tiloihin, koska reaalikouluun odotettiin tulevan paljon oppilaita. Reaalikoulun oppiaineet valmistivat oppilaita pääasiassa käytännöllisille aloille. Se kuitenkin poti oppilaspulaa koko 10-vuotisen toimintansa ajan, minkä vuoksi valtuusto anoi sen lopettamista senaatilta. Viimeisenä kevätlukukautena 1883 koulussa oli enää 4 oppilasta.¹⁸



Kuva 26. Asemakadun (ent. Ojakatu) ja Kirkkokadun kulmaus ennen vuotta 1886. Vasemmalla entinen Kirkkotorin koulu vielä vuoraamattomana hirsipinnalla. Keskisalin kohdalla följareiden muodostama pystyaihe. Rakennusten välissä näkyy alkuperäistä aitaa.



Kuva 27. Kuva Torikadulta ennen vuotta 1918. Raatihuone toimi väliaikaisesti vasemmalla olevassa rakennuksessa (ent. Kirkkotorin koulu) 1865-1893. Nykyinen kaupungintalo sen takana vuodesta 1942, tässä kuvassa vielä vuonna 1886 rautatien tulon myötä rakennettuna Oulun Seurahuoneena alkuperäisessä asussaan. Oikealla olevassa kivirakennuksessa kaupungintalo toimi 1894-1942 (eli kuvan oton aikana).

1870-luvun alkupuolella valtuustolaitoksen syntymisen jälkeen se kokoontui Liljeblomin talossa maistraatin ja raatihuoneen istuntosaleissa. Sieltä siirryttiin Ahlstrandin taloon. Kun vuoden 1882 suurpalossa kaupunki menetti virastojensa ja valtuuston istuntohuoneet, siirrettiin kaupungin virastot entiseen reaalikoulun huoneistoon (nykyinen Asemakatu 5), jota silloin ei enää tarvittu tarkoitukseensa. 1890-luvun alkupuolella virastot muuttivat vielä pariaksi vuodeksi nk. Fabritiuksen taloon.¹⁹

Kaupunki osti konkurssin tehneen kauppias Granbergin keskeneräisen rakennuksen, jonne se aikoi sijoittaa virastonsa. Rakennusta täytyi kuitenkin laajentaa rakentamalla lisäkerros. Työt käynnistettiin syksyllä 1893 ja kaupungin virastot pääsivät muuttamaan sinne seuraavana syksynä. Oulun kaupunki oli viimein saanut kaupungintalon 72 vuoden päästä edellisen, Pokkitörmällä sijainneen Raatihuoneen palosta 1822.

¹⁶ Asunmaa et al. 2009

¹⁷ Oulu-lehti 12.12.1973, wikipedia 17.10.2019.

¹⁸ Hautala, 1976.

¹⁹ Hautala, 1976.

1893-1935 Kansakoulun aika

Kajaanintullin kansakoulu oli huonossa kunnossa ja oppilasmäärä kasvoi suuresti 1880-luvun loppuun mennessä. Kansakoulun tilanpuutteen ratkaisi uuden kaupungintalon hanke. Kansakoulu sai käyttöönsä tilapäisenä Raatihuoneena toimineen Asemakatu 5:n rakennuksen ja Raatihuoneen koulu aloitti toimintansa 1.9.1893.²⁰

Koulussa oli 4 luokkahuonetta opettajainhuoneineen. Kansakoulun tilanpuutteen helpottumisen vuoksi myös aikaisemmin Wesmannilta vuokratuista huoneista luovuttiin. Tämä vain väliaikaisratkaisuksi tarkoitettu koulurakennus, jäi kansakoululaitoksen käyttöön vuosikymmeniksi. Jonkin ajan kuluttua myös rakennuksen aikaisempi käyttö raatihuoneena unohtui ja nimeksi vakiintui vähitellen Kirkkotorin koulu.

Vaikka johtokunta oli todennut Raatihuoneen tilojen riittävän kansakoulun tarpeisiin pitkäksi aikaa, jo syystalvella 1895 otettiin kansakoulun tilanpuute uudelleen esiin valtuustossa. Johtokunnalta pyydetyistä selvityksistä käy ilmi, että 11 luokassa oli pidettävä kahta luokkaa välittömästi peräkkäin, minkä vuoksi tuuletus jäi usein hyvin puutteelliseksi. Tämän vuoksi johtokunta ehdotti Kajaanintullin tontille rakennettavaksi lisää tiloja. Tämän lisäksi Raatihuoneen koulun rannan puoleiseen päähän ehdotettiin rakennettavaksi kaksi luokkahuonetta ja opettajainhuone. Kajaanintullin uusi koulurakennus valmistui 1897. Mutta Raatihuoneen koulun laajentamisen sijasta vuonna 1900 Tuiraan rakennettiin uusi koulu.²¹

1900-luvun ensimmäisenä vuosikymmenenä todettiin jälleen Oulun kansakoululaitoksessa jo varhain todettu ja pysyväksi ilmiöksi jäänyt jatkuva kilpajuoksu kasvavan oppilasmäärän ja käytettävissä olevien koulutilojen välillä. Luokkahuoneita oli jatkuvasti huomattavasti vähemmän kuin opetusryhmiä. Huonetilat olivat myös epätarkoituksenmukaisia ja epäterveellisiä. Tämä johtui osittain kansakoulutalojen iäkkyydestä ja koulurakennuksille asetetuista uusista normeista ja pedagogisista ja terveydellisistä vaatimuksista. Epätarkoituksen mukaisuus tuli näkyviin liian suurina luokkahuoneina, joita oli kaikissa käytössä olleissa kansakouluissa.

Myös liian pieniä luokkahuoneita oli huomattavasti. Yhtä lukuun ottamatta kaikki koulutilat olivat joko yli-ikäisiä tai alkujaan muuhun tarkoitukseen rakennettuja.

Koulujen juomavesilaitteet olivat olleet vuoteen 1912 saakka melko autenttiset: tiloissa oli avonaiset ämpärit, joista juomavesi otettiin yhteisillä astioilla. Kansakoululääkäriin aloitteesta hankittiin kannelliset hanalla varustetut juomavesisäiliöt, jotka vuoteen 1924 mennessä vaihdettiin Oulun kouluissa ajanmukaisiin suihkujuomalaitteisiin, kun kouluille (lukuun ottamatta Tuiran puolta) oli saatu vesijohto.²²



Kuva 28. Kirkkotorin koulu ja Kaupunginoja 1920-luvun alkupuolella

Oulun ensimmäinen koululääkäri Kananen totesi keväällä 1915, että seitsemässä luokkahuoneessa istui sekä alemman että ylemmän kansakoulun oppilaita, minkä vuoksi pulpetit kävivät heille epämukaviksi ja epäterveellisiksi liian suuren tai liian pienen kokonsa vuoksi. Tämänlaisten haittojen vähentämiseksi hän ehdotti alemman kansakoulun luokkien keskittämistä Kirkkotorin kouluun. Johtokunta totesi tilanpuutteen haitalliset vaikutukset ja asetti

valiokunnan ratkaisemaan ongelman. Puolentoista kuukauden työskentelyn jälkeen valiokunta päätyi samalle kannalle koululääkärin kanssa. Valiokunta esitti Kirkkotorin koulun jättämistä alemman kansakoulun käyttöön ja Kirkkotorin koulussa olevien kansakoulun yläluokkien siirtämistä Kajaanintullin ja Heinätorin kouluihin. Johtokunta hyväksyi esityksen äänestyksen jälkeen. Muutos vaati myös johtajaopettajan vaihdon, sillä entisen yläkoulunopettajan virkaa hoitaneen Kirkkotorin koulua alusta asti johtaneen Frans Alfred Louekarin (Lundqvistin) oli väistytävä alakoulun opettajista valitun johtajattaren Hilja Pohjolan tieltä.²³



Kirkkotorin koulun opettajat.

Seisomassa vas. oik.: Ester Castren, Fanni Similä, Aili Paasikangas.
Ist.: Aura Hornborg, Aili Carlenius, Hanna Mannermaa, Hilja Pohjola.

Kuva 29. Kirkkotorin koulun opettajia 1920-luvun alkupuolella

²⁰ Hautala, 1976.

²¹ Huttunen, 1974

²² Oulun kaupungin kansakoulun 50-vuotisjuhla-julkaisu.

²³ Huttunen, 1974

Syyskauden ensimmäisessä johtokunnan kokouksessa 1915 tehtiin ehdotus uuden ajanmukaisen ja kasvavan tilanpuutteen vaatiman koulutalon aikaansaamiseksi. Seuraavassa kokouksessa johtokunta asetti valiokunnan harkitsemaan toimenpiteitä uusien kansakoulutalojen rakentamiseksi. Keväällä 1916 se hyväksyi kaupunginvaltuustolle lähettäväksi valiokunnan 52-sivuisen mietinnön. Valtuusto puolestaan valitsi erikoisvaliokunnan pohtimaan ehdotusta. Toukokuussa 1917 erikoisvaliokunta päätyi kannattamaan ehdotusta, joten valtuusto myönsi varat sellaisten kansakoulutalojen luonnospiirustusten ja kustannusarvioiden laatimiseksi, kuin esitettiin.

A-vaihtoehdossa Oulujoen eteläpuolella olisi yksi koulupiiri, jolloin alemman kansakoulun käyttöön jäisivät Heinätorin ja Kajaanintullin koulut. Yläkoulua ja jatkokoulua varten olisi rakennettava uusi ja ajanmukainen koulutalo Uudenkadun itäpuolelle Saaristonkadun ja Abertinkadun välille.

B-vaihtoehdossa joen eteläpuoleinen osa olisi jaettu kahteen koulupiiriin.

Pohjoisessa piirissä alakoulu olisi sijoitettava Kajaanintullin koululle. Yläkoulua varten olisi Kirkkotorin tontille, jokseenkin samalle paikalle kuin nykyinen Suomen Pankin Oulun konttorin rakennus, pitänyt rakentaa koulutalo, johon olisi mahdutettu:

15 varsinaista luokkaa, 1 voimisteluhuoneen pukuhuoneineen, 1 veistohuoneen varastohuoneineen, 1 piirustussalin, 1 luonnontieteellisen oppisalin, 1 tyttöjen käsityöhuoneen, keittiön koulukeittoja varten, 1 varastohuoneen, 2 opettajanhuonetta (toinen samalla kirjastoa varten), kansakoulun kansliahuoneiston (1 virka-, 1 odotus- ja arkistohuone), 1 kylpyhuoneen pukuhuoneineen, eteiset ja oppilasten oleskelu- ja vaatehuoneet, vahtimestarin asunnon, huoneet keskuslämmityslaitosta ja polttopuita varten, arestihuoneen, käymälät.

Kirkkotorin vanha rakennus ehdotettiin annettavaksi jatkoluokkien käyttöön ja sen suurta salia voitaisiin mietinnön mukaan käyttää oppilaitten ruokasalina.

Eteläisen koulupiirin toiminta olisi keskitetty kokonaan Heinätorin koulun tontille. Koulun vanha rakennus olisi tullut alakansakoulun ja jatkoluokkien käyttöön ja yläkoulua varten olisi rakennettu samanlainen uudisrakennus kuin Kirkkotorin tontille.²⁴

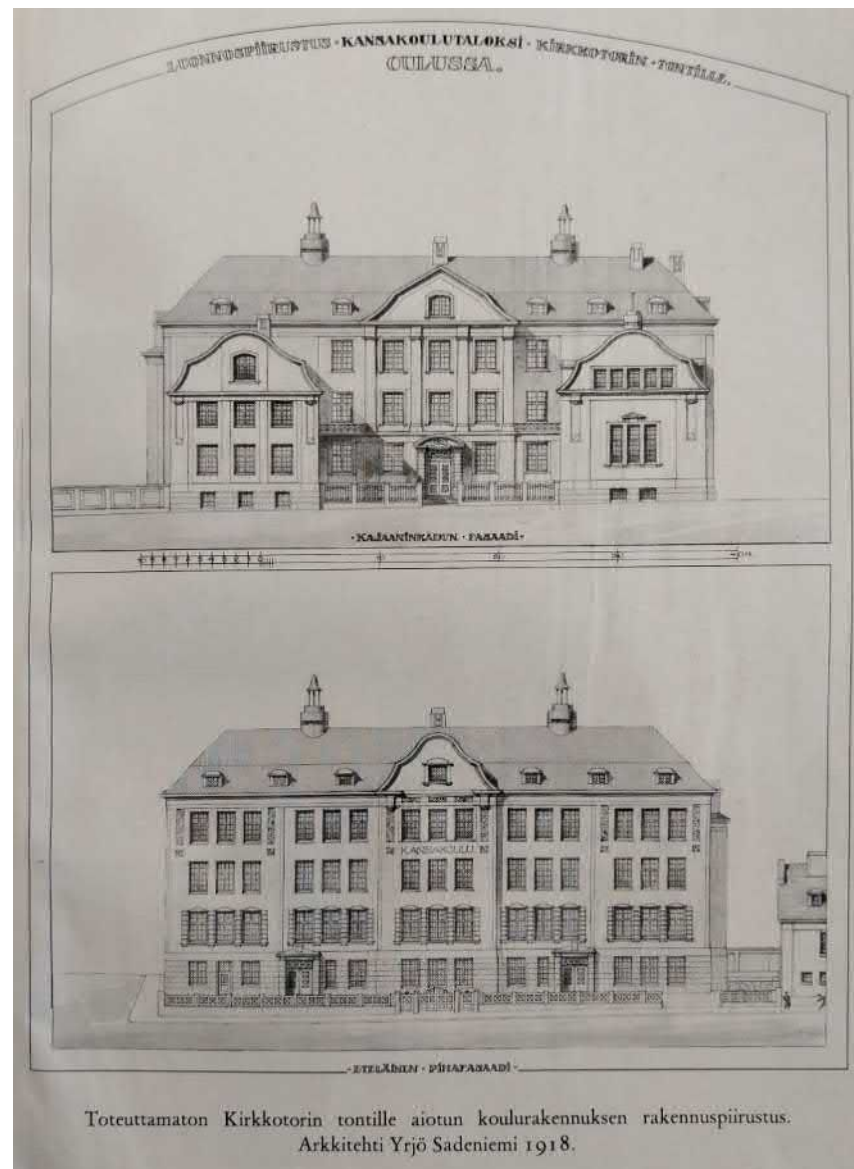
Tehtävä annettiin arkkitehti Y. Sademiehelle ja arkkitehti Wivi Lönnille. Saatuaan tilatut piirustukset, johtokunta yksimielisesti kannatti arkkitehti Sademiehen luonnosta, jonka rakennussuunnitelman pohjana oli valiokunnan toinen vaihtoehtoinen ehdotelma B. Sen mukaan uusi koulutalo olisi ensiksi rakennettava Kirkkotorin ja myöhemmin toinen Heinätorin koulun tontille. Myöskin Tuiran koululle ehdotettiin rakennettavaksi lisärakennus.

Johtokunta päätti antaa 1920 parannellut suunnitelmat valtuuston ratkaistavaksi toivomuksella, että rakennushanke toteutuisi enintään 2 vuoden kuluessa. Toiveena oli saada uusi koulurakennus valmiiksi Oulun kansakoulun 50-vuotisjuhliin mennessä.

Valtuuston rahatalousvaliokunta otti rahoitusvaikeuksien vuoksi kielteisen kannan. Tämän perusteella ehdotettiin koulun uudisrakentamisen lykkäämistä, vaikkakin samassa yhteydessä todettiin sen aiheutuvan Oulun kansakoululaitoksen toiminnalle kiistämättömän suuret haitat. Asian käsittelyä lykättiin valtuuston seuraavan meno- ja tuloarvion käsittelyn yhteyteen. Meno- ja tuloarvion käsittelyssä seuraavan vuoden tammikuussa koulurakennus-kysymys ei kuitenkaan millään tavalla tullut esiin.

Vielä 1920-luvun alkupuolella oli mielipide-eroja kahden pienen tai yhden ison koulun rakentamissuunnitelman välillä. Silloin kuitenkin alkoi jo olla tiedossa, että uusi koulu tultaisiin rakentamaan Uudenkadun ja Saaristokadun kulmaukseen radan itäpuolelle laajentuneen asutuksen vuoksi. Lopulta keskuskansakoulu valmistui sinne syksyksi 1935.²⁵

²⁵ Huttunen, 1974



Kuva 30. Toteuttamatta jäänyt koulurakennussuunnitelma Kirkkotorin koulun tontille Kaaninkadun varteen vuodelta 1918.



Kuva 31. Ilmakuva Oulusta (kuvausaika, n. 1950 luvun puolivälissä). Keskellä Kirkkotorin koulu. Sen oikealle puolelle on 1939 valmistunut Kauppahotellin kuusikerroksinen funkkistyylinen hotellihuoneosa. Korttelin kulmassa olevaa hotellin kolmekerroksista osaa ollaan korottamassa kuusikerroksiseksi. Koulun pihan vasemmalla puolella on Kolmiotalo ja sen vasemmalla puolella funkkistyylinen huoltoasema.

Vasemmassa yläkulmassa näkyy Linnasaaren maauimala, ja vasemmassa alakulmassa KOP:n jo purettu jugendtalo (nyk. Revelin suunnittelema Nordean kortteli). Keskellä kaupungintalo, jonka pääsisäänkäynnit ovat tässä kuvassa vielä tornien kohdalta.



Kuva 32. Näkymä Tuomiokirkon tornista Pikisaaren suuntaan (kuvausaika n. 1950-luku). Keskellä vasemmalla Kirkkotorin koulu ja sen puistomainen hiekkapiha-alue. Pihan yläpuolella Kolmiotalo (1924), jonka vieressä Lyseo (1831). Oikealla ylhäällä Linnasaaren maauimala. Oikeassa alakulmassa Franzenin-puisto ja vasemmassa Franzenin talo (1829). Keskellä kulkee Kajaaninkatu.

1935-1971 Kansakoulun apukoulu

Apukoulu aloitti toimintansa kaksiluokkaisena syksyllä 1920 vuokratiloissa. Vaikka se pian kasvoi 3-luokkaiseksi, se sai kolmannen luokkahuoneen vasta 1923. Apukoulun laajetessa se joutui jatkuvasti kamppailemaan vaikeiden tilaongelmien kanssa. Ne helpottuivat vasta kun keskuskansakoulu valmistui vuonna 1935 ja apukoulu sai Kirkkotorin koulun omaksi koulurakennukseksi, jossa se toimi vuoteen 1971 asti.

Tilanahtaus nousi esiin kansakoulun ja apukoulun aikana. Edelleen 1960-luvun alkupuolella todettiin, että apukoulu ”työskenteli huonoissa oloissa 1800-luvun alkupuolella alun perin työväen asunnoksi rakennetussa Kirkkotorin koulussa”. Tilat olivat vanhat ja epätarkoituksenmukaiset, mutta vuosikymmeniä kestäneessä vaikeassa kouluhuoneitten niukkuudessa ei ollut mahdollisuuksia laajentumiselle tai uuden rakentamiselle. 1950- ja 1960-luvulla apukoululle koetettiin paikkaa Ainolan Kiikkusaaresta sekä Pikkukankaalta Kajaanintien varresta. Kouluhallitus jopa hyväksyi Höyhtyän kansakoulun (apukoulun) uudisrakennukselle rakennusohjelman 24.11.1964. Mutta näistä hankkeista luovuttiin.

²⁶

Tilanahtaus helpottui tuntuvasti vanhalla Kirkkotorin koululla, kun syksyllä 1964 apukoululuokat aloittivat Pateniemessä ja Sanginsuussa. Lisätilaa saatiin vuonna 1971, kun koko Heinätorin koulu saatiin kansakoulukäyttöön. Laajemmat tilat olivat todella tarpeen, sillä kantakaupungin apukoulussa oli muuton aikoihin 204 oppilasta.²⁷

²⁶Huttunen, 1986

²⁷Huttunen, 1986

Kuva 33. Yllä: Kirkkotorin koulu, kuvausaika ei tiedossa.

Kuva 34. Alla: kuva Kirkkotorin koulusta pihan puolelta ajalta ennen Suomen Pankin rakentamista. Kuvasta on nähtävissä koulun julkisivuväriytyksen muutos, ennen peruskorjausta 1979.



1971/1979 - 2003 Kirkkotorin päiväkeskus

Kirkkotorin koulun piha-alue, jota oli vuosien saatossa kaavailtu useille kaupungin virastorakennuksille, päättyi vuonna 1969 tonttien vaihtokaupassa valtion hallintaan. Pian tämän jälkeen tontin pohjoispäätyyn alettiin rakentaa Suomen pankin toimitiloja. Arkkitehti Aarne Ehojoen suunnittelema Suomen pankin Oulun konttori valmistui 1973. Rakennustöiden aikana entinen Kirkkotorin koulu oli osittain työmaan käytössä.

Oulun kaupunginhallitus päätti 26.9.1977 siirtää Asemakatu 5:n rakennuksen pois koululaitoksen hallinnasta. Huonetilatyöryhmä ehdotti, että rakennus tulisi antaa sosiaaliviraston valvontaan ja lähinnä eläkeläisjärjestöjen kerho- ja kokouskäyttöön sekä mahdollisesti koulutuskäyttöön.



Kuva 35. Kirkkotorin koulu ennen peruskorjausta 1979

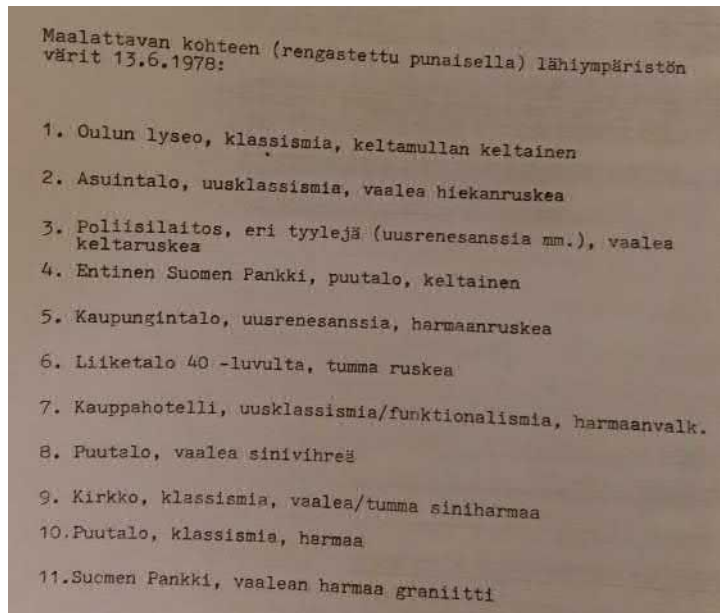
Tarkoitusta varten rakennus tuli peruskorjata. Kaukolämpöön liittäminen ja muun LVI-tekniikan parantaminen sekä valaistuksen uusiminen olivat tärkeimmät tekniset toimenpiteet. Rakennuksen interiööri pyrittiin kohtuullisessa määrin palauttamaan alkuperäiseen asuunsa. Olennaista oli mm. lautakattojen ja seinäpaneelausten kunnostaminen. Suurimmat muutokset sisätiloihin toivat lisäävät wc-tilat ja keittiö. Toiseen ulkoeteiseen järjestettiin esteetön sisäänkäynti rakentamalla ikkunan tilalle uusi ulko-ovi sekä lisäämällä ulkopuolelle luiska.

Kaupunginarkkitehti pyysi jo joulukuussa museolautakunnalta lausuntoa Kirkkotorin koulun muuttamisesta vanhusten päiväkeskukseksi. Oulun kaupungin museolautakunta antoi lausuntonsa Kirkkotorin koulun muutos- ja kunnostus suunnitelmasta 22.12.1977. Lautakunta oli tyytyväinen, että rakennuksen kunnostussuunnitelmassa oli peruslähtökohtana ulkomuodon säilyttäminen entisessä asussaan ja että muutostyötkin olivat näkyvimmillä osiltaan huonejärjestystä alkuperäiseen muotoon palauttavia. Onnistuneena ratkaisuna pidettiin

"keskellä rakennusta olevan suuren salin palauttamista alkuperäiseen kokoonsa, jolloin salin koristeellinen kattolaudoituus pääsee oikeuksiinsa; näin Sali muodostaa juhlanan kokoontumistilan."

Myös muissa huoneissa alkuperäisen kattolaudoituksen, seinien paneloinnin ja ovien säilyttäminen oli oikea, rakennuksen kulttuurihistoriallisen arvon vaatima ratkaisu. Talon toimivuuden edellyttämät uudistukset ja lisärakenteet oli suhteutettu suunnitelmassa tyydyttävällä tavalla rakennuksen alkuperäisiin tiloihin.

Heinäkuussa 1978 Museoviraston rakennushistorian osasto oli tarkastanut Oulun Kirkkotorin päiväkeskuksen ulkoväritys-suunnitelmat ja esitti kantanaan, että kelta-ruskea vaihtoehto valittaisiin toteutettavaksi. Arkkitehti Panu Kailan 27.4.1978 suorittaman tarkastuksen perustella näytti siltä, että rakennus ei ole koskaan ollut punainen; lisäksi keltaisen väriyksen katsottiin sopivan paremmin ympäröivään rakennuskantaan.



Kuva 36. Maalaustöiden työsuunnitelman 13.6.1978 yhteydessä esitetty tiivistelmä ympäristön rakennusten väreistä.



Entinen Kirkkotorin koulu nykyisessä väriyksessään, joka on 1979 tehdyn peruskorjauksen suunnitelman mukainen

Vuodesta 2003 nykyhetkeen: Kirkkotorin koulutuskeskus

Oulun kaupungin koulutuskeskus on ollut rakennuksessa vuodesta 2003 lähtien. Silloin tiloihin lisättiin esitystekniikkaa. Itäpäädyn huone ja juhlasali kalustettiin koulutustiloiksi sekä länsipäädyn pienemmät huoneet kokous- ja ryhmätyötiloiksi. Tilat on vuokrattavissa erilaisia kokous- ja koulutustilaisuuksia varten Oulun kaupungilta.

Vuonna 2007 tehdyssä peruskorjauksessa uusittiin ilmanvaihto ja laajennettiin IVK-huonetta sekä kunnostettiin 1. kerroksen ikkunat. Myös kahvikeittiön kalustus ja lattia matto uusittiin sekä wc-tiloja uudistettiin. Koko rakennuksen valaistus uusittiin vanhojen valaisimien heikon valotehon vuoksi.

Oulun kaupungin monikulttuurikeskus Villa Victor muutti vuoden 2014 lopussa Kirkkotorin koulutuskeskukseen, jossa se toimi vuoden 2016 elokuuhun saakka.



Koulutustila rakennuksen itäpäädyssä.

Läpi tulen ja sodan

Asemakatu 5:n rakennus säästyi lähistöllä riehuneilta laajoilta tulipaloilta, joita sattui rakennuksen paikalle siirron jälkeen kolme.

Vuoden 1882 Oulun suurpalossa rakennuksen etelä- ja lounaispuolella Kaupunginojan toisella puolen tuli tuhosi useita kortteleita.

Helmikuun alussa 1918 punakaartilaiset heittivät sytytyspommin puhelinkeskukseen, joka sijaitsi Kirkkotorin koulua vastapäätä, Torikadun toisella puolella rakennuksen luoteispuolella. Koko kortteli paloi maan tasalle ja tulipalo levisi myös viereisessä korttelissa sijanneisiin merikoulun ja lyseon rakennuksiin.

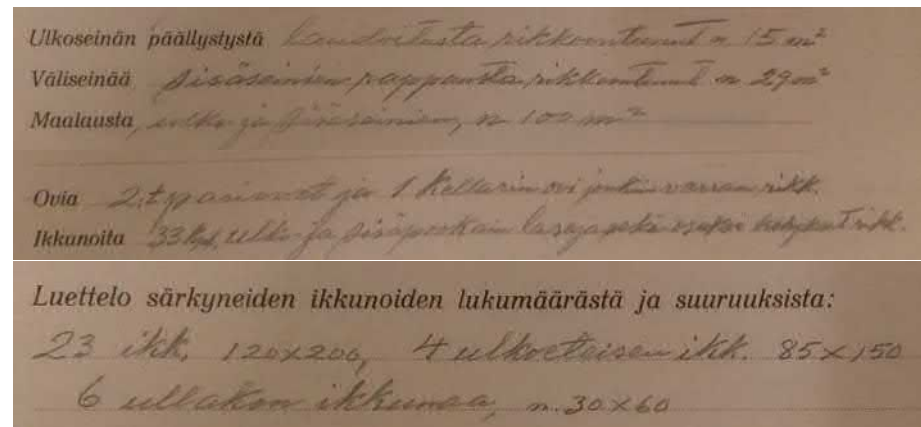


Kuva 37. Helmikuussa 1918 palanut kortteli, jossa etualalla sijaitsi puhelinkeskus. Kuva Asemakadun risteyksestä Torikadusta Lyseon suuntaan. Kirkkotorin koulu sijaitsee Torikadun oikealla puolella vastapäätä puhelinkeskusta juuri kuvan ulkopuolella.

Kuva 38. Otteita päiväämättömästä sotavahinkoilmoituksesta.

Kuva 39. Pommituksen jälkiä v. 1944, raunioita Asemakadulla. Taustalla tuomiokirkko.

Talvisodan aikana 21.1.1940 tapahtunut Oulun ainut ilmapommitus aiheutti vaurioita myös Kirkkotorin koululle, kun rakennuksen läheisyydessä räjähtäneiden miinapommien paineaalto ja sirpaleet rikkoivat ikkunoita, ulkoseiniä ja aita. Ikkunat suojattiin Enson kartongilla, jotta vahinko ei pääsisi suurenemaan. Tämän johdosta kouluhuoneissa jouduttiin käyttämään sähkövalaistusta päiväaikaan.



Jatkosodan aikana helmikuun lopussa 1944 suurpommitukset sytyttivät laajan palon Kirkkotorin koulun itäpuolella, kahden korttelin päässä.



4. NYKYTILANNE JA MUUTOKSET

4.1 Asema kaupunkirakenteessa

Entinen Kirkkotorin koulu sijaitsee Oulun vanhimpiin kuuluvalla alueella, Pokkisten kaupunginosassa. Franzénipuiston ympäristön rakennukset koostuvat Oulun kaupungin perustamisesta lähtien syntyneitä, pääasiassa 1800-luvun kehitystä ilmentävää rakennusperintöä.

Asemakadusta oli tullut Pohjanmaan vuonna 1886 valmistuneen rautatien myötä yksi Oulun pääkaduista, jonka varrelle sijoittui kauppaliikkeitä ja matkustajakoteja ja hotelleja. Näistä merkittävin oli luonnollisesti seurahuoneinstituutiota varten samana vuonna valmistunut Oulun hotelli seurahuone eli nykyinen kaupungintalo.

Rautatien rakentaminen kuten seurahuoneinstituutio oli osa venäläistämistoimenpiteitä, ulottaa tsaarin valta Pohjanmaan perukoille, joissa vielä ruotsin kielellä tavoilla ja kaupalla oli merkittävä yhteys entiseen emämaahan Ruotsiin.



Oikealla ylhäällä, Oulun Lyseo (13)



Oikealla alhaalla, arkkitehti Aarne Ehojen suunnittelema Suomen Pankin rakennus (4)

Vasemmalla, C.L. Engelin suunnittelemaksi arvioitu Franzénin talo (5) ja Suomen Pankin talo (4) Kajaaninkadulla. Taustalla näkyy J.S Sirenin suunnittelema Kolmiotalo (6).

Entisen Kirkkotorin koulun välitön lähiympäristö koostuu vanhemmista, Oulun asemaan läänin hallintokaupunkina liittyneistä julkisista ja yksityisistä rakennuksista.

Asemakadun ja Kirkkokadun risteyksestä itään liikuttaessa rakennuskanta koostuu pääasiassa jälleenrakennuskauden asuin- ja liikerakentamista edustavia rakennuksia.

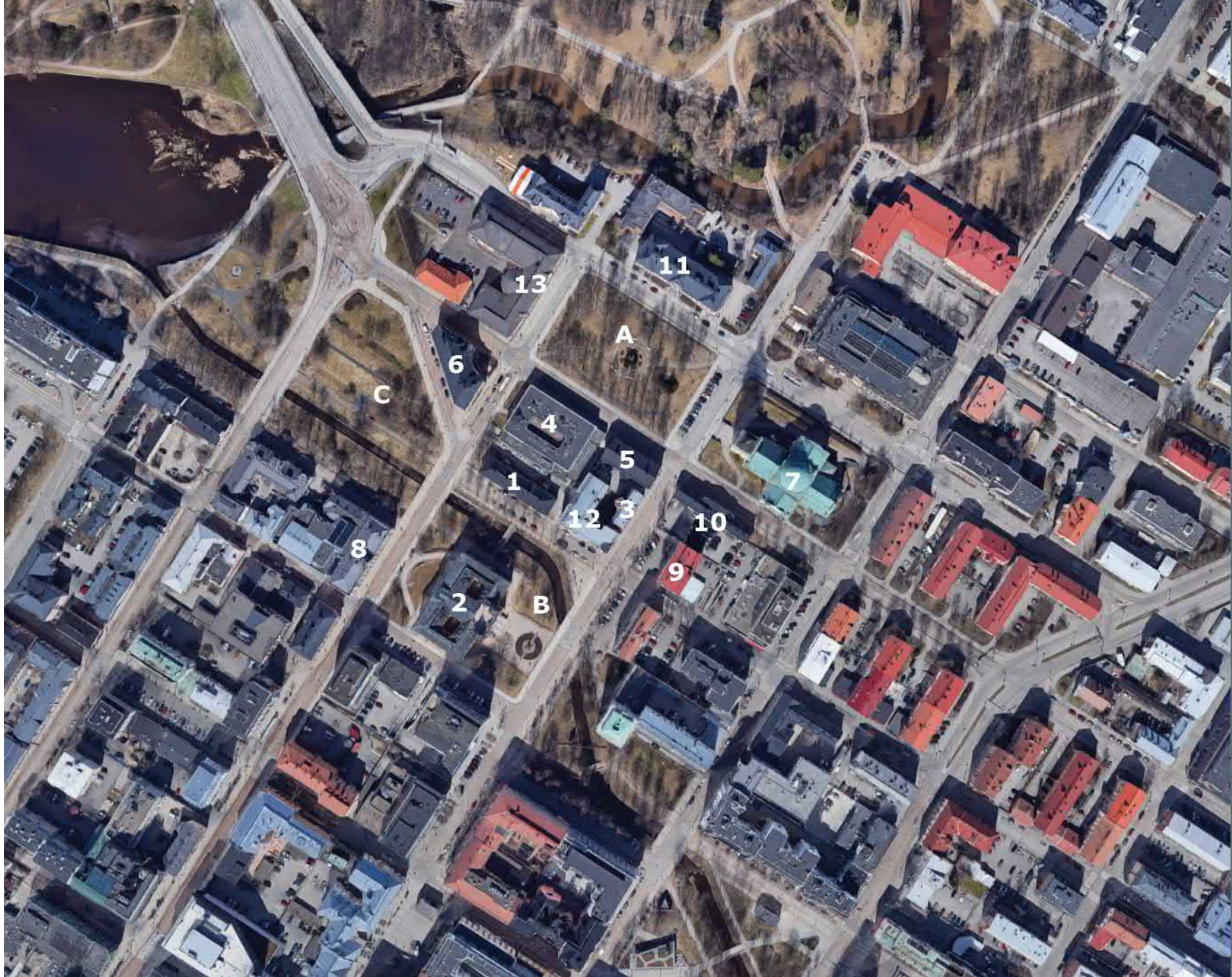
Entisen Kirkkotorin koulun itäpuolelle, Asemakadun varteen on rakennettu 1990-luvun elementtirakentamista edustava, viisikerroksinen asuin- ja liikerakennus. Muutoin rakennuskanta koostuu pääasiassa matalammista, 3-kerroksisista rakennuksista. Osaa rakennuksista on korotettu rakentamisajankohdasta. Torikadun ja Oikokadun varressa sijaitseva, nelikerroksinen Kolmiotalo muodostaa maisemallisen ja liikenteellisen kiintopisteen. Entinen Kirkkotorin koulu on yksikerroksisena välittömän lähiympäristönsä matalin rakennus.

Asemakadun ja Kaupungintalon välissä kulkee Kaupunginoja suistoalueineen. Lähialueen puistot kuuluvat nekin Oulun vanhimpiin perustamisajankohtien sijoittuessa enimmäkseen 1800-luvun puolelle. Entisen Kirkkotorin koulun korttelin pohjoispuolella sijaitsee Franzénin puisto, jossa sijaitsee F.M. Franzénin patsas. Kaupungintalon edustalla sijaitsee Hallituspuisto (kaupungintalon aukio), jonka keskeisenä elementtinä on 1880-luvulta peräisin oleva lyhtypylväs-suihkulähde. Vapaasti sijoittuvat jalopuut vehreyttävät Hallituspuiston sivustoja.

Ylhäällä Vasemmalla Siemssenin talo (3) ja oikealla Franzénin talo (4)

Alhaalla Asemakatu kuvattuna Kirkkokadun risteyksestä, etualalla 1995 rakennettu asuin- ja liikerakennus (12). Sen tieltä purettiin alun perin kaksikerroksinen ja myöhemmin kuusikerroksinen funktionalistisia piirteitä omannut Oulun kauppahotelli.





Entisen Kirkkotorin koulun välittömän lähiympäristön rakennuksia:

Ajoituksien lähteenä on käytetty alueesta laadittua inventointia.

1. Selvityskohde, entinen Kirkkotorin koulu.
2. Oulun kaupungintalo 1885 / 1920 / 2009 , alun perin ravintola Seurahuoneeksi vuonna 1885 suunniteltu uusrenessanssityylinen kivirakennus, jonka on suunnitellut ruotsalainen arkkitehti J.E. Stenberg. Siellä vietettiin Pohjanmaan rautatien avajaiset vuonna 1886. Rakennukseen on lisätty vuonna 1920 Oiva Kallion suunnittelema kolmas kerros. Samassa yhteydessä on poistettu julkisivujen koristeosia. Rakennus on toiminut kaupungintalona vuodesta 1920.
3. Siemssenin talo, 1864 / 1915. Konsuli Ferninand Siemssenin rakennuttama 3-kerroksinen kivirakennus. Ennen nykyisiä elementtikerrostaloa ja Suomen pankin rakennusta nykyisin piiloon jäävä sisäpihalla oleva romanttinen torni on hallinnut näkymää katsottaessa Kajaaninkadulta ja Torikadulta Kirkkotorin koulun pihan poikki.
4. Suomen Pankin talo, 1973. Rakennuksen on suunnitellut professori Aarne Ehojoki, jonka merkittävimpiin töihin Suomen Pankin talo kuuluu.
5. Franzénin talo, 1829. Kauppaneuvos Johan Franzénin rakennuttama kaksikerroksinen, C.L. Engelin suunnittelemaksi arvioitu empiretyylinen liike- ja asuinrakennus. Rakennuksen kivimuuri ja kellarit ovat osaksi ajalta ennen Oulun paloa 1822. Paikalla toimi triviaalikoulu 1600-luvulla.
6. Kolmiotalo, 1924. Pohjoismaista klassismia edustavan Kolmiotalon on suunnitellut Arkkitehtitoimisto Borg, Sirén, Åberg. Kolmiotalo sijaitsee maisemallisesti ja liikenteellisesti merkittävällä paikalla.
7. Oulun tuomiokirkko, 1831, torni 1844. Engelin suunnittelema, keltaiseksi kalkittu kivikirkko on Oulun näkyvimpiä ja tunnistettavimpia maamerkkeitä. Samalla paikalla on sijainnut kirkko jo kaupungin perustamisen aikaan. Nykyinen kirkko on rakennettu vuoden 1822 palon jälkeen vuosina 1827-1832. Nykyisen kirkon runkona on vuosina 1770-1777 rakennettu vuoden 1822 tulipalossa pahoin vaurioitunut Sofia Magdalenan kirkko.



Oulun tuomiokirkko (7)

8. Kulttuurikeskus Valve, 1883-1894 / 1990. Uusrenessanssia ja uusgotiikkaa edustava rakennus on valmistunut 1800-luvun lopulla kahdessa osassa. Rakennus muodostaa kaupungintalon kanssa ajallisesti ja kaupunkikuvallisesti yhtenäisen parin. Rakennus on toiminut Oulun kaupungintalona 1894-1920 ja sen jälkeen poliisilaitoksena vuoteen 1988.



Torikatu, Kulttuurikeskus Valve (2) (entinen kaupungintalo ja poliisilaito, oikealla Madetojan puisto (C))

9. As Oy Oulun Kirkkokatu 7, 1959. Seitsenkerroksinen asuin- ja liikerakennus, johon liittyy Asemakadun varren yksikerroksinen liikesiipi.

10. Öbergin talo, 1809-1863. Empirepiirteitä ja varhaista uusrenessanssia edustava, kaksikerroksinen puurakennus. Talo on rakennettu useassa osassa vuoden 1822 palon jälkeen. 1980-luvulla silloinen omistaja käytännössä purki vanhan talon ja rakensi tilalle kopion. Samalla rakennukseen liitettiin uusi betonielementtirakenteinen toimistosipi.

11. Lääninhallitus, 1886-1890. Arkkitehtien L.I. Lindqvist ja J. Ahrenberg suunnittelema, uusrenessanssia edustava rakennus on edelleen Pohjois-Suomen merkittävin valtion omistama hallintorakennus. Rakennuksen 2-kerroksen interiööri on säilynyt erityisen hyvin.

12. Entisen Kirkkotorin koulun vieressä sijaitseva, 1990-luvun elementtirakentamista edustava 5-kerroksinen asuin- ja liikerakennus vuodelta 1995, arkkitehtitoimisto Holma&Vuolteenaho.

13. Oulun lyseo, 1831. Oulun vanhin säilynyt koulurakennus, jonka vanhimman osan on suunnitellut C.L. Engel Oulun triviaalikouluksi. Useassa vaiheessa valmistuneen rakennuksen tyyli vaihtelee vanhimman osan empirestä myöhempään hillittyyn klassistiseen muotokieleeseen. Oulun lyseo on ollut kolmen presidentin ja yhden nobelistin opinahjo.



Franzénin talo (5), vasemmassa reunassa taustalla Öbergin talo(10)

A. Franzénipuisto, 1824 / 1884. Alun perin monumentaaliaukioksi suunniteltu puistoalue on saanut oululaisen piispan ja runoilijan Frans Mikael Franzénin mukaan. Aikaisemmin Kirkkotoriksi kutsutulla aukiolla käytiin torikauppaa. Aukio istutettiin puistoksi Franzénin rintakuvan pystyttämisen jälkeen vuonna 1884. Puiston vanhimmat puut ovat 1880-luvulla istutettuja rauduskoivuja.

B. Hallituspuisto/Kaupungintalon aukio, 1864 / 1917. Hallituspuistosta on erotettu Maria Silfvanin puisto vuonna 2005. Puistoa on kunnostettu 1920 ja 1955 kaupunginpuutarhuri Reino Toivosen suunnitelman mukaisesti. Kiveykset, penkit., valaistus ja osa istutuksia on uusittu vuosina 2003-2004. Maria Silfvanin puistossa paljastettiin 2005 Sanna Koiviston suunnittelema patsas Ajan kulku.

C. Madetojan puisto, 1860-luvun loppu. Puisto on nimetty asemakaavassa 1965, jolloin pohjoisosassa sijainnut funktionaalista tyyliä edustanut huoltoasema purettiin. Puiston historia ulottuu jo vuosiin 1868-1869, jolloin sen ojan eteläpuolinen osa kunnostettiin puistoksi. Alun perin eteläosan nimi oli Rantapuisto. Puistossa sijaitsee vuonna 1962 paljastettu Leevi Madetojan patsas.



Madetojan puisto (C), oikealla Kolmiotalo (6)



Franzénin puisto (A), taustalla Lääninhallitus (11)



Torikatu, vasemmalla kulttuuritalo Valve (8), oikealla kaupungintalo (2), jonka edessä Maria Silfvanin puisto (C)

4.2 Piirustukset ja olennaiset muutostyöt

Piirustuskuvat Oulun kaupungin tilanhallinnan arkistosta.

Rakennuksen alkuperäisiä piirustuksia ei ole säilynyt. Rakennuksessa on suoritettu muutostöitä mm. vuosina 1963, 1979, 1984, 2003 ja 2007. Varhaisemmista muutoksista ei ole tarkempaa tietoa.

Asemapiirros

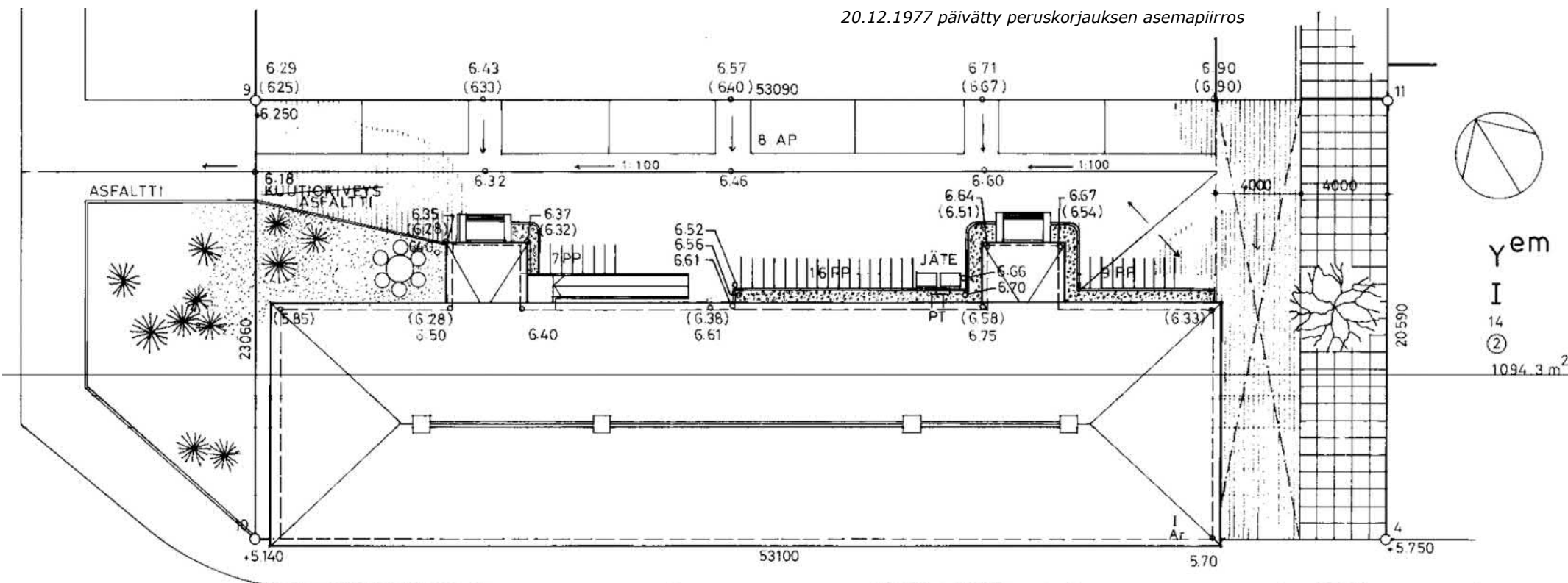
Alun perin rakennuksen tontti on ollut korttelin länsipään kokoinen Asemakadun ja Kajaaninkadun välissä rajoittuen lännessä Torikatuun. Rakennuksen sijoituessa Asemakadun varteen muu alue on ollut koulun piha-alue. Tontti on ollut rajattu katualueesta aidalla. Aivan aluksi piha-alue on ollut täysin avoin, mutta

myöhemmin hiekkapihalla on ollut useita koivuja ja myös muutamia leikkivälineitä.

Entinen Kirkkotorin koulun piha-alue päättyi vuonna 1969 tonttien vaihtokaupassa valtion hallintaan. Nykyistä asemakaavaa vastaava tonttijako on hyväksytty 19.8.1969. Entiselle piha-alueelle valmistui vuonna 1973 arkkitehti Aarne Ehojen suunnittelema Suomen pankin Oulun konttorirakennus, joka peittää koko tontin Franzéninpolkua lukuun ottamatta.

Asemakatu 5:n rakennus sijaitsee kiinni Asemakadun puoleisessa rajassa ja n.1 m irti Torikadun puoleisesta rajasta. Kevyenliikenteenväylä Franzéninpolku sijaitsee tontin itäpäässä (kaavamääräys). Sen ja rakennuksen välissä on ajoväylä Suomen Pankin kellaritiloihin (kaavamääräys).

20.12.1977 päivätty peruskorjauksen asemapiirros





Kuva 40. Ote ilmakuva Oulusta vuodelta 1939. Kirkkotorin koulun tontti oli alun perin korttelin koko länsipään kokoinen. Koulurakennus sijoittui tontin eteläreunalle Asemakadun (ent. Ojakatu) reunaan muun alueen ollessa piha-aluetta.

Piha on kunnostettu peruskorjauksen yhteydessä 1979. Franzéninpolku on päällystetty betonilaatoilla. Muutoin piha on pääosin asfalttipintainen. Asemakadun reunassa on pieni alue päällystetty noppakivillä ja tontin länsipäässä on pieni alue nurmetettu. Pohjoisrajalla Suomen Pankin rakennuksen muurin vieressä on 8 autopaikkaa, jotka on varustettu lämpöpistokkeilla. Tontilla ei ole kasvillisuutta. Pihaan ei ole tehty merkittäviä muutoksia vuoden 1979 jälkeen.



Kuva 41. Ote ilmakuvasta vuodelta 2012

Pohja ja leikkaus

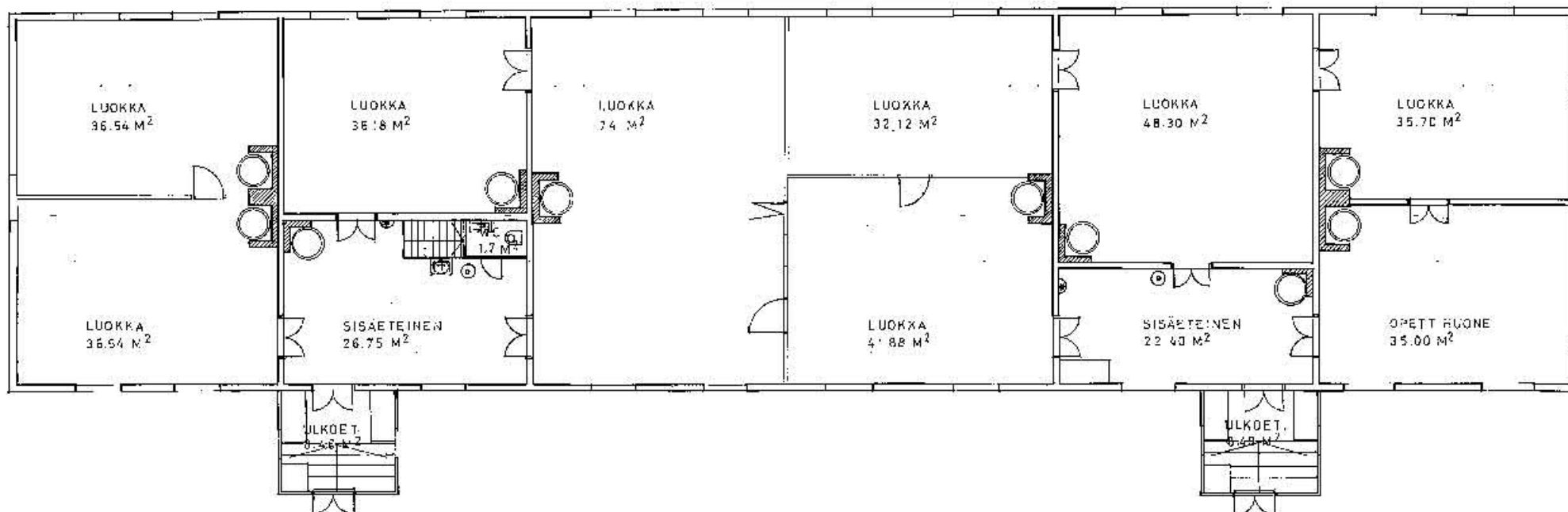
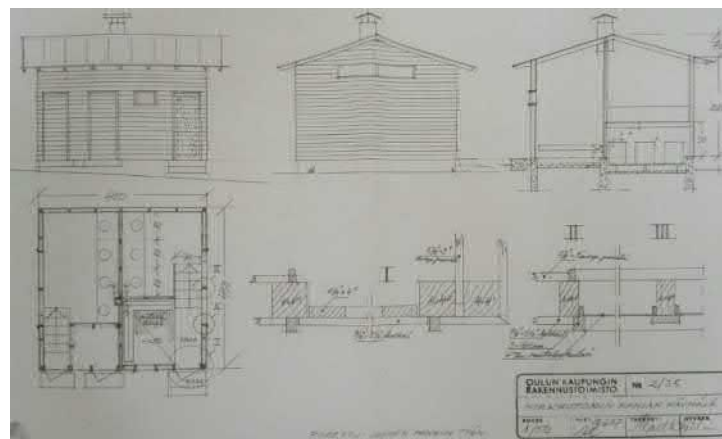
Vuoden 1867 palovakuutuskirjassa mainitaan, että alkuperäisessä rakennuksessa on ollut 11 kaakeliuunia ja seitsemän asuinhuonetta. Julkisivujen osalta on maininta pärekatosta ja maalaamattomasta hirsijulkisivusta.

Oulun kaupungin rakennusviraston talosuunnitteluosaston laatimassa pohjapiirroksessa 1971 voidaan todeta, että uunien määrä on mahdollisesti ollut palovakuutuskirjan mukainen. Lienee todennäköistä, että palovakuutuskirjassa mainitut kaakeliuunit ovat olleet pönttöuuneja, joiden rakentaminen on ollut halvempaa. Pönttöuuneja on vuoden 1971 pohjapiirroksessa 10. Niiden sijainti on ollut todennäköisesti melko lailla sama rakennuksen siirtoajankohdasta lähtien.

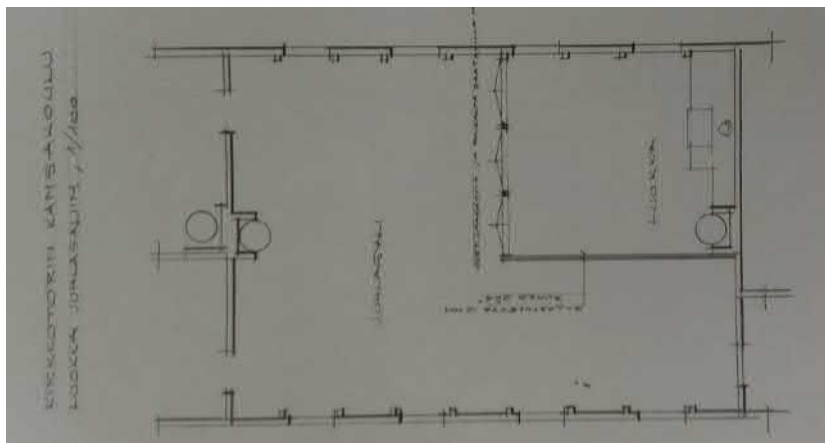
Rakennukseen on saatu vesijohto vuoteen 1924 mennessä. Sähköistyksen ajankohdasta ei ole tarkempaa tietoa

*Oikealla käymälärakennuksen piirustukset vuodelta 1957. Purettu Suomen pankin rakentamisen yhteydessä 1970-luvun alussa.
Alla pohjapiirustus 23.4.1971.*

Huonejaottelua on muutettu koulutoimintaan soveltuvammaksi. 23.4.1971 päivätyssä pohjapiirustuksessa luokkahuoneita on 8, molempien ulko-ovien yhteyteen on sijoitettu reilun kokoinen eteinen. Opettajainhuone on sijoitettu toiseen päätyyn. Wc-tila on sijoitettu toisen sisäeteisen yhteyteen ullakon portaan alle. Rakennuksen pihapiiriin kuului myös ulkokäymälä, joka on purettu Suomen Pankin Oulun konttorin rakentamisen yhteydessä 1970-luvun alussa.

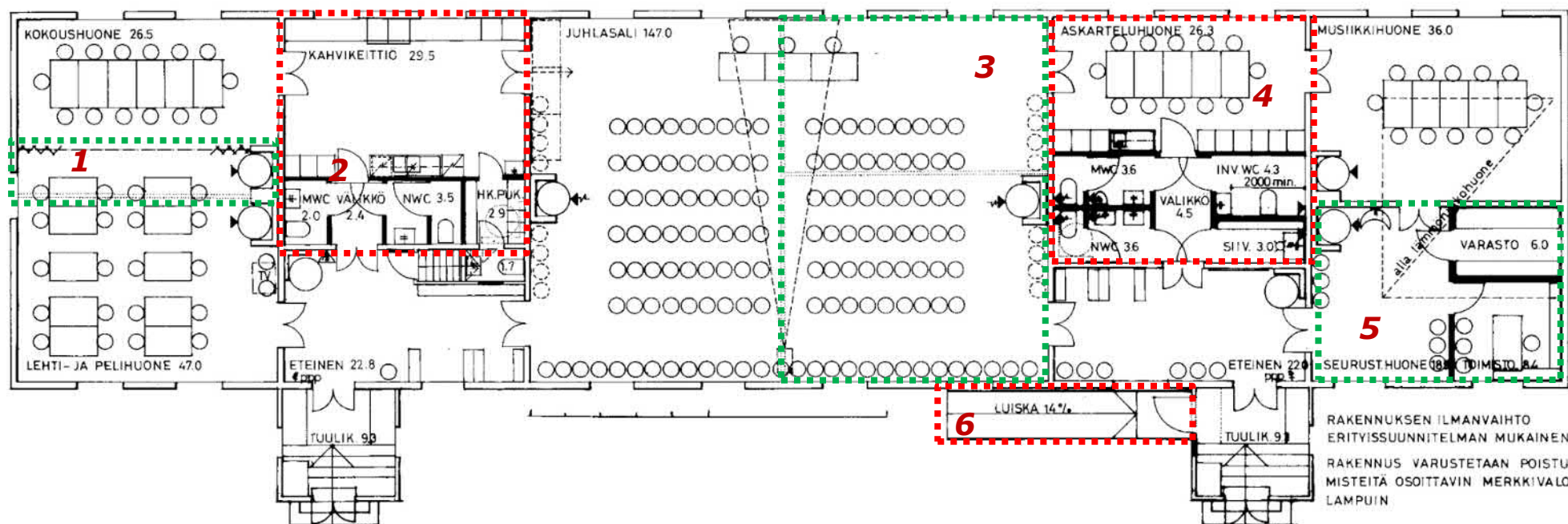


Oulun kaupungin rakennustoimiston 6.6.1963 päivätyssä piirustuksessa on suunniteltu juhlasaliin yksi luokka lisää. Juhlasali koettiin turhan isoksi luokaksi ja tarvittiin enemmän pienempiä luokkatiloja. Vuoden 1971 piirustuksissa nähdään, että myös sivulle jääneeseen tilaan on sittemmin lisätty luokkahuone.



Yllä: piirustusluokka juhlasaliin vuodelta 1963

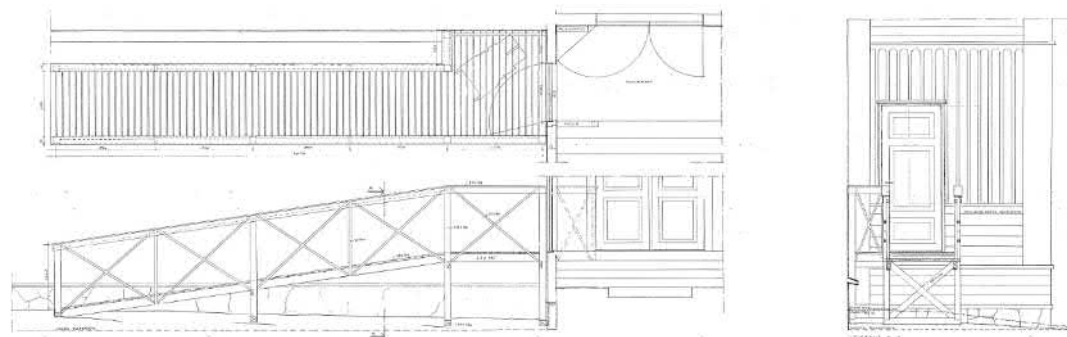
Alla: 20.12.1977 päivätty pohjapiirustus peruskorjauksesta



Vuoden 1979 peruskorjauksen on suunnitellut kaupunginarkkitehti Esko Tuulos. Silloin saneerattiin koko rakennus perusteellisesti entistävällä otteella. Seinien ja kattojen paneelit ja listat on pyritty säilyttämään. Seinien yläosista poistettiin pahvit ja ne levytettiin ja maalattiin. Lattia oikaistiin, tasoitettiin sekä päällystettiin linoleumilla ja wc-tiloissa muovimatolla. Kuistit maalattiin.

- 1) entisten luokkatilojen välinen seinä purettiin ja rakennettiin uusi tilan jakava paljeovi uunien ja päätyikkunan kadunpuolelle.
- 2) entisen luokkahuoneen uuni purettiin ja tilasta lohkaistiin rakennuksen rungon keskeltä wc-tilat ja henkilökunnan pukutilat. Kadun puoleiseen tilaan sijoitettiin kahvikeittiö. Lisäitiin ovi kahvikeittiön ja kokoushuoneen välille.
- 3) alkuperäiseen saliin myöhemmin rakennetut väliseinät purettiin ja tilasta tehtiin juhlasali, koristeellinen kattolaudoitus kunnostettiin
- 4) entisen luokkahuoneen uuni purettiin ja tilasta lohkaistiin rakennuksen rungon keskeltä wc-tilat ja siivouskomero. Kadun puoleiseen tilaan sijoitettiin askarteluhuone.
- 5) entinen opettajienhuone jaettiin seurusteluhuoneeksi, toimistoksi ja varastoksi
- 6) rakennettiin uusi esteetön sisäänkäynti, jolloin kuistista jouduttiin poistamaan toinen ikkuna.

Talotekniikka nykyaikaistettiin kokonaan. Rakennus liitettiin kaukolämpöön ja kellarin rakennettiin lämmönjako- ja sähköpääkeskushuone. Koneellista ilmanvaihtoa varten rakennettiin ullakolle ilmanvaihtokonehuone. Kaksi läntisintä hormistoa purettiin välipohjatasoon asti ja niiden tilalle rakennettiin katolle ulkonäöllisesti samankaltaiset rakenteet tulo- ja poistoilmasäleikköjä varten. Ala- ja yläpohja lisälämmöneristettiin.



1980-luvun puolivälissä tehtiin pienempiä korjauksia. Mm. asennettiin laitosastianpesukone ja lisättiin virsikirjatelinet juhlasaliin.

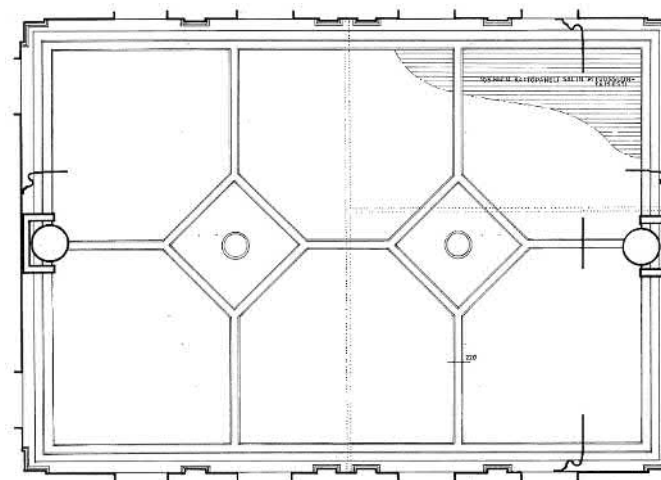
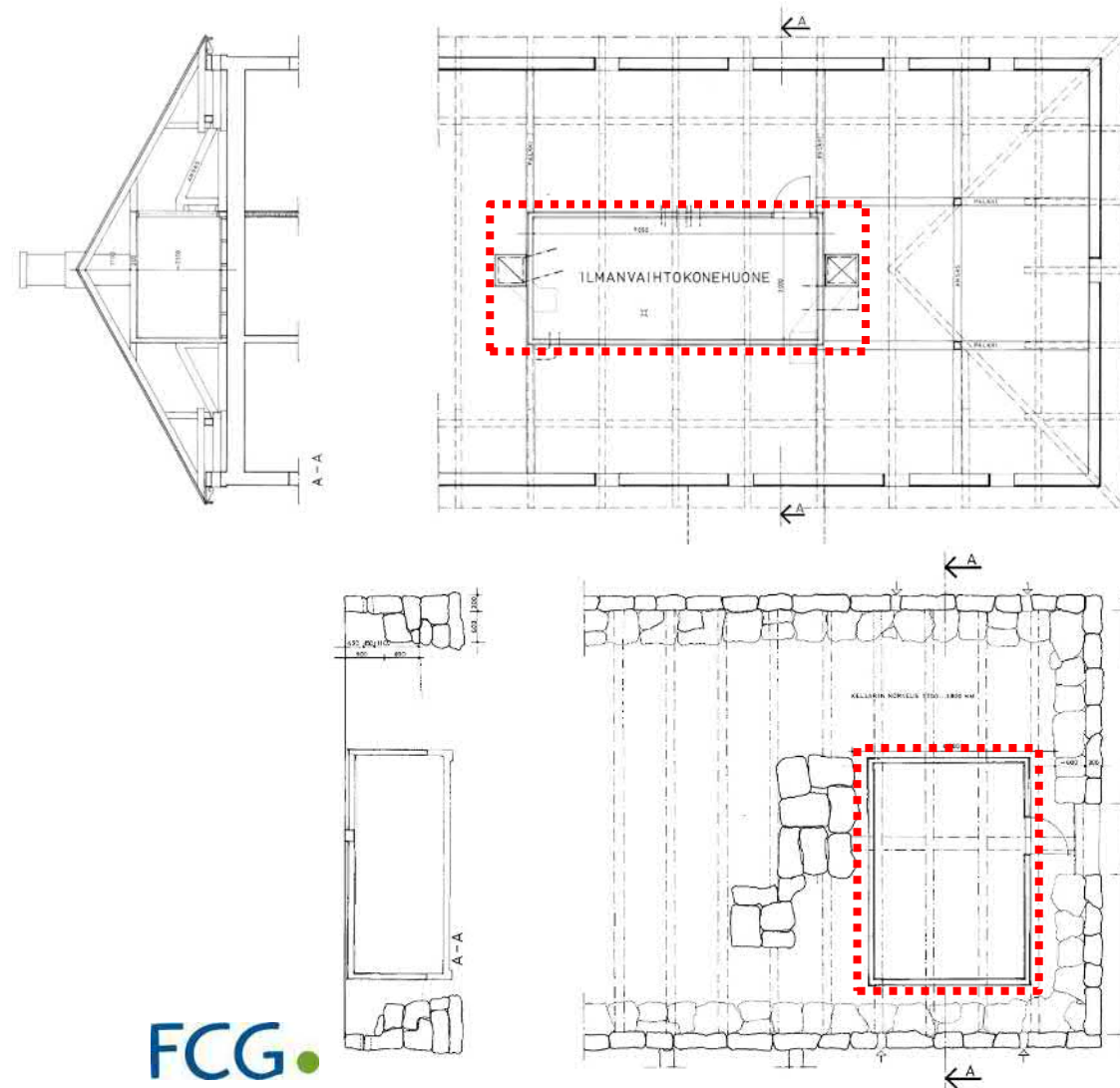
Vuonna 2003 parannettiin esitystekniikkaa. Todennäköisesti silloin on poistettu myös paljeovi itäpään kokoustilasta.

Vasemmalla ylhäällä, Uusi ilmanvaihtokonehuone ullakolla. Piirustus päivätty 12.4.1978

Vasemmalla alhaalla, Uusi lämmönjako- ja sähköpääkeskushuone kellarissa. Piirustus päivätty 12.4.1978

Oikealla ylhäällä, Piirustus esteettömästä sisäänkäynnistä on päivätty 5.7.1978

Oikealla alhaalla, Piirustus Juhlasalin katosta on päivätty 6.3.1978

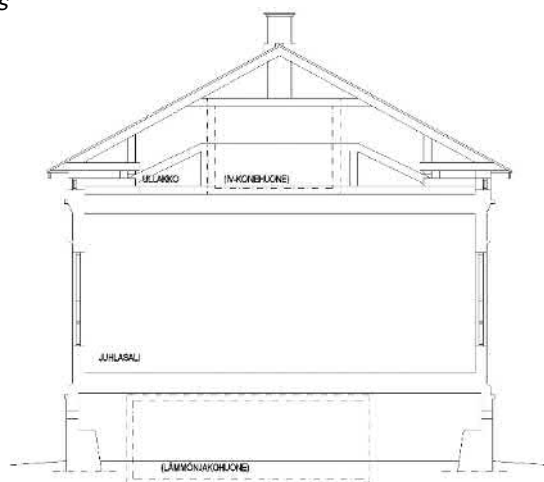
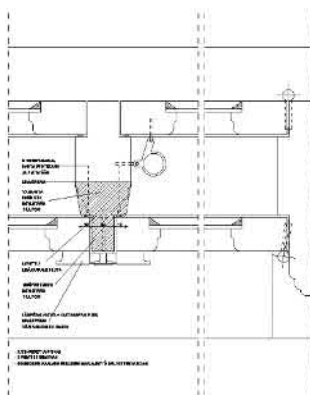


Vuoden 2007 muutoksen ja korjauksen on suunnitellut arkkitehtitoimisto Mikkonen Arkkitehdit Oy. Silloin kahvikeittiön lattian vaurioitunut linoleum-päällyste poistettiin ja tilalle asennettiin kitkapintainen muovimatto. Keittiön kalusteet myös uusittiin samaan aikaan. Pääkerroksen ikkunat kunnostettiin. Kaluste muutoksia wc-tiloihin, joita on jo osittain uudistettu aikaisemmin. Itäpäädyn koulutustilasta oli jo aikaisemmin poistettu paljeovi, kuten myös entisestä askarteluhuoneesta kiintokalusteet.

Koneellinen ilmanvaihto uusittiin ja samalla rakennettiin IVK-huoneen viereen uusi raitisilma-kammio. IV-töiden vuoksi wc-tilojen alakatot purettiin ja rakennettiin uudelleen. Myös pääosin liian heikkotehoinen valaistus uusittiin koko rakennuksessa. Kellarissa korjattiin ja uusittiin alapohjan tukia.

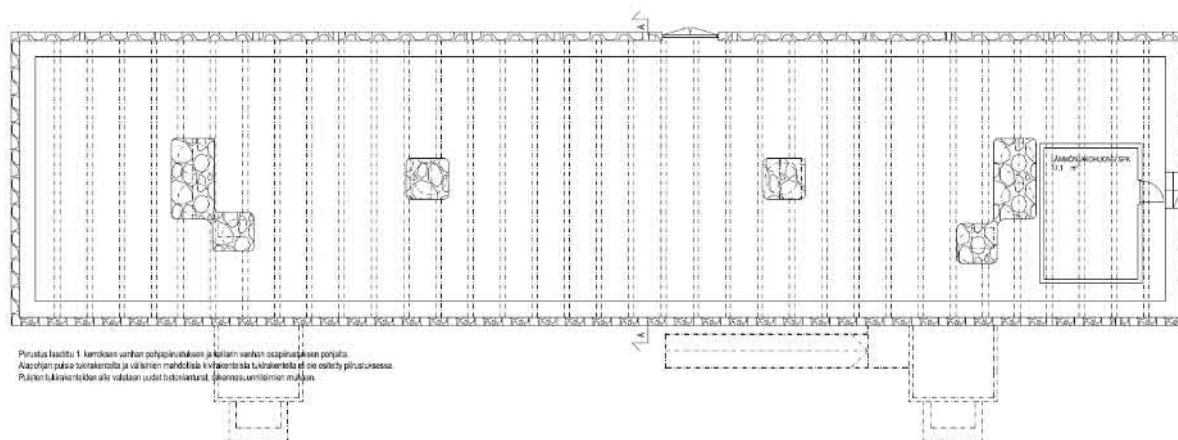
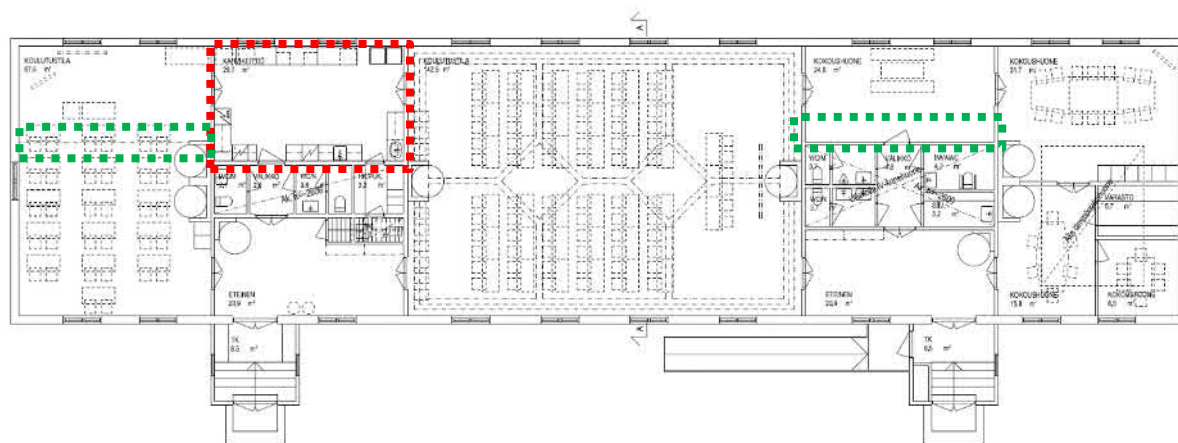
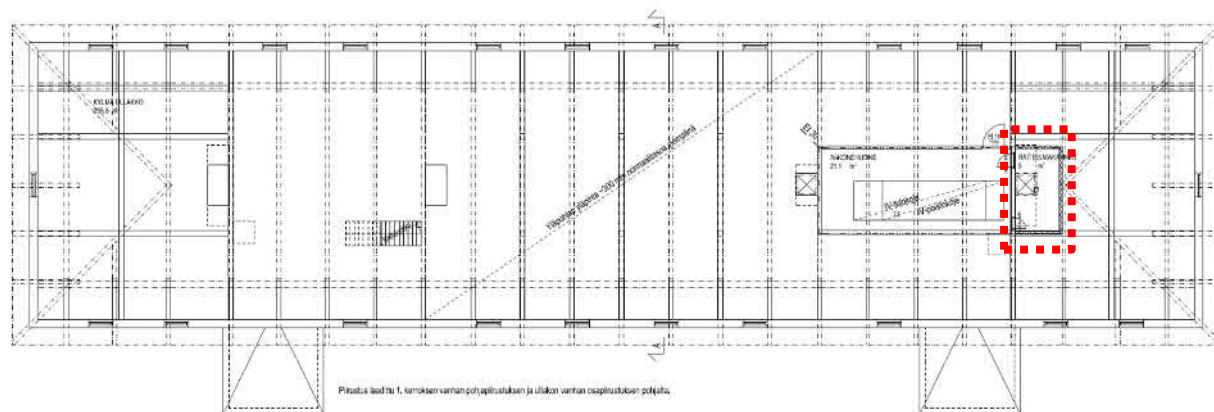
Kaikki sivun piirustukset ovat loppupiirustuksista, jotka on päivätty 14.8.2007

*Alhaalla vasemmalla ote ikkunan korjaus piirustuksesta
Alhaalla keskellä leikkaus
Oikealla ylhäällä ullakko
Oikealla keskellä 1.kerros
Oikealla alhaalla kellari*



TRAFI YMPÄRISTÖN KATUKUVAUS O.S. 07
PÄIVÄNYT: 14.8.2007, SUUNNITTELU: M. M. M. M. M.

LEIKKAUS A-A



Julkisivut

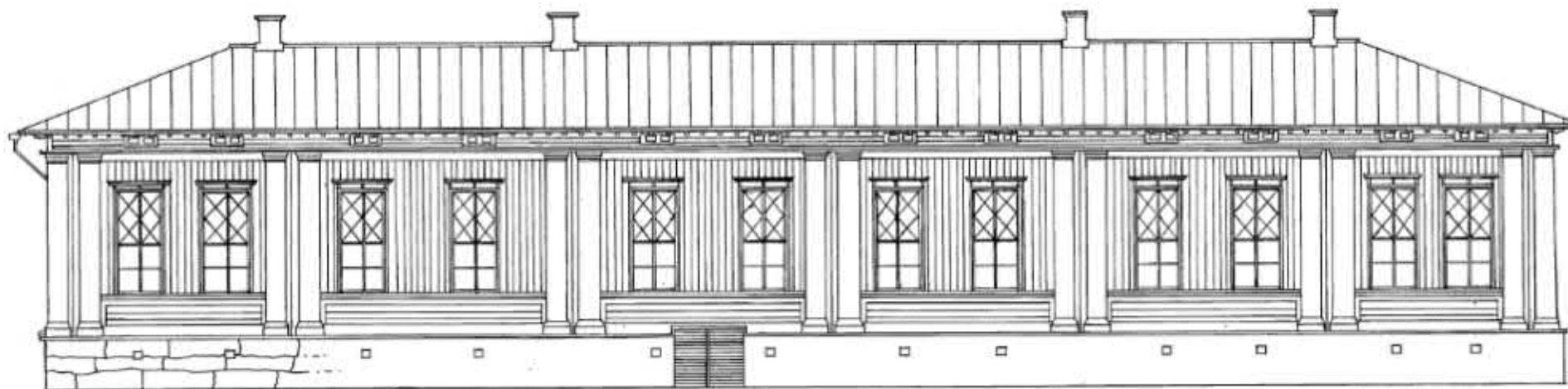
Erityispiirteitä:

- Suorakaiteen muotoinen pohja ja 2 kuistia sisäpihan puolella
- Aumakatto, jossa katteena konesaumapelti
- Tyyllinen kerroksellisuus: on ollut aluksi hirsipintainen ja vuorattu myöhemmin
- Symmetrisyys
- Seinä- ja nurkkapilasterit
- Koristeellinen pystyrimalaudoitus
- Julkisivun ylä- ja alaosassa vaakaponttilaudoitus ja -listoitus
- Veistetyt konsolit räystäällä
- Koristeelliset, uusklassismiin vivahtavat ikkunat
- Nykyinen ulkoväritys

Rakennus edustaa empirevaikutteista uusrenessanssia. Rakennuksessa on korkea lohkokiviperustus. Julkisivujen sommittelussa on pyritty symmetrisyyteen. Sisäänkäynnit ovat kahdessa symmetrisesti sijoitetussa kuistissa rakennuksen pohjoisen puoleisella sivulla sisäpihan puolella. Myös ikkunat ja ulkovuorauksen pilasterit sijaitsevat symmetrisesti.



Alkuperäinen rakennus on ollut hirsinen, vuoraamaton ja maalaamaton, sekä pärekattoinen. Rakennuksen keskiosassa olevan juhlasalin kohdalla följarit ovat rytmittäneet julkisivua (ks. kuvat 21 ja 22). Todennäköistä on, että nykyiselle paikalle



Alhaalla, heinäkuussa 1974 laadittu julkisivu etelään Asemakadulle (katujulkisivu).

Ylhäällä, Uusrenessanssille tyypilliset koristeelliset veistetyt konsolit räystäällä ja elegantisti viimeistelty koristeellinen pystyrimalaudoituksen yläreuna.

siirrettäessä rakennus on ensimmäiset vuodet ollut melko autenttisen näköinen jo kaupungin rajallisten varojenkin takia.

Nykyisen ulkoasun tarkasta ajankohdasta ja suunnittelijasta ei ole varmistettua tietoa. Todennäköisesti fasadit on suunnitellut arkkitehti Wolmar Westling, joka suunnitteli myös Merikoulun tähtitornin ja Heinätorin koulutalon koristeellisine pikkutorneineen sekä Raatin nuorisotalon puuosan.

Rakennus on ilmeisesti vuorattu vuonna 1875. Julkisivuissa on uusrenessanssi jäsentely. Aikaisemmin följareiden rakennuksen keskiosalla rytmittämää julkisivuaihetta on jatkettu käyttämällä pääosin kaksoispilastereita symmetrisesti kaikissa julkisivuissa, myös nurkissa. Seinien ala- ja yläosassa on vaakaponttilaudoitusta ja -listoitusta sekä keskiosalla koristeellinen pystyrimalaudoitus. Räystäään alle on lisätty oululaiselle uusrenessanssille tyypilliset veistetyt konsolit.

Rakennus sai nykyisen ulkoväriyksen 1979 peruskorjauksen yhteydessä. Museoviraston rakennushistorian osasto esitti kantanaan, että kelta-ruskea vaihtoehto valittaisiin toteutettavaksi.



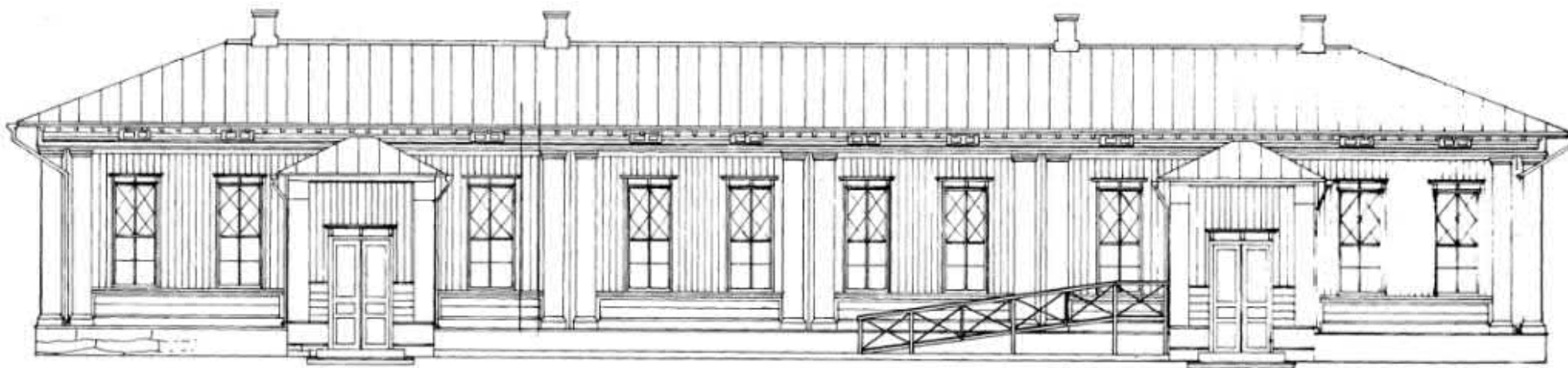
Ympäröivä rakennuskanta otettiin huomioon väritystä suunniteltaessa ja keltaisen väriyksen katsottiin sopivan siihen paremmin.

Mikäli muutoksia väriyksen suhteen ei oteta huomioon, julkisivuissa ei vaikuta tapahtuneen suuria muutoksia sen jälkeen, kun se on saanut nykyisen ulkoasunsa 1870-luvun puolivälin tienoilla. Vain Torikadun puoleisen päädyn ikkuna on poistettu 1930-luvun loppuun mennessä ja vuonna 1979 rakennukseen lisättiin esteetön sisäänkäynti ja luiska länsipään puoleisen kuistin yhteyteen.



Yllä, heinäkuussa 1974 laadittuja julkisivupiirustuksia. Ylhäällä julkisivut itään Franzéninkujalle ja alhaalla länteen Torikadulle (päätyjulkisivut). Niissä on esitetty osa Suomen Pankin muuria. Myös länsipäädyssä on alun perin ollut ikkuna, kuten itäpäädyssä.

Vasemmalla seinän alaosan vaakaponttilaudoitusta ja listoitusta sekä pilasterien alaosat. 45



20.12.1977 päivätty pääpiirustuskuvapohjoisjulkisivusta. Vuoden 1979 perusparannuksen yhteydessä rakennettiin esteetön sisäänkäynti länsipäädyn puoleiseen kuistiin.

KIRKKOTORIN PÄIVÄKESKUS I -1 (Pokkinen) Asemakatu 5

Seinät: Uula 215 Kartanonkeltainen

Pilasterit, ikkunat ja ovet listoineen, vaakalistat, räystäskonsolit, luiska: Uula 527 Tumma jaloruskea

Pellitetyt piiput, syöksytorvet, ikkunoiden vesipellit, palotikkaat ym. metalliosat: Kirjo 240

Vesikatto: Kirjo 202

Katon palotikkaat, kulkusillat: Pinotex 5 Ebenholtsi

Sokkeli: Sokkelia ei maalata



Kuva 42. Vuoden 1978 perusparannuksen väriytsuunnitelmassa 1.8.1978 eritellyt ulkovärit.

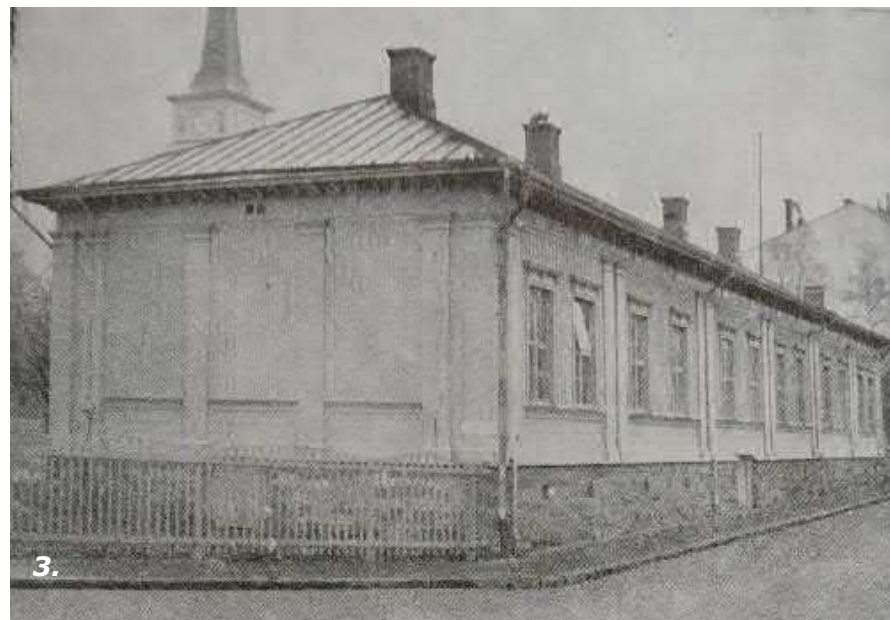
Koristeelliset räystään aluslaudat, umpiräystään profiloidut konsolit ja nurkan kaksoispilasterien yläosat sekä vanha peltinen suppilo ja syöksytorvi.



Rakennuksen julkisivut. Julkisivuissa on uusrenessanssi jäsentely. Julkisivujen vuorauksen yhteydessä aikaisemmin följareiden rakennuksen keskiosalla rytmittämää julkisivuaihetta (ks. kuva 22 s.24) on jatkettu käyttämällä pääosin kaksoispilastereita symmetrisesti kaikissa julkisivuissa, myös nurkissa. Julkisivut ovat pääosin vuorauksen aikaisessa (n.1875) asussa. Julkisivujen osalta suurimmat muutokset ovat esteettömän sisäänkäynnin lisäys ja Torikadun puoleisen päädyn ikkunan poisto (Katso seuraava sivu kuva 1.).



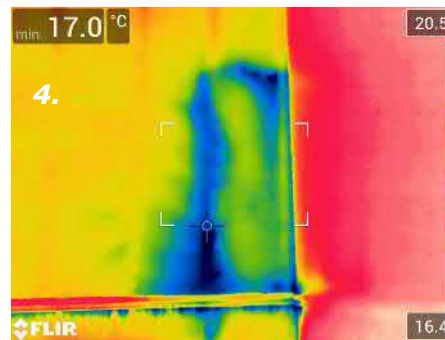
1.



3.



2.



4.



Kuva 43/ 1. Valokuva Torikadulta ennen vuotta 1918. Kirkkotorin koulun pääty vasemmalla. Kuvassa on vielä myös alkuperäinen aita. Kirkkotorin koulun takana näkyvä vuonna 1886 rautatien tulon myötä rakennettu Oulun Seurahuonekin on vielä alkuperäisessä asussa.

Kuva 44/ 3. Valokuva Kirkkotorin koulusta 1940-luvun loppupuolella.

Kuva 2. Päädyn haukka-ikkuna sijaitsee keskellä julkisivua.

Kuvat 45 ja 46/ 4. Lämpökamerakuvat kokoushuoneesta ja varastosta entisen ikkunan kohdalta vuonna 2019.

Ikkunat ja ovet

Rakennuksessa on kolmea eri ikkunatyyppiä. Ikkunoiden nykyinen ulkoasu on peräisin samalta aikakaudelta kuin muu rakennuksen julkisivu, mahdollisesti 1800-1900-lukujen taitteesta. Rakennuksen 1. kerroksen ikkunat on kunnostettu viimeksi vuonna 2007.

Kaksipuitteisia ikkunoita on 23. Osassa niistä on ollut avattava tuuletusosa (fortuska). Rakennuksen länsipäädyssä on ollut ikkuna, joka on umpeutettu 1930-luvun loppuun mennessä. Räystäiden alla on pienet ullakon haukkaikkunat, joita on yhteensä 24. Osassa niistä on lankalasisus.

Kuistien yhteydessä on ollut alun perin 4 yksilasista ikkunaa. Myöhemmänä 1979 muutoksena on tehty esteetön sisäänkäynti. Tämä on rakennettu länsipäädyn puoleisen kuistin yhteyteen, jolloin yksi ikkuna on purettu ja korvattu ulko-ovella.

Rakennuksen ikkunoita.





1.



2.



3.



4.



5.

Kuva 47/ 1. Kuvassa avattava ikkunan tuuletusosa, fortuska. Kuva on vuodelta 2005.

2. ja 3. Peruskorjauksen yhteydessä pienet tuuletusikkunat, fortuskat, on kitattu puitteisiin kiinni. Tästä syystä osa puitteista näyttää olevan leveämpiä. Sen saranat on kuitenkin jätetty paikoilleen.

4. ja 5. Ikkunoiden sivukarmit on muotoiltu urittamalla. Alakarmeissa näkyy pyöristetty ootrattu ikkunapenkkidetali, jonka vuoksi puitteisiin on tehty pieni lovi ja pyöristys. Aavistuksen ylikorkeat lämpöradiaattorit on sijoitettu ikkunan alle, jolloin ne peittävät osittain kauniit ikkunapenkin klassiset yksityiskohdat.



Kuistin ovi.



Esteetön sisäänkäynti.



Ovi eteisestä saliin.



Keittiö/kokoushuoneen uusi ovi.



1979 rakennettujen uusien keveiden väliseinien laakaovia.



1979 rakennukseen lisättiin esteetön sisäänkäynti. Uusi ulko-ovi tehtiin vanhan mallin mukaan kuistin entisen ikkunan kohdille. Vanhat sisäpeiliovet myös kunnostettiin ja ootrattiin. Keittiön ja kokoushuoneen välille lisättiin uusi peiliovi, joka valmistettiin vanhan mallin mukaan. WC-tilojen uusiin rankarakenteisiin seiniin tuli maalatut laakaovet.

4.3. Perustus ja runko

Rakennus on perustettu massiivisen graniittilohkokivimuurin päälle lukuun ottamatta itäpään kuistia, jossa jalustaosa on vaakalaudoitettu hirsikehä.

Lohkokivimuurin välissä on käytetty ilmeisesti sementtilaastia. Sitä on paikattu laasti-saumauksella useaan otteeseen. Kadun puolen rossipohjan tuuletusaukoista osa on umpeutettu ja osa ilman ritilää., Pihanpuolella on vähemmän tuuletusaukkoja. Niissä on ritilät.

Länsipäädyssä ja kadunpuolella on sisäänkäynnit rakennuksen alle. Sinne on rakennettu rakennuksen kivijalasta irrallisena rakenteena sähköpääkeskus/lämmönjakohuone, jossa on teräsbetoni sokkeli ja lattia sekä rankarakenteiset levyverhoillut seinät. Alapohjaa on tuettu tukipilarein ja se on lisälämmöneristetty alapuolelta.



Vasemmalla sisäänkäynti rakennuksen alle länsipäässä.

Oikealla kadunpuoleinen sisäänkäynti rakennuksen alle ja kaksi tuuletusaukkoa.



Itäpään kuistin vaakalaudoitettu hirsikehäsoikkeli.



Länsipään kuistin kivijalka.



Rakennuksen kivijalka sisäpuolelta.

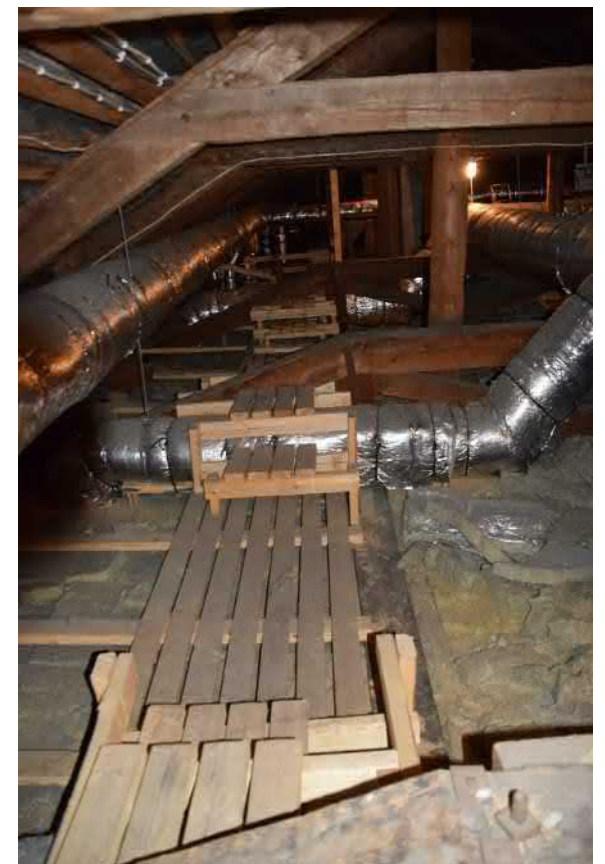


Rakennuksen runkona on hirsikehikko. Suuret huonetilat ovat johtaneet kätettyjen följareiden käyttöön ja pilasteriaiheiden muotoon ulkoseinäjatkosten kohdalla, mitä on onnistuneesti osattu käyttää hyväksi rytmittämään uusrenessanssikoristelua fasadeissa.

Rakennuksen kylmässä ullakkotilassa on nähtävissä rakennuksen hirsirakenteiset kattotuolirakenteet kitapuineen. Yläpohja on lisäeristetty vuorivillalla. Rankarakenteiselle kipsilevyverhotulle ilmastointikonehuoneelle on rakennettu puinen kulkusilta. Ullakkotilaan on lisätty lämpöeristetyt IV-kanavia.

Rakennuksessa on konesaumattu peltiaumakatto jalkarännein.

Länsipään tulisijojen kaksi hormia on katkaistu vesikaton sisäpuolelle ja niiden tilalle on rakennettu ulkonäöllisesti samankaltaiset rakenteet koneellisen ilmanvaihdon tulo- ja poistoilmasäleikköjä varten.



4.4 Sisätilat



Sisäänkäynti ja tuulikaapin sisäpuolinen portaikko.



Tuulikaapeissa on edelleen halkolaatikot.



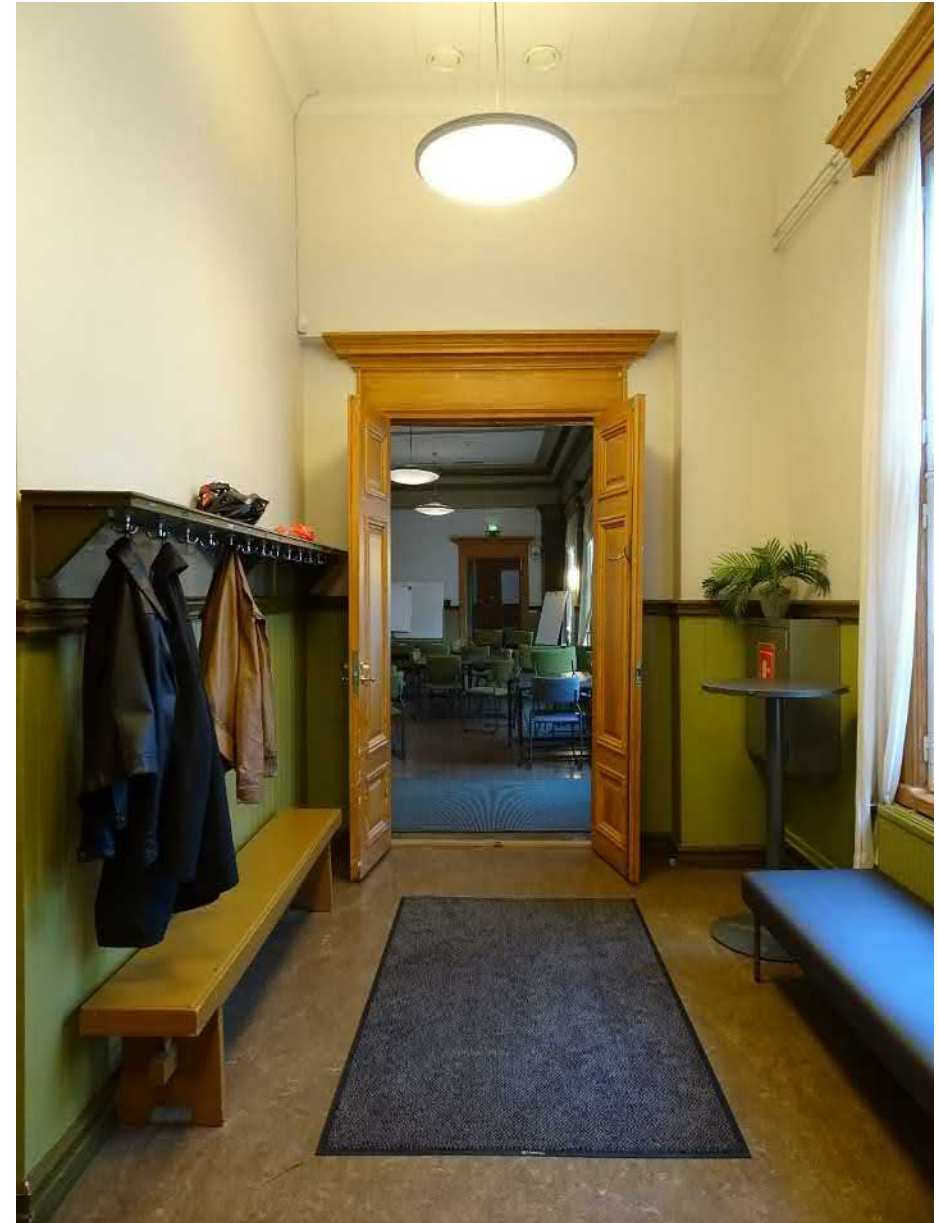
Vuonna 1979 vanhan mallin mukaan tehty uuden esteettömän sisäänkäynnin ulko-ovi.



Kummassakin eteisessä on pöytäuuni. Rakennuksen kaikki uunit on poistettu käytöstä umpeen muuraamalla.



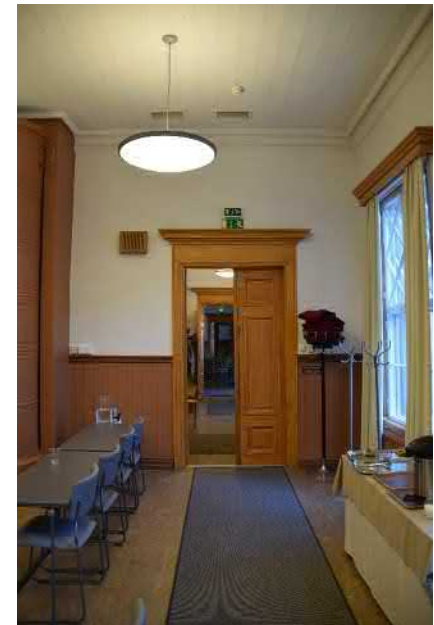
Eteisten naulakot on suunniteltu 1979.



Klassinen näkömäkseli eteisestä salin läpi toiseen eteiseen.



Kirkkotorin koulun aikana rakennuksen itäpäädyssä sijaitseva kokoustila oli jaettu uunien keskeltä lähtevällä seinällä kahteen luokkatilaan. Vuoden 1979 peruskorjauksessa tila jaettiin uunien vasemmalla puolella olevalla taiteovella, joka poistettiin peruskorjauksessa vuonna 2007, jolloin tila palautui alkuperäiseen kokoonsa. Uunien vasemmalla puolella oleva keittiöön johtava ovi on tehty vanhan mallin mukaan 1979.





Entinen luokkahuone
pieneni vuoden 1979
peruskorjauksen
yhteydessä, kun siitä
lohkaistiin tarvittavat wc-
tilat.
Tilasta tehtiin kahvikeittiö.
2007 lattia vaurioitunut
linoleum-päällyste
poistettiin ja tilalle
asennettiin kitkapintainen
muovimatto. Kalusteet on
myös uusittu samaan
aikaan.



Kuva 48. Keittiö vuonna 2005.



Pääsali sijaitsee rakennuksen keskellä ja se on koko rungon levyinen. Tilan molemmissa päissä on pöytäuunit.

Kirkkotorin koulun aikaan sali oli jaettu kolmeen erikokoiseen luokahuoneeseen.

Vuonna 1979 tila palautettiin alkuperäiseen kokoonsa ja mm. koristeellinen kattolaudoitus kunnostettiin.

Päiväkeskuksen aikana se toimi juhlasalina ja nykyisin koulutustilana.



Kuva 49. Koulutustila vuonna 2005



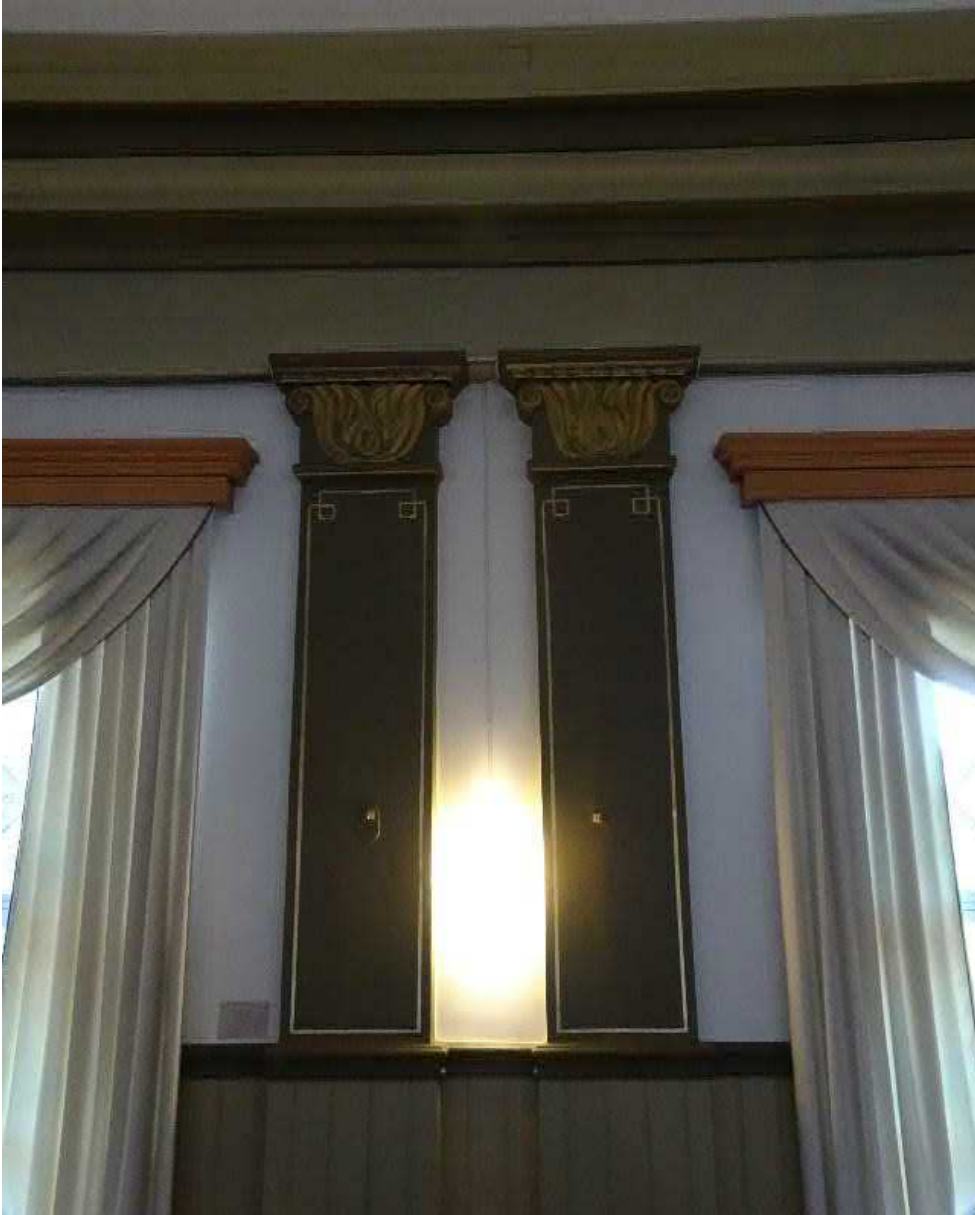
Pääsalin sisäkaton panelointi on jaettu listoituksella kuuteen osaan, joita lisäksi jäsennöi kaksi vinoneliötä. Näiden keskellä on alkuperäisiä valaisimia varten olleet kipsirosetit.

Entisessä juhlasalissa ei ole tehty suuria muutoksia vuoden 1979 peruskorjauksen jälkeen.

Vuonna 2003 koulutus- ja kokoustiloihin lisättiin esitystekniikkaa. Koko rakennuksen valaistus on uusittu 2007 liian heikon valotehon vuoksi.

Alhaalla vasemmalla Salin katon kipsirosetti.
Alhaalla oikealla Uusi AV kaappi vuodelta 2003.





Salin ikkunoiden välissä ja nurkissa on näyttävät tumman vihreät pilasterit, joita on korostettu kapiteelin kullatuin volyytoin ja kasvireliefein, sekä varren koristeiviiva-kultauksin.

Katon ja seinän rajaa kiertävät massiiviset profiililistajärjestelmät.





Sisätiloissa seinissä on puolipaneeli ja yläosassa alkuperäinen pahvi on korvattu maalatulla kipsilevyllä. Vain 1979 rakennetuissa wc-tiloissa ei ole paneeleita. Keskiosalla olevissa tiloissa helmiponttipaneelin profiili on leveämpi kuin päädyissä olevissa. Katot on myös paneloitu. Lattioissa on yleensä linoleum, vain keittiössä ja wc-tiloissa muovimatot.

Paneelit ja listat on pyritty säilyttämään alkuperäisinä. Uusien paneelien ja listojen profiilit on tehty vanhan mallin mukaan.





Näkymä aulasta eteisen läpi saliin.



Aulan pöytäuuni.



Länsipään pieni pihan puoleinen kokoushuone.



Länsipään entinen opettajienhuone jaettiin 1979 seurusteluhuoneeksi, toimistoksi ja varastoksi. Nykyisin kokoushuoneiden aula, pieni kokoushuone ja varasto.



Länsipään Asemakadun puoleinen kokoushuone





Asemakadun puoleinen kokoushuone



Entinen luokkahuone
pieneni vuoden 1979
peruskorjauksen
yhteydessä, kun siitä
lohkaistiin tarvittavat
wc-tilat. Tilasta tuli
askarteluhuone.
Nykyisin se on
kokoushuoneena.



Kuva 50 Entinen askarteluhuone vuonna 2005



Molempien eteisten yhteyteen rakennettiin wc-tilat 1979. Tila lohkaistiin rakennuksen keskeltä eteisen takana olleista entisistä luokkahuoneista. Pintoja ja kalusteita on uusittu 2007.



Kuva 51. Wc:n etutilan kalusteita vuonna 2005.



Ullakon porras.



IVK-huone ullakolla.



Uunien perustuksia ja kivijalkaa.



Kellarin kaukolämmön lämmönjakohuone.



Kellarin lämmönjakohuoneen sähkökeskus.



Alapohjan tukia kellarissa.

Vuonna 1979 ylä- ja alapohjaa lisäeristettiin, rakennus liitettiin kaukolämpöön ja kellarin rakennettiin lämmönjakohuone. Silloin asennettiin myös koneellinen ilmanvaihto ja IVK-huone rakennettiin ullakolle. Raitisilmasäleiköt rakennettiin kahden entisen hormin paikalle.

Vuonna 2007 ilmanvaihto uusittiin ja IVK-huonetta laajennettiin sekä entisiä välipohjan tukia korjattiin tai tarvittaessa uusittiin.



Ullakko.



Rakennuksessa on säilynyt 8 korkea pöytäuunia. Vuonna 1979 nykyisten wc-tilojen tieltä on purettu 2 pöytäuunia. Kaikki uunit on poistettu käytöstä ja niiden tulipesät on muurattu umpeen.

Rakennuksessa on ollut alun perin 4 hormistoa. Kaksi lännen puoleisinta on purettu yläpohjatasoon asti. Katolle niiden tilalle on rakennettu ulkonäöllisesti samanlaiset rakenteet koneellisen ilmanvaihdon raitisilmasäleikköjä varten

4.5 Ulkotila



Näkymä Torikadulta. Vasemmalla on Arkkitehti Aarne Ehojen suunnittelema Suomen Pankki, joka on rakennettu 1973 Kirkkotorin koulun entiselle piha-alueelle.



Näkymä Torikadulta Asemakadulle.



Näkymä Kirkkokadulta Asemakadulle. Etualalla oikealla olevan elementtikerrostalon tieltä purettiin 1990-luvun lopulla alun perin uusklassinen kaksikerroksinen ja myöhemmin kuusikerroksiseksi laajennettu funktionalistisen ilmeen saanut Kauppahotelli.



Asemakadun toisella puolella katutilaa rajaa kaupunginoja ja sen puisto. Kaupunginojan eteläpuolella on nykyinen kaupungintalo.



Rakennus on kiinni tontin Asemakadun puoleisessa rajassa ruutukaavan mukaisesti.



Kevyenliikenteen väylältä Franzéninpolun viereltä on kulku Suomen Pankin turvakuljetustiloihin. Aikaisemmin käynti oli talon asukkaiden ja henkilökunnan pysäköintitiloihin, mutta käynti muutettiin puhkaisemalla aukko Torikadun puolelle henkilöliikennettä varten. Vanha aukko muutettiin rahakuljetusten turvatielojen ajoportiksi.



Pääty Franzéninpolulle ja pihajulkisivu. Aumakattoisen rakennuksen julkisivuissa näkyy hyvin uusrenessanssille tyypillinen jäsentely. Jalustaosa on vaakalaudoitettu, pilasterein jäsennöity varsiosa on pystyrimaverhoiltu ja vastaavasti yläosan arkkitraavit vaakalaudoitettu.



Näkymä Torikadulta pihalle. Pihapiirin näkymään on aikaisemmin olennaisena kuulunut Siemssenin talon torni, joka peittyi taustalla näkyvän elementtirakenteisen asuinkerrostalon myötä.



Vuonna 1979 rakennettu esteetön sisäänkäynti pyörätuoliluiskineen.



Asfaltoidulla pihalla on lämmitysrasialla varustetut autopaikat Suomen Pankin autotalliosan seinän vieressä.



Yläikkunat ovat jäsennöity hoikin vinovälipuittein muodostaen vinoruutuisia ristikoita. Kuvassa näkyy myös räystäään oululaiselle uusrenessanssille tyypilliset veistetyt konsolit.



Asemakataua Kirkkokadulle päin.



Farnzeninpolku Asemakadulta päin, taustalla näkyy Franzenin puisto.



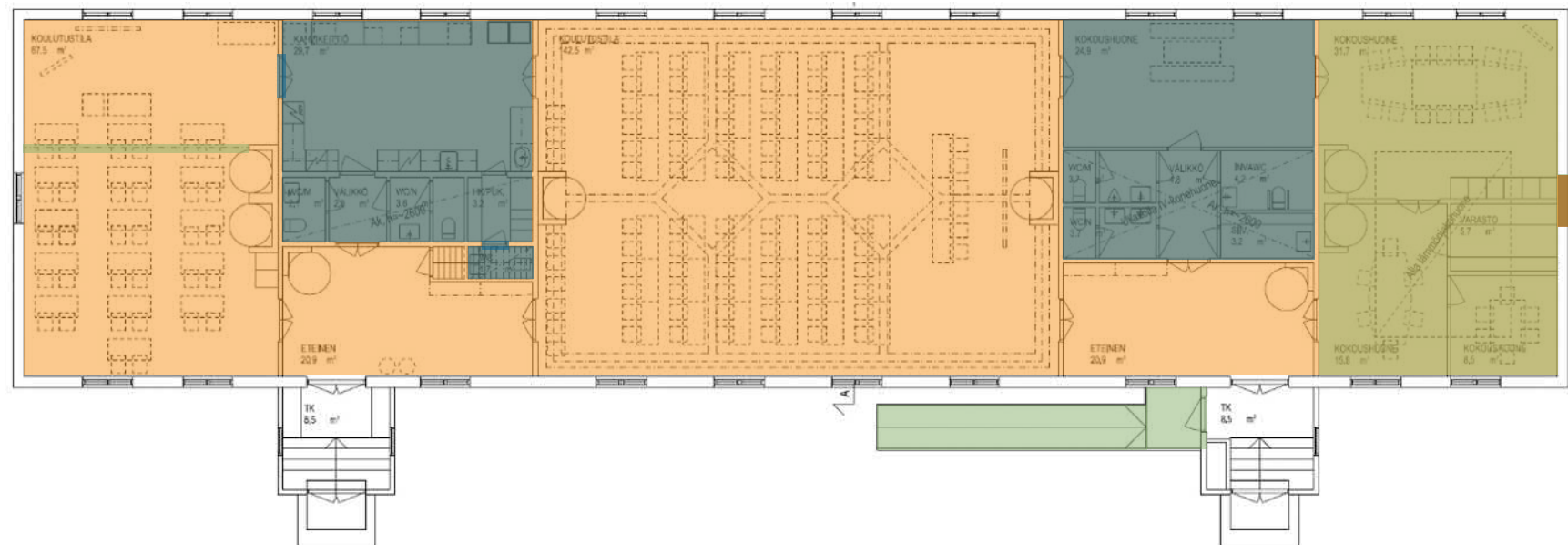
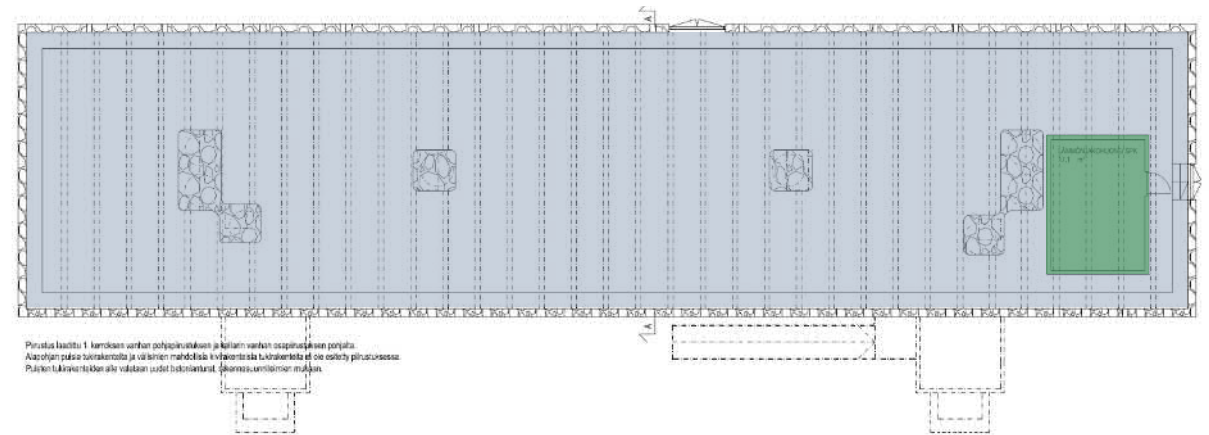
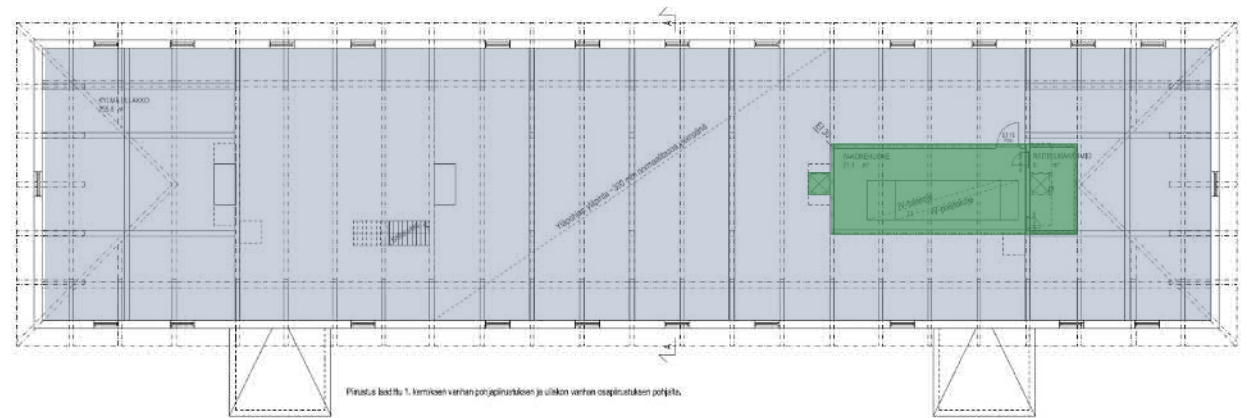
Torikadun puoleinen pääty länteen. Vasemmalla Suomen pankki.



Franzeninpolku Asemakadulle päin, taustalla Hallituspuisto ja kaupungintalo.

5. SÄILYNEISYYS

- | | |
|--|---|
|  | <p>Ollakolle IV-konehuone
Kellariin lämmönjakohuone / SPK</p> |
|  | <p>Ollakolle lämmöneristetyt IV-kanavat ja kulkusilta sekä
yläpohjan lisälämmöneristys
Kellariin alapohjan lisätukia ja lisälämmöneristys, talotekniikkaa</p> |
|  | <p>Pääkerroksen tilat pääosin peruskorjattu 1979 entistään;
paneelit ja listat säilyttäen sekä pääsalin huonejako palauttaen,
pönttöuunit otettu pois käytöstä, talotekniikka uusittu kokonaan</p> |
|  | <p>Huoneista poistettu pönttöuunit. Rakennettu wc-, sk- ja
henkilökunnan sosiaalitilat, joissa alakatot, rakennuksen rungon
keskelle pienentäen entisiä luokkahuoneita, joista toinen
muutettu kahvikeittiöksi. Siitä on puhkaistu uusi väliovi
itäpäädyn huoneeseen.</p> |
|  | <p>Länsipäädyn huone jaettu neljään pienempään tilaan
Itäpäädyssä vielä jäljellä rakenteita aikaisemmasta tilajaosta</p> |
|  | <p>Lisätty esteetön sisäänkäynti, ikkuna poistettu ja uusi ulko-ovi
sekä luiska</p> |
|  | <p>Länsipäädyn ikkuna poistettu</p> |



Rakennuksen alkuperäisiä piirustuksia ei ole säilynyt.

Rakennus on siirretty nykyiselle paikalle 1865. Vuoden 1867 palovakuutuskirjan mukaan rakennuksessa on ollut 7 asuinhuonetta. Ne ovat edelleen selkeästi hahmotettavissa pohjasta, koska hirsisiin väliseiniin ei juuri ole tehty muutoksia. Tämän perusteella kummassakin päädyssä olisi ollut jakamaton koko rungon syvyinen huonetila. Tätä puoltaisi myös päätyjen keskellä olleet ikkunat.

Alkuperäisiä rakenteita ei ole muutettu merkittävästi. Uusia väliseiniä on lisätty. Rakennus on peruskorjattu vuosina 1979 ja 2007 mahdollisimman paljon vanhaa säilyttäen ja entisiä tiloja palauttaen. Suuri muutos on ollut siirtyminen keskuslämmitykseen ja koneelliseen ilmanvaihtoon sekä wc-tilojen rakentaminen. Kuistit ovat säilyneet pinta-materiaaleineen ja halkolaatikkoineen alkuperäisinä esteettömän sisäänkäynnin lisäyksen vaatimia muutoksia lukuun ottamatta.

Rakennus on ollut alun perin hirsipintainen, maalaamaton ja pärekattoinen. Empirevaikutteinen uusrenessanssi ulkovuoraus on

todennäköisesti tehty 1870-luvun puolivälissä. Kate on muutettu konesaumapeltikatteeksi, jossa on jalkarännit. Väritystä lukuun ottamatta ulkovuori on säilynyt samanlaisena tähän päivään asti.

Rakennus muodostaa ehjän kokonaisuuden säilyneisyysasteen ollessa korkea. Muutokset ovat pääasiassa luonteeltaan vähäisiä.



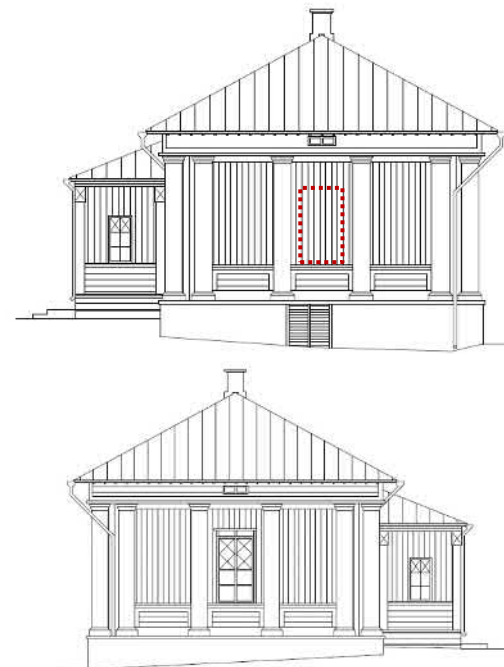
Itäpäädyn ikkuna poistettu



Lisätty esteetön sisäänkäynti (kuistista poistettu ikkuna ja lisätty ovi eivät näy julkisivuissa)



2 läntisintä hormia korvattu ulkonäöllisesti samankaltaisilla rakenteilla, joissa on koneellisen ilmanvaihdon tulo- ja poistoilmasäleiköt



6. YHTEENVETO

Kirkkotorin koulun rakennuksessa on ollut tällä paikalla, Asemakatu 5:ssä, Oulun kaupungin raatihuone väliaikaisesti kahteen otteeseen, yhteensä parikymmenen vuoden ajan. Alusta alkaen rakennuksessa on ollut myös koulutoimintaa, ensin ala-alkeiskoulua ja sitten reaalikouluna. Siihen sijoitettiin vuonna 1893 Oulun kolmas kansakoulu, jona se toimi lähes 80 vuotta; sekä ala- ja yläkouluna että apukouluna. Sen jälkeen toiminta jatkui Kirkkotorin päiväkeskuksena. Tällä hetkellä rakennuksessa toimii Oulun kaupungin Kirkkotorin koulutuskeskus.

Vuoden 1822 suurpalon jälkeisenä periaatteena oli, että asukkaiden asuinrakennusten rakentaminen oli julkisten rakennuksien rakentamista tärkeämpää. Joten, kun Oulun kaupunki tarvitsi uudet tilat raatihuoneelle ja ala-alkeiskoululle, se osti huutokaupasta rakennuksen hirsirungon. Rakennus on siirretty nykyiselle paikalleen Asemakadulle (entinen Ojakatu) vuonna 1865.

Asemakatu 5 oli ns. palotontti, joka oli määrätty vuoden 1839 asemakaavassa lääninhallitusta varten. Tonttien vaihtokaupassa se

kuitenkin päättyi kaupungille raatihuoneen tontiksi. Tilapäiseksi raatihuoneeksi tarkoitettu rakennus sijoitettiin aivan tontin eteläreunaan, niin että tilaa jäisi varsinaiselle uudelle raatihuoneelle monumentaalikeskukseen Kirkkotorin reunalle. Raatihuonetta sinne ei kuitenkaan koskaan ole rakennettu, joten Kirkkotorin koulu oli puistomaisine pihoineen rakennuksen avautuessa Kirkkotorin (nykyisen Franzénin puiston) suuntaan oleellinen osa vanhaa monumentaalikeskusta aina 1970-luvun alkuun asti, vaikka se sijaitsi korttelin toisella reunalla alarinteessä. Kirkkotorin koulun piha-alue päättyi tonttien vaihtokaupassa 1969 valtiolle ja sinne valmistui vuonna 1973 Suomen pankin Oulun konttorirakennus.

Rakennuksen suunnittelijaa ei tiedetä, eikä sen alkuperäisiä piirustuksia ole säilynyt. Rakennus on suorakaiteen muotoinen, jonka pihan puolella on symmetrisesti sisäänkäynteinä kaksi alun perin identtistä kuistia. Symmetriaan on pyritty muutenkin niin pohjan kuin julkisivujenkin jäsentelyssä. Rakennuksen pohjakaava on hyvin hierarkkinen ja klassinen. Molemmilla sivuilla on mahdollisuus näkymääkseliin sisäovien kautta koko rakennuksen läpi. Huonetilat ovat pääosin suuria ja luokkamaisia. Tilamuutoksia on toteutettu vain vähän. Viimeiset peruskorjaukset ovat olleet



pääsääntöisesti ennallistavia: mm. rakennuksen keskellä sijaitseva näyttävä pääsali on palautettu alkuperäiseen kokoonsa. Seinien ja kattojen paneelit sekä listat on kunnostettu ja tarvittaessa uusittu vanhan profiilin mukaan. Merkittävin sisätiloissa tapahtunut muutos on ollut talotekniikan ja wc-tilojen rakentaminen.

Aluksi hirsipintainen, maalamaton ja pärekattoinen rakennus sai empirevaikutteisen uusrenessanssifasadin 1870-luvun puolivälissä. Julkisivut ovat hyvin edustavat niiden seistessä korkealla lohkokiviperustalla. Kaksoispilasteriäiheet jäsenöivät julkisivuja rytmissä joka toisen ikkunan jälkeen sekä rakennuksen nurkissa Hirsipintaisen julkisivun keskiosan följareiden muodostama pystyaihe on näin hienosti siirtynyt verhoiltuun fasadiin. Räystäällä uusrenessanssille tyypilliset veistetyt konsolit kannattelevat konesaumattua aumapeltikattoa. Julkisivut ovat säilyneet hyvin pienin muutoksin tähän päivään asti vain värityksen muuttuessa aikojen saatossa.

Julkisena merkittävänä rakennuksena toimineena Asemakatu 5:n rakennuksella on tärkeä arvo Oulun historiassa. Se liittyy Oulun kaupungin kehitykseen osana Oulun monumentaalikeskusta sekä nykyistä hallintokeskusta Oulun kaupungintalon yhteydessä. Vaikka rakennuksen piha-alue on kadonnut Suomen pankin rakentamisen myötä ja näin yhteys Oulun monumentaalikeskukseen visuaalisesti katkennut, on rakennus naapurirakennuksia pienemmästä mittakaavasta huolimatta tärkeä osa kaupunkikuvaa. Rakennus suuntautuu ja sulautuu Kaupunginojan (RKY) julkisten klassisten rakennusten kokonaisuuteen, joita edustavat mm. Oulun kaupungintalo (ent. Seurahuone), kulttuurikeskus Valve (entinen poliisitalo ja kaupungintalo), Byströmin talo, Tuomiokapitulin talo, Konservatorio ja Piispantalo.

Julkisivuihin, kuisteihin ja kattomuotoon ei tule kohdistua minkäänlaisia muutoksia. Lähinnä pohjoispäädyn ikkunaa voisi harkita palautettavaksi. Ikkunoiden aukotus, puitejako ja sisäpuoliset listoitukset on säilytettävä, kuten myös ootratut sisäovet listoituksineen. Rakennuksen keskeinen pääsali tulee säilyttää ennallaan.





LÄHTEET

Kirjalliset lähteet

- Asunmaa et al: Oulun pedagogio ja Oulun triviaalikoulu: Oulun skoulua vuodesta 1609. Oulun yliopisto, 2009.
- Hautala, Kustaa: Oulun kaupungin historia III 1809-1856, Oulu 1975
- Hautala, Kustaa: Oulun kaupungin historia IV 1856-1918, Oulu 1976
- Hautala, Kustaa: Oulun kaupungin historia V 1918-1945, Oulu 1982
- Huttunen, Pertti: Oulun kaupungin kansakoulu 1874-1974 1. osa Kansakoulun perustamisesta oppivelvollisuuskouluun 1874-1921, Oulu 1974
- Huttunen, Pertti: Oulun kaupungin kansakoulu 1874-1974 2. osa Oppivelvollisuuskoulusta 1921-1974, Oulu 1986
- Julku, Kyösti: Valkean kaupungin vaiheet: Oulun historiaa. Pohjois-Suomen historiallinen yhdistys, 1987.
- Kalajoki, Atte: "A se aapisenkin avaapi..." Oulun kouluista 360 vuoden ajalta (n. 1971)
- Kalajoki, Atte: Oulun taloja ja tarinoita, Panun pakinoita 55 vuotta, Oulu 1989
- Kankainen et al.: Oulu ja oululaiset sodissa 1918 ja 1939-1945, Oulu 2002
- Laukka et al.: Laivoista lankkuihin Pateniemen historia I, Tornio 2007
- Niskala et al.: Oulun graadi 350 vuotta asemakaavoitusta, Oulu 2002
- Näsänen, Maija-Liisa: Owla – Oula – Oulu Kaupungin perustamisesta maailmansotiin, 1998
- Päivärinne, Satu: Oulun kaupungintalo, Oulun kaupunki, 1975
- Kaupungintalo, Oulun kaupunki, 2006
- Oulun koulujen 300 vuoden muistoksi, Oulu 1911
- Pentzin, Leino: Kansanopetuksen vaiheita Oulussa, Oulu 1918
- Satokangas, Reija: Oulun vuosisadat 1905-2005, Jyväskylä 2005
- Snellman, Walter J.: Silmäys Oulun kaupungin kansakoulun vaiheisiin 1874-1924, Oulu 1924

Oulun kaupunki

Oulun kaupungin sosiaalilautakunnan pöytäkirja 22.2.1960

Oulun kaupungin kansakoulun 50-vuotismuistojulkaisu 1874-1924, Oulu 1924

Aakkosista alettiin: Oulun kansakoulujen 75-vuotisjuhla-julkaisu, Oulu 1949

Sinun kaduillas, koulutie: Oulun kansakoulun 100-vuotismuistojuhlajulkaisu vv, 1874-1974. Oulun opettajayhdistys, 1974.

Sotavahinkoyhdistys. Ilmoitus sotavahingosta 21.1.1940.

Museovirasto, rakennushistorian osasto. Lausunto Kirkkotorin päiväkeskuksen ulkomaalauksesta 20.7.1978.

Oulun kaupungin rakennusvirasto, talosuunnitteluosasto. Pöytäkirja 22.12.1977. 23/1977.

Talonrakennustilaston peruslomake (ei vuosilukua, oletettavasti 1979 perusparannuksen yhteydessä tehty)

Käymälärakennuksen piirustukset, päivätty 1957

Piirustus luokka juhlasaliin, päivätty 1963

Pohjapiirustus päivätty 1971, julkisivut päivätty 1974

Perusparannus 1979 piirustukset ja rakennustapaselostus, päivätty 1977-1978.

Korjaus ja muutos 2007 piirustukset ja rakennustapaselostus, päivätty 2007

I Pokkinen, Kirkkotorin päiväkeskus, maalaustyöselitys 1965.

Inventoinnit ja selvitykset:

Kallio Titta – Sanna Lipponen, Historiaa kaupungin alla Kaupunkiarkeologisia tutkimuksia Oulussa, Pohjois-Pohjanmaan museon julkaisuja 16, Oulu 2005

Kallio-Seppä Titta, Oulu-Uleåborg Kaupunkiarkeologisen inventoinnin päivitys, Museovirasto Rakennushistorian osasto 2007

Arkkitehtitoimisto Huusko & Teppo, Oulun historiallisesti merkittävien kohteiden inventointi tutkimusraportti 3.6.1981, täydennetty 3.5.1983 (11)

Oulun kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet, 1986

Pohjois-Pohjanmaan kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet 1, Pohjois-Pohjanmaan seutukaavaliitto 1993 Oulu

Pohjois-Pohjanmaan rakennettu kulttuuriympäristö 2015 – päivitysinventointi. Inventointikertomus 11.4.2016, päivitetty 18.11.2016. Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Eriksson Arkkitehdit, Destia: Oulun keskusta-alueiden kaupunkikuvaselvitys 29.11.2012.

Oulun kaupunki: Arvokkaita alueita Oulussa 2015. Keskeinen kaupunkialue.

Oulun kaupunki: Arvokkaita alueita Oulussa. Osa I. Oulun kaupunkisuunnittelu. Sarja A 134. 1999.

Oulun kaupunki: Arvokkaita alueita Oulussa. Osa II. Oulun kaupunkisuunnittelu Sarja A 147 ISSN 0357-8194. 2001.
Kangas Hanna, Rakennushistoriaselvitys Kolmiotalo asunto-osakeyhtiö Torikatu 4, Oulu 2005
Kirkkotorin koulutuskeskus, kuntoarvio. Kiratek Oy, 30.11.2005.
Niskala Kaarina, Franzenin, Siemssenin ja ent. Kauppahotellin talot, Oulu 28.5.
Rakennustekninen esiselvitys ja sisäilmalähtöinen IV-esiselvitys, Tutkimusraportti WO-00726077, Kiwa Inspecta, 30.1.2019

Muut lähteet:

Oulu-lehti 13.12.1973, Panun (Atte Kalajoki) pakina; 'Staketti' kirkkotorin koulun 'tomtein' ympäri
Oulu-lehti 10.11.1980, Panun (Atte Kalajoki) pakina; Tolppa kadun kulmassa

Sähköiset lähteet:

www.rky.fi

<https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/uuden-oulun-yleiskaava>

<https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/historialliset-kaavat>

<https://www.ouka.fi/oulu/kaupunkisuunnittelu/kulttuuriymparisto>

<http://www.rakennusperinto.fi/fi-FI>

<https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/aluesuunnittelu/maakuntakaavoitus>

https://fi.wikipedia.org/wiki/Teuvo_Pakkala

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Raatihuone>

<https://fi.wikipedia.org/wiki/Kaupungintalo>

Kuvalähteet:

Numeroimattomat valokuvat: FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy / Kirsi Vainio ja Kai Tolonen, ellei toisin mainita

Kuva 1: Suomen karttapohja, <https://fi.wikipedia.org/wiki/Tiedosto:Suomi.karttapohja.svg>

Kuva 2: Oulun ilmakuva 2018. Oulun kaupungin karttapalvelu.

Kuva 3: Opaskartta. Oulun kaupungin karttapalvelu.

Kuva 4: Maakuntakaavaote. Pohjois-Pohjanmaan liitto.

Kuva 5: Ote Uuden Oulun yleiskaavasta. Oulun kaupunki.

Kuva 6: Ote voimassaolevasta asemakaavasta. Oulun kaupungin karttapalvelu.

Kuva 7: RKY-aluerajaus. <https://kartta.museoverkko.fi>

Kuva 8: Ote kartasta, Oulu-Uleåborg Kaupunkiarkeologisen invetoinnin päivitys, Museovirasto Rakennushistorian osasto 2007, liite 3.1.

Kuva 9: Ote kartasta, Oulu-Uleåborg Kaupunkiarkeologisen invetoinnin päivitys, Museovirasto Rakennushistorian osasto 2007, liite 1.

Kuva 10: Ote kartasta, Oulu-Uleåborg Kaupunkiarkeologisen invetoinnin päivitys, Museovirasto Rakennushistorian osasto 2007, liite 2.

Kuva 11: Viistoilmakuva 2019. Google.Kuvat.

Kuva 12: Ote Claessonin asemakaavasta. Oulun kaupunki.

Kuvat 12-21: Otteita vanhoista kaavoista ja ilmakuvista. Oulun kaupunki.

Kuva 22: Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat.

Kuva 23: Karttapohja Oulun maakuntamuseosta. Kuva ja teksti lainattu julkaisusta Oulun pedagogio ja Oulun triviaalikoulu, Oulun skoulua vuodesta 1609 (Asunmaa et al. Oulun yliopistopaino, Oulu 2009, s. 31)

Kuva 24: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma: kuva 1258

Kuva 25: Ote kuvasta, Pohjois-Pohjanmaan museon kokoelmat.

Kuva 26: Kuva julkaisusta Kalajoki, Atte, Oulun taloja ja tarinoita, Panun pakinoita 55 vuotta, s. 119

Kuva 27: Kuva julkaisusta Hautala Kustaa, Oulun kaupungin historia IV 1856-1918, kuvaliite

Kuva 28: Kuva julkaisusta Silmäys Oulun kaupungin kansakoulun vaiheisiin 1874-1924, s.27

Kuva 29: Kuva Oulun kaupungin kansakoulun 50-vuotismuistojulkaisusta, s106

Kuva 30: Kuva julkaisusta Oulun kaupungin kansakoulu 1874-1974 1. osa Kansakoulun perustamisesta oppivelvollisuuskouluun 1874-1921, liite

Kuva 31: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma: kuva 1258

Kuva 32: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma: kuva 413.

Kuva 33: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma: kuva 3503.

Kuva 34: Kuva julkaisusta Huttunen, Pertti:, Oulun kaupungin kansakoulu 1874-1974 2. osa Oppivelvollisuuskoulusta 1921-1974, s 108

Kuva 35: Kuva julkaisusta Kalajoki, Atte, Oulun taloja ja tarinoita, Panun pakinoita 55 vuotta

Kuva 36: Ote maalaustöiden työsuunnitelmasta 1978, Oulun kaupunki

Kuva 37: Kuva julkaisusta Oulu ja oululaiset sodissa 1918 ja 1939-1945, s.46

Kuva 38: Otteita sotavahinkoilmoituksesta

Kuva 39: Pohjois-Pohjanmaan museo, Uuno Laukan kokoelma: kuva 506

Kuva 40: Ote vanhasta ilmakuva. Oulun kaupunki.

Kuva 41: Oulun ilmakuva 2012. Oulun kaupungin karttapalvelu.

Kuva 42: Ote väriyssuunnitelmasta 1.8.1978, Oulun kaupunki

Kuva 43: Kuva julkaisusta Oulun kaupungin historia IV 1856-1918, kuvaliite

Kuva 44: Kuva julkaisusta Aakkosista alettiin: Oulun kansakoulujen 75-vuotisjuhlajulkaisu, s.21

Kuva 45-46: Kiwa Inspecta, Rakennustekninen esiselvitys ja sisäilmälähtöinen IV-eselvitys, Tutkimusraportti WO-00726077, 2019

Kuva 47-51: Kirkkotorin koulutuskeskus, kuntoarvio. Kiratek Oy, 2005



Oulun kaupunki
Yhdyskunta- ja ympäristöpalvelujen toimiala
Maa ja mittaust

KIRKKOTORIN KOULU
Asemakatu 5
Rakennushistoriaselvitys

FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy 2019
Kirsi Vainio, rakennusarkkitehti, arkkitehti yo
Julia Virkkala, arkkitehti SAFA
Kai Tolonen, arkkitehti SAFA